د لوي څښتن په نامه

د پښتو ژبلار(ګرامر)

د پښتو نو په ویاړ

لیکونکی:

ډاکتر ماخان مېړی شینواری

Ketabton.com

خپرندوی: ketabton:com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولیک

سریزه
ګرامر یا ژبلاربښونه ۷
د پښتو ا ب پ یا ابپ ۷
ګړنوی ۹
د ژبنیزو توکو پېژند
وی ۱۲
کلمه ۱۲
غونډاله ۱۳
پیداښتي ژبه ۱۶
سینتاکس ۱۶
د غونډالو جوړښت ۱۶
ګډوله غونډالې ۱۶
ترنویېزې ویېنې ۱۹
حالتونه او ۱۹
نومیز...................... ۲۰
نومځاینیوي............ ۲۵
زما که دما.............ړ ۳۰
حلاتونه او پهبنسټ یې ۳۴
ترنویونه یا ویډول....... ۳۷
فونیم...... ۳۸
مورفیمونوپه.ړ... ۴۱
فونیتیک........ ۴۳
فونولوژي..... ۴۴
فونیمیک..... ۴۵
نوم...... ۴۵
بیا وی او کلمه..... ۴۶
مورفیم او سیلبې ۴۶
خویوی...................... ۴۸
اکسیومورون................ ۵۰
سیستمتیوري............. ۵۶
پرتلنه او پرتله کونه ۵۷
د تل له پاره، تل تر تله.... ۶۱
نیونه، ښونه، غوښتنه ۶۶
ناسیده وینا ۷۲
نیولوجیزمونه ۷۴
دامو د ستونځوبیو لار نه ده ۷۹
د ګړنو سره د ګړوني بڼه بدلړن ۸۴
پښتو ته ناسم راننباسلشوي ویونه ۸۵

(c) ketabton.com: The Digital Library

نومځاینیوي ۸۸	نه دی، نه کوم.. که ۱۶۸
موږ د ،، واحد،، لاند..... ۹۴	د پښتو سره د نورو ژبو.... ۱۷۱
ژبه معیاري کونه ۹۷	ګنونه په شمېرنیزه بنه ۱۷۶
ژبه قرارداد دی او که ځنګه؟ ۹۹	ژبې غبرګې پیداشوي...... ۱۸۰
ایا پیداښتي پوهنې پښتو ۱۰۳	لیکنې مې ځانګړې دي... ۱۸۲
پرتلنه او که پرتله کونه ۱۰۶	زما د لیکنو او.... ۱۸۵
عکس العمل ۱۰۸	یو لیک د علومو اکادمي.. ۱۸۶
د ګرامر هغه غوره برخه	د لیکونکي لیکلې او ژبړلې لیکنې ۱۸۷
اړیکویونه یا پرېپوزېشن ۱۱۰	د لیکونکي ژوند ته لنډه کتنه ۱۹۴
د غوښتونې حالت سره ټولګیزول ۱۱۳	
پورته سرلیم تکرار او ؟ ۱۳۲	
،، له ... څخه،، د لومړي نوم ... ۱۴۰	
تر ....ږ ۱۴۳	
،، له... حخ،، ، ،، له(د).. سره،، ۱۴۹	
منځ، څنګ، مخ، شا... ۱۵۵	
دا پورته لړ څه بیا ۱۶۱	
.	
.	
.	
.	

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه هغه زړه هغه دماغ او هغه زه پاتې يم
خدايزده چې څه اومه اوس څه يم بيا به څه پاتې يم

تاب د سخن مې پاتې نه دی نور ليکلی نه شم
د يو ناتوانه اسويلي غونډې په خوله پاتې يم،،

حمزه بابا

د سريزې په ځای

زما ليکنو ته:

يو : ليکنې مې د ځان روغ ساتلو له امله کړي، چې دا دنده يې سرته رسولې او رسوي يې.

دوی: په ليکنو مې ډېر کار کړی او په پوره پاملرنه مې پوره کړي.

دريم: دا چې ليکنې مې د ځان له پاره کړي، نو هرومرو زما په اند او زما تر توانه ښې دي، ځکه چې څوک د ځان لهپاره کار کوي، هغه ښه وی.

که چېرته مو ولوستلې او سمون مو يې راسره ګډ کړ، کېدی شي ښې شي،

دا مې د رښتيا د اځان پالنې له پاره څه نه دي کړي، خو که څوک ترې – او ورسره خوښ وو، خوښيږم او که د چا د اند سره سمې نه وې، نه پرې زړه بدی کيږم.

دا مې اوس د بلدتيا ناروغې ده، لکه چې څوک چرسی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سریزه مې د لومړې اړیکويونو له پاره لیکلې وه:

له هرڅه لومړئ مشوره: که هرڅوک یا ښه یې هر پښتون غواړي څه زده کړي اوڅه ورزده کړي، که دا پښتو ژبه هم وي، باید د یوې وتلې دباندنئ ژبې څخه د همدې موخو له پاره ګټه واخلي، یعنې یوه د وتلو ژیوڅخه باید زده کړي.

په پوهنه اوپوهنیزوڅه لیکلو کې زما د مرستې ژبه الماني ده او داسې لږ انګریزي، دا هم د الماني په مټه، دا په دې مانا چې د لیکلو له پاره مې وتونژبه (ترئ ژبارې ژبه) الماني اوموخه-ژبه(پرې ژبارې ژبه) پښتوده. دا هم بایدووایم، چې د الماني ګرامرد پښتو د ګرامرسره لږ سرلګوي او په ډېرڅه کې سره ورته-والی لري.

ژبه مو له جنجاله ډکه ده، ځکه چې لا تراوسه نوې د پوهنې سره بلدیږي، نو هراړخیزې ستونځې د بیلا بیلو مسلکي کسانو منځ کې را منځ ته کوي. زموږ ژبې یواځې په ادبیاتو کې دا سې دلیدلو وده کړې، هغه هم د یوڅه په لیکلو کې، خو د ژبې لیکندود اولیکنډول سره هلته هم ستونځې شته. په نورو بیلابیلو مسلکونوکې لا همداسې ده چې ده.

یوه د مخه یادونه: یو څه چې له بلې ژبې پښتو ته را اوړي یا د پښتود سمون له پاره یې بیلګې راوړو، دا په دې مانا نه ده، چې دا د بلې ژبې انډول دې زموږد ژبې یانې پښتو له پاره باورونه لري.

دا به نوره هم ښه داسې ووایو، چې له نوروژبو څخه په ګټه اخستنه پښتو غنې کوو(هراړخیزه) اود نوروژبو د ویونو(لغاتو) له پاره دپښتو انډول ځان ته جوتوو.

ګوره داسې نه وایم، چې وی ورته پیداکوو، چې دا کارنامسم هم دئ، یعنې ویونه نه پیداکوو، د دوي انډول پیدا کوو.

دا چې زموږژبه دودې لرې پاتې شوې یا اوس په وده کې ده، نود ژبپوهنیزو ستونځو د هوارولو یا ستونځوبیو له پاره بیا د نورو پر مختللو ژبوڅخه مرسته رانیولی شو یا اړین یو چې له نورو ژبو مرسته راونیسو.

ګرانو لوستونکو!

ما دا لیکنې لږغزولې، موخه لنډه هم روښانه کیده، خو زه په دې اند یم، چې غزونه به تاوان ونه لري، یواځې ستاسو سره سینه غواړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما زيات وخت د پ (پرېپوزېشن) لپاره ليکلي، چې دامې له انګرېزي يا الماني څخه را ژباړلي، نو دې ته څه اړتيا شته، دا خو همداسې لرو. زموږ ځني ليکوالان په دې ټينګارکوي، چې يوڅه له بلې ژبې ناسم رانيول کيږي، خو زه غواړم په ګوته کړم، چې همدا پخپله وليکي او که له بلې ژبې مرسته وغواړي همدا يوشي ترې لاسته راځي. دا دا مانا نه لري، چې ته له بلې ژبې يوڅه رانيسې، دا دا مانا لري، چې ته د هغې بلې ژبې انډول په پښتو را اخلې اوپه پښتو کې يې لرې هم

د بېلګې په توګه:

که ته د عربي کرهّ را واخلې او د الماني (انګرېزي هم) بال، نو د دواړو انډول په پښتو کې غونډوسکه ده. موږ غونډوسکه لرو، خو په پوهنه يا ښه يې ځمکګچپوهنه(هندسه) کې ورته کرهّ وايو اودا غونډوسکه راته پردۍ اوبې ځايه برېښي. که ووايم، چې موږ تراوسه په دې نه پوهيدو، چې ګوندې کرهّ به عرب غونډوسکې ته وايي، له رښتيا به لرې نه وي.

په دې پيل کې تکرار شته، خو په پوره بخښنه سره لنډونه مې داسې لږ له توانه هم نه ده پوره.

له ما سره د اړيکو پته: smakhan1946@gmail.com

.
.
.
.
.
.
.
.
•

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرامر يا ژبلار

پيل يادونه: په يوه څه کې چې هرڅومره ورننوځې، په هممغه کچه دې د پرې پوهيدنې يا د نور څه د پوهنې له پاره ستونځې ورسره زياتيږي، چې دا هم بايد ورسره هممهاله اوبې شي، ځکه چې ماته – دا بيا په خواشينې وايم – په خپله ژبه کې نه دي جوتې.

ا ب پ

راځئ چې موږ هم دا پيل د پښتو له تورو اب پ يا اب او يااب‌پ څخه وکړو.

ولې ا ب پ؟

ځکه چې دا دژبې لومړني درې توري دي.

ولې الف نه؟

ځکه چې دا ف زموږ د ژبې توری نه دئ او موږ ا لرو، چې ليکو يې هم. ستونځې؟ که څوک يې نهپېښوي، خو نه شته او دستونځو پېښولو شونتيا تل شته.

اوس راځو تورو ته:

يادونه: دا د پښتو توري دې، عربي تورو سره ګډ. بېلولو څخه يې په دې ليکنه کې ډډه کوو، خو د خبرودي.

ا ب پ ت ټ ث ج چ ح ځ څ ځ ر ړ ز ژ ږ س ښ ش ص ض ط ظ ع غ ف ق ک ګ ل م ن ڼ و ه ی ې ي ی ئ

ولې مو يا څلور وليکلې؟

ځکه چې دا څلور دي(دا چې زموږ ژبپ،هان او نور ليوالان يې پنځه بولې، ناسم دئ، چې وروسته به يې داسې لږ يادونه وکړوم، خو دا زما د پښتو ته ناسم رانښاسل شوي ويونه) کې شته.

توري په دوه ډوله دي غږلرونکي او ناغږلرونکي يا بې غږه. دا بې غږه زما په اند دا سې لږ پيچلې وي، ځکه غږ خو هر يو لري، خو د دې بې غږه تورو غږ د غږلرونکي توري په مرسته څرکنديږي.

زه د زړه له کومې لهنورو ژبو بېلګې نه راړم، خو د لا زياتې روښانونې لهپاره له درې يوه بېلګه راوړم. پهدرې کې ی څو ډوله ويل کيږي، خو دوي وايې، چې همدا يوه ی ده، موږ پرته له ی ، څلور ډوله ليکنه يې بايد وي، دا نور غږتوري يو يو بولو، خو د ويلو توپير شته، بايد وي او ورسره بلد يو، همداسې دې وي، که نه نو ليکله هغه په نړيوال اب

(c) ketabton.com: The Digital Library

باندي وي، چې د هرې ژبې وينډول يا ويېنه په کې شته. په دې لړلو ستونځو سره بلد يو او د نورو سرهبه لا نورې ستونځې زيږوي. موږ خو يو غږ هم نه يو.

د بې غږه تورو سره به سر او کار ونه لړو.

غږلړونکي توري: ا و ی ي ې ئ دي او زما په اند ک ه د يوه وی پهپای کې ځای ولري، يو غږ ورکوي لکه ا.

د غږ لړونکو تورو دنده:

غږلړونکي توري بې د غږ له سمښته بله دنده نه لري.له دې دا پوهېږو، چې د غږلړونکو تورو له مخې موږ نومونه، نومځانيوي او يا کړنې نه سره توپيريږي يا ښه يې ټاکي، له دې پوهيږو، چې ټاکونکي دنده نه لري، خو په نومونو کې که چېرې پای کې راشي، نو د هغه نوم نرښځه ترې روښانه کېدی شي. لنډ: ټاکونکي نه دي، نو ټا.................ړ

زموږ د ژبې له پاره، نه! د هرې ژبې له پاره نا يا هغه د ژبې اړوند غږلړونکي توري بسيا نه کوي، خو د هرې ژبې خلک ورسره ستونځې نه لري او زما وړانديز هم دا دی، چې په دې زيات او کم به ځانونه نه بوختوو، په ژبه کې پوره کار شته، چې هغو غورو ته يې ځانونه بايد د نورو ستونځو ازاد وساتو.

که وګورو، نو ا به څو ډوله غږونو سره مخامخ شو او همداسې د ه سره، چې په پای کې وي او دوه د وو غږونه رو، دا په دې ترې پوهېدنه نه دی، چې ګوندې موږ دې دوه ووونه ولرو، دا دوه غږونه دي او څلور يې‌ګانې.

يادونه او پام: ځنې زموږ ليکوالان پنځمه يې (ئ) هم ورزياتوي، چې کړياله او نومياله يې بولي، دا په دې ترې پوهېدنه، چې يو غږ او دوه ډوله ليکنې، دا په دې ترې پوهېدنه، چې غږلړونکي تورو ته دې يوه د غږ څخه پرته بله دده ورپه برخه کړی شوه. يو غږلړونکی توری، چې څنګه غږ لري، خو په همغه ډول به يې ليکو. يوه غږ ته به ديوه توري غږ ته به دوه دندې نه ورسپارو، دا ناسم دئ او که نه؟ نو بيا داسې دندې دا نور توري يا لږ تر لږه غږلړونکي توري هم ولري(د ټولګيزوالي لار: څه چې ټولګيز کېدی نه شي يا نه وي ، هغه ناسم دی).

يادونه: اوس ګورم، د ګوډي الف دندې نورې هم زياتې شوي او په ا، و او ه يې هم په سر ورليکي، نو فکر وکړی، چې زموږ د شمېروني د تورو ګوتمې به مو څومره لا ډېرې شي.

هيله مې: راځئ له خپله ځانه هر ابتکار سره مخه ښه وکړو. ژبه مو هرڅه له پيداېښته لري، دا موږ ته ستونځې نه پېښوي. تاسو دژبو په هکله د نورو ژبو کتابونه وګوری، چې څومره پراخه دي او څومره څهباید ولوستل شي.

موږ په پوهنه کې لا تراوسه په پيل کې يو لا وروسته پاتې، چې دې وروستيو يوڅلوېښتو کلونو کې مو په شاتګ کړی او ښه پوره ډېر. پای

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ژبه کې مو ستونځې ډېرې دي.راځئ، چې وګورو،ولې، څنګه او اوبی یې کوم دی؟

وایي چې: زده کړه تر مړستون پورې کیږي اودارښتیا ده. زه هم همدا اوس په ورب یا کړنوی ښه پوه شوم.

Verb کړنوی، بوختوالیوی، کړوی

فعل (کړنه، بوختوالی،کړ (؟). ښه یې: کړنوی،بوختوالیوی)

Verb ورب(لاتین verbum temporale، مهالوی یا وخت اړوند وی یا لنډ: وی) وختوی، بوختوالي وی د یوه ویېول له پاره د ورځنې (traditionellen) ګرامر یا ژبلار مسلکي وینه (افاده) ده، چې یو بوختوالی، یوه پېښه یا یو حالتوی په ګوته کوي او ویونه په بر کې نیسي لکه تلل، خوړل، الوتل او نور.

پیژند: کړنویونه په خپله دنده کې د یوې غونډالي یو منځنی پرېدیکات جوړوي، چې په خپل ګردچاپیر یا چاپېریال نور ټول توکي تنظیم کړي. هغه د موضوع د رول جوړونه ټاکي او هغوي د مهال، موډال (د کړني د حالتونوسره سراوکار لري. زما په لیکنوکې ګوته ورته نیولشوې) اسپکتوی (ژبلاریز وی دي، چې د یوه حالت وختځای په ګوته کوي) بوختوالی او نورو معلوماتو، ... ټاکونکي دي.

په الماني ژبلار(د دې به راته بخښنه وکړی، چې الماني ژبلار لیکم. د اله دې امله، چې زه مې لیکنې د الماني په مټه لیکم، خو باور مې دی، چې د پښتو ژبلار په هکله به مې دا لیکنې هم باوري وي) کې کړنوی د بدلیدنوړ وي په توګه پیژند لري، چې یوبوختوالی (که بوختتیا؟)، یوه کیدنه یا یو حالت په نخښه کوي یا ښایي. په ښوونځي ژبلار کې دا له دې امله بوختوالیوی، مهالوی، یا کړنوی هم بلل کیږي او په لاندې برخو وېشل کیږي:

په بوختوالي/کړنه کې(ژړل،ګوتنیول،ورکول).

کیدنویونه (لوییدل، زوربېدل) دا داسې ویونه دي، چې کړوني ته اړتیا نه شته دا کړل کیږي نه، دا کیږي یا کیدل کیږي.

یادونه: کړنه او کیدنه: کړنه یو کړونی لري یعنې یوڅوک څه کوي اوکیدنه کړونی نه لري،هغه کیږي.

حالتویونه(درېدل، ژوندکول، پاتې کیدل یا پاتیدل). دا منځپانګې ټاکنې ته ګوتنیونه هم کیدی شي، داسې چې: شیبیزې بوختیاوې، کیدنې اوحالتونه په نخښه کولی شي(بیلګې: چمتووالی، پیښه، راتلنه).

د کړنوی توپیر د نورو ویونو سره په دې کې دی، چې دا یواځې ښه- بیدلیدونکی(دا- ټرنګرښه ده) ویونه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – سپین ځي = تلل (سپین)= ت (س)

۲ – پیشو موږک ونیوه = نیول (پیشو، موږک)= ن (پ،م)

دا سم اندیز جوړښت د ژبلارې کړن-ارزښتوالي ځانګړی ډول جوړوي.

داسي لړ نوره روښانه – ونه هم، چې زما (دژبلارې له مخې د ،، زما،، په ځای،، دما،، سم دی)ورته پام راوګرځید:

کړنوی: تلل: لاړم یا ځم،

مهالوی: تلل: ځم، تللم،لاړم، تللی یم، تللی وم

بوختوالیوی: بوختتیا وې: کتابلوستل.

منډې وهل.

او سپورت کول.

څوبیلګې: تلل

موږ کابل ته ځو.

تاسوکابل ته ځئ.

هغه کابل ته ځي.

لنډ: ځو،ځئ،ځي، ځې،ځم.

نورې بیلګې که غواړئ‌تاسوراوړلی شئ.

موږ په پښتوکتابونو کې تر اوسه زده کړي، چې د عربي فعل یا ورب ته کړ وایي.

یادونه: موږ د فعل سره دوه ستونځې لرو.

۱ – کړ که کړنه یا بوختتیا(بوختوالی)

که ربښتیا ووایم په کړنه پوهیږم، چې دا د کړل لاس ته راغلی اوکه بل څه؟

که دا د ،،کړل،، له پاره کړ وي، نوکړل نوم په کړنه جوړیږي اونه په کړ

۲ - پوښتنه داده، چې ایا کړنوی په کوم پای توري یا په روښانه توکه یې که وایوپه کومې یې سره ټاکل یا ښوول کیدی شي؟

ما په پورته ،،ځئ،، د ،،ئ ،، سره ونه لیکه، له دې امله، چې د توري له مخې کړنه او نوم نه شي ټاکل کیدی.دا ژبلارنه ده. دا ،، ئ ،، یواځې د دریم ډېرګونو یا ډېر کړو له پاره زموږ لیکوالان کاروي، د دې نور سره څه او همداسي د نورو بیګانوسره.

بیا ،، ئ ،، ته

۱ - د غلامئ کړئ ماتې کړئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

که دلته ک-ړی ماتیږي یعنې ... کړئ، نو غلامې ته

وړې خورې وریژې وړې اوخورې.

و-ړې، خو – رې او وړې، خورې

دلته به د دې سره څه کوو. اویا دا لاندې:

۳ - ولې ولې ولې.

بیا: ولې(؟) ولې(بوټی) ولې(کړنه: وېشتل).

دا د ۳ – درې ویونه په شپږ کډوله ډوله لیکل کیږي او ۱ – په دوه ګډوله ډول.

دلته ګوره درې وې دي اود دوه –وو وېینه هم یو ډول ده، نود دې سره به څه کوو

موږتول باید په ژبلار پاتې شو.

ژبلار ښوونه موږنه جوړوو، ژبلارښوونه له ژبې څخه راوځي. ژبلار په ژبه کې شته لارې بیرته ورکوي.

کړنوی موداسې لنډ وځیره. داپوره اوږده موضوع یا د خبرو ده، خوموږ به په همدې بسیاوکړو.

دا چې زه بې له شوخۍ په دې اوداسې خبروکې نوی زده -کړی یم، نوستاسومرستوته هیله لرم.

هیله ده له،، ئ ،، تیر شئ او یا یې په دلایلوودان وښایئ. دا دلیل نه دئ، چې ده یا هغه لیکلې اودا هم نه، چې کړئ اوکړئ سره توپیر کړئ.

د یوه کار کول یا کړل، یو څوک یې کوي یا کړي او په یو څه یا یو چا کیږي. دې ته وایو: کړنه، کړونی، پرېکړونی

ګرانو ژبپوهانو. زه تاسو ته لوږه کوم، چې زما لیکنې دچا مخامخ لامل نه لري او نه یې د کومو ګنډو له امله کوم او نه د ځانپالنې له امله. موخه مې ځان روغ او اند کارنده ساتل دي، چې لیونی نه شم. پاي

ژبنیزو توکو پېژند:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د ژبپوهانو له انده د ځنو ژبنيزو توکو روښانه پېژند نه شته، نو لهدې امله مې د ځنو له پاره دا پيژندونه بيا بيا راوړي، هيله ده، چې شترړي مو نه کړي. که د ليکنې په ترتيب کې مو ناسمون سترګو ته کېده بخښنه به وي، خو دې پېژندونو ماته پوره خوند راکړ.

وی:

يو وی يو خپلواک ژبنيز يوون(يووالی يا يا ناسم يې واحد) دی. د يوه غږ يا سېلبې سره په مخامخوالي دا په پيداښتي ژبه کې پرته له غږ يا سېلبې يوه خپلواکه مانا هم لري. يو ټوليز باوري پېژند د دې له پاره نه شته او ستونځمن هم دی. دا موضوع ډېره اوږده څېړل شوې، ما يې يواځې هغه لنډ پېژند له تاسو سره بيا ګډ کړ.

پورته مو وويل چې وی ټوټه کېدی شي، مګر مورفيم نه ټوټه کېدونکی دی او کېدی شي، چې دا يو مورفېم يو وی وي.

بيا د غږونو ډولونه او نورې ځانګړتياوې هم شته، چې هغه په دباندنيو د پرمختتلو ژبو په ادبياتو کې هرو مرو شته او په ښه توګه.

بيا:

وی څه شی دی؟

يو وی يو خپلواک ژبنيز يووالی(ناسم يې واحد) دی. په پيداښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې نااړونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دی يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښنه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې يې وګوری..

کلمه څه شی دی؟

کلمه انګرېزي او الماني يې Begrifftrem; ;

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښنه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه ويل کيږي يا پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده. دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غونډاله:

یوه غونډاله له یوه یا ډېرو ویونو جوړ رابند ژبنی یووالی (واحد ناسم دی) دی. د غونډالکلیمي پېژند له بېلابېلو لیدلورو ورکړ شوی دی، چې یو بل سره نه پټوي یا ښه یي نه پوښوي. په ټوله کې یوه غونډاله له ژبپوهنیزې لارې، د یوه ستر یووالي په څېر، پیژندلکېدی شي، چې د سینتاکس(پېژند یي ورکړل شوی) له لارې ورکول کېدی شي.ځنې څرګندونغونډاله د خبرو اترو٠کمونیکېشن) د خورا کوچني د پوهونی یووالي پېژندل کیږي. خبرکړنې(خبراکت) په څېرمنځ ته راتلی شي، له

بله انده دلته د د څرګندوني کلمه کارول کیږي

د غونډالي کلمي ټاکلو له پاره ډېرډوله لیکنې یا اندونه شتون لري، چې د ټولو یوځایکونه نږدې ۲۰۰ ته د غونډالي پېژندونه رسیږي. هرژبنی ښوونځې خپله ځانله د غونډالي پېژند منځ ته راوړي. بېلا بېل سم اندیز، فلسفی، د خبرو اترو پوهنیز او ساپوهنیز اړخونه لږ یو بل سره یوغګیزکوي لیدل کیږي. ورته نیولکیږي، ، چې چې د نخښونو پسې غونډاله یوه یواځنی کلمه ده، بلکه یوه ټوله کورنې، چې یو بل سره غوځوونې یا ګډغوځوونکې په دې مانا چې ګډ څه سره لري) ځان پسې لري.

<u>Definitionsbefund</u>۱ . ۱ پېژندپیداکونه

Schulduden1.1.1 د ښوونځې دودن

Grammatik-Duden1.1.2 ګرامر دودن -

und Prädikateinheit -Satz als Subjekt1.1.3 غونډاله د سبجکت- اوپرېدیکات په څېر

oder Textelement -Satz als Rede1.1.4غونډاله د خبرو- یا لیکنتوکي په څېر

Satz als kommunikative Einheit1.1.5غونډاله د خبرو اترو یووالي په څېر

دا موضوع نوره نه غزوو، که څه هم ډېره خوندوره او په زړه پورې ده.

د پېژند پیداکونه :

دلته کېدی شي د غونډالي یوڅو خواره شوي پېژندونه بېرته ورکړی شي:

د ښوونځې دودن -(دودن د الماني ژبې شننیزه کتابونه دي، چې په هره ځانګه یانږدې په

هره ځانګه کې یې لري): د غونډالي د ښوونځې دودن پېژند دی: ،، ژبه یو رابند ژبني یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

تړلی یووالی دئ، چې له کوچنیو یوونونو(ویونه او ویونډلې یا – ګروپونه)
یوځای(اینوول) شوي،،

دا چې غونډالې د یوه وي سره شتون لري(بېلګه یې : ځه) ، نو کېدی شي د یوې داسې غونډلې پېژند د وی څخه توپیر ونه لري. یا توپر نه شو کړی. دا هم روښانه نه ده،، چې ژبني یووالي لاندې څه پوهږو. یوه ویډله (سنتاګما) هم په خپل دننه کې هم رابند یا پوښلی ژبني یووالی دئ. نو له دې امله په پورته پېژند کې دویونو پسې راتلنه یا تعقیب په خپل دننه کې یو ژبنی رابند یا پوښلی یووالی دئ

نو له دې سره پورته پېژند د ویونو پرلپسې (راتلنه) ،، په خپل دننه کې یو رابند ژبني یووالی دئ.،، یو په خپل دننه کې رابند ژبني یووالی، بې له دې چې د یېژند له مخې روښانه وی، چې د څه له امله یا کومې لارې یوه داسې ویډله دې ځان له یوې غونډالې سره بېل کړي

غونډاله ستر یووال یا یوون (واحد ناسم دئ) دئ، چې د سینتاکس له لارې جوړېدی شي،،

د بلومفیلد پېژند له مخې: غونډاله،، د خورا لویې خپلواک
سینتاکتیکې بنې په څېر ، چې د خپلې لوري د هیڅ ګراماتیکي
جوړښت په یوه خورا لویه سینتاکتیکي بنه کې خوندي نه ده. ،،

د دودن ګرامر: د دودن ګرامر زیات غونډالپېزندونه راته وړاندې کوي:

،، یوه غونډاله یو پوښلی یا رابند یووالی دئ، کوم چې د سنتاکس له لارې جوړ شوی دئ

موږ نا پورهغونډالې هم لرو، چې په لاندې ډول یې لږ روښانه کوو:
ناپوره غونډالې :

(c) ketabton.com: The Digital Library

- د ،،غونډالي،، کليمي لاندې نا پوره غونډالي هم راځي، نو داسې غونډالي چې د هغوي اړتيا له مخې يا اړينډوله د غونډالي يو يا ډېر غړي نه وي. بېلابېل تيوپونه سره توپيريږي:

Anakoluth[on] (= Satzbruch غونډالماتېدنه

،، په څه مو غوښتل بيا... هو بيا مې په ياد راغلل:دا د پرون لوبې په هکله.،،

يوه پيچلې غونډاله دغونډالړى او غونډالزياتونو سره سړى يو غونډالراګرځېدونکې هم بولې.

غونډالې کړى شي د يوه يوه تړوني(سيدېتيک) يا د ډېرو تړونو (پولسيندېتيکي) يا بې تړونې(اسيندېتيکي) يو د بل سره وتړل شي.

:Beispielسيندېتيکي: :

سيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وکتل او زه بريالى شوم،،.

پوليوسينديتيکي: ،،زه راغلم او ما وليدل او زه بريالى شوم،،.

اسيندېتيکي: ،، زه راغلم، ما وليدل، زه بريالى شوم

-

نوميزه غونډاله، چې ډېر وخت ترې غونډالې بې له مرستندوي کړنې دى پوهيږو.

بېلګه: ،، ښځه لاړه، پيسې لاړې، کور لاړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولیز پېژند یا غونډالجوړښت ښونه: Syntax د سینتاکس

ننخښنو ته ګډوله لارسیستم پوهیږي

دا لاندې لیکنه، چې الماني ژبې په مرسته لیکل شوې وګورئ، چې د پښتو سره سرخوري او که؟ او که نه نو په ګډه یې راسمولی شو.

د غونډالو جوړښت

غونډالې د ژبې د توکو له یوځای ایښوولو

څخه جوړیږي.

ګډوله غونډالې- پیلونه

یوه ګډوله غونډاله له دوه یا ډېرو پوره غونډالو جوړه ده، چې هغوي یو د بل سره تړلې ، سم اندیز خپلواکې غونډالې دي، چې ګډه موضوع لري او تړنویونو،، او،، او همداسې ،،یا،، سره تړل کیږي. دا ډول غونډالتړنه تنظیم شوې (بنسټغونډاله یا اصلي غونډاله) تړنه بلل کیږي. تړنویونه (د بېلګې په توګه یا، او) سړی منظمکوونکي تړنویونه بولي.

بېلګه: او

سپین له ننګرهار څخه راځي. خوږه له خوست څخه راځي..

سپین له ننګرهار څخه راځي او خوږه له خوست څخه راځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات وخت د دوه غونډالو منځ کې یوه سم اندیزه ترڼه شته وي یا شتون لري.

په لاندې بېلګه کې دویمه غونډاله د لومړۍ غونډالې له پاره یو لامل دی او لومړۍ غونډاله د دویمې غونډالې یو سم اندیز پسې رتلنه یا پرلپسې ده.

بېلګه: پرلپسې(تعقیب) – لامل

هغه نه راځي. هغه ناروغ دی. د دوه غونډالو سم اندیز ګډاړیکوالی د دوه ترنویونو له لارې جوړېږي. سرې کړې شي د یوه سم اندیز دلیل-پرلپسې-اړیکي د بېلګې په توګه ترنویونه (ولې) چې، له دې امله، ، ځکه چې و کاروي.

بېلګه:

دا(ولې) چې: هغه نه راځي، دا (ولې)چې هغه ناروغه دی

له دې امله: هغه ناروغه دی، له دې امله هغه نه راځي.

ځکه چې: هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغه دی.

ترلشوې غونډالې د یوې کوما له لارې سره بېلېږي. ترنویونه لومړۍ او یا دویمې غونډالې پورې اړه لري. هغه دا غونډاله ،، په نخښه،، کوي. سرې کړې شي د ځنو ترنویونو له لارې(د بېلګې په توګه ځکه چې) د غونډالو لړۍ پرلپسې سره بدلې کړي، د ځنو سره نه (د بېلګې په توګه داچې، له دې امله).

بېلګه: ځکه چې

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

ځکه چې هغه ناروغ دی، هغه نه راځي.

بنسټغونډال – او څنګیز غونډالترنه

ترنویونه د کړنې یا کړ ځای ټاکي. د کړنځای ټاکنې پسې سرې کړې شي د سم اندیز غونډالترنې دوه اریز- یا اصلي ډولونه سره بېل کړي:

لومړی داچې ترنه، چې په هغې کې کړنه په یوه غونډاله کې په اخر ځای کې ولاړه وي(که غواړې: ځاي په ځای وي). د ترنې دا ډول څنګیزغونډالترنه بلل کیږي یا سرې دا ډول ترنه څنګیزغونډالترنه – یا نیممنظمه ترنه بولې. ترنویونه سرې نیممنظمه ترونې بولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ځکه چې(څنګيز غونډالتړنه= کړنه په پای کې)

هغه نه راځي، ځکه چې هغه ناروغ دی.

په الماني ژبلار کې.

دويمه تړنه، چې په هغې کې کړنه يا کړ ، چې د هغې سره په دواړو غونډالو کې په نورمال تړنځای ۲ کې ولاړ وي. دا تړنه ادوربال(يا ارجمله) تړنه بلل کيږي.

الماني يې:

Beispiel: *deshalb (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 2)*

Er ist krank, *deshalb kommt* er heute nicht.

که دا پورته په الماني ترتيب وژباړو، نو وبه ليکو: .

په سمه پښتو کې: دا په پښتو کې هم ورسره بلد ځای کې راځي .

بېلګه: له دې امله:

هغه ناروغ دی، له دې امله هغه نن نه راځي.

الماني ګرامر کې:

بېلګه:

Beispiel: *denn (Hauptsatzverbindung = Verb in Position 3)*
Er kommt heute nicht, *denn* er *ist* krank.

په پښتو کې دا هم په هغه د پښتو ګرامر ور سره بلد ځای کې راځي.

بېلګه: هغه نن نه راځي، دا چې (ځکه چې) هغه ناروغ دی.

په پښتو کې،، دا چې،، او ،،ځکه چې،، زما په اند همغه يو ډول دي او که څنګه؟

تړنويزې ويېنې(يا افادې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

سړی کړی شي د غونډالو یو سم اندیزه تړنه د تړنویونو له لارې ووایي(افاده کړي). له دې سره یوه برخغونډاله نومیزه کیږي او په یوه تړنوییزه ویېنه کې په یوه غونډاله کې ورګډیږي.

بېلګه: ځکه چې – له امله

ځنګیز غونډالتړنه: ځکه چې(یا دا چې) هغه ناروغ دی، نن نه راځي

تړنوییزه ویېنه: د هغه د ناروغتیا له امله هغه نن نه راځي.

تړنوییزه ویېنه کې په غونډاله کې د کوما له لارې بېلیدنه نه راځي.

حاالتونه او ،،زما،، که ،،دما،، او نور Causus

یادونه: دا لیکنه به کیدی شي بیا ځل څه ولري، خو بیا همغه متل دی٫ چې دوه واره کنډلی کلک وي.

له هغه وخته مې چې د نومځانیوو او حالت په هکله لیکنې کړي، نو د همغه وخت راپه دېخوا مې زړه وو، چې دا لیکنه سرته ورسوم، خو په خپل اند او فکر مې ورسره ستونځې هم پوره ډېرې وې. په دې لیکنې دادې پیل کوم، په دې هیله، چې ژبپوهان او نور د ژبې مینه وال به په کې شونې ونډه واخلي، زه یواځې دا موضوع تاسو ته د خپل اند سره وړاندې کوم. دا چې څنګه مخ ته لاړ شو او لاسته راوړنه به یې څنګه او څه وي، دا تاسو ژبپوهانو ته درپاتې دی.

زما لیکنې ټولې د الماني په مرسته دي، نو دا چې په الماني کې حالت څنګه دی، هلته روښانه لار شته او ټولې لارې هم د نومځاینیوو او نورو له لارې روښانه شوې دي، خو په پښتو کې داسې نه ده او زه ورسره ستونځې لرم، چې دا نو باید څنګه وشي. دا چې پښتو هم یوه پوره ژبه ده، داسې لارې یا خپلې لارې لري، چې زه یې تاسو ته مخ ته کوم او دا چې څنګه وشي او څنګه د ژبلارې له لارې دي، ستاسو دنده دې وي. که په دې هکله لیکنې ولرو، زه لکه تل په خواشینۍ وایم، چې تري خبر نه یم او که لیکنې وي هم باور وکړئ، چې دا به خپل بلډولوالی ولري او تاسو به ګډ کار ته راوهڅوي.

ګرانو لوستونکو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دې ليکنې ځخه مې موخه دا ده، چې دا حالتونه موږ په پښتو کې وڅېړو ، چې څو او کوم دي او په دې برسېره د همدې حالتونو په بنسټ يا مرسته وڅېړو، چې دا د ملکيت له پاره دا دما، دتا سم دې او که نه زما او ستا. موږ دا دواړه په ژبه کې لرو، چې ځنې ځايونه دما، دتا او ځنې بيا زما او ستا وايي. دا يوه پوهنيزه څېړنه ده او دا اجازه به ځان ته ورکړم، چې له تاسو درنو ژبپوهان او مينه والو لوستونکو ځخه د ګډ کار هيله وکړم.

دا حالتونه د پوښتنو په بنسټ رامنځ ته کيږي

نوميناتيو**Nominativ** (له لاتين ځخه، نومونی يا نومونيز) په ګرامر کې د يوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه (سمه ليکنه يې: له هرڅه دمخه) په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تيپيکي دی چې د يوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کيږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه).

لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-، چا – او څه حالت،، بلل کيږي، د يوه حالت سيستم په توګه رامنځ ته کيږي، چې دا نوميناتيو – اکوزاتيوسيستم بلل کيږي.

بيا: د نوميناتيو يا د ،، څوک،،،چا - ،، او ،،څه شي،، حالت.

موږ د ګړنو يا کړ له مخې د دوه ډوله ليکنو سره مخامخ يو:

لومړی:

سپين يا هغه کار ته ځي

سپين يا هغه کار ته لاړ

سپين يا هغه به کار ته لاړ شي

سپين يا هغه کار ته تللی وو

څوک کار ته.......

سپين يا هغه

زه کار ته ځم

زه کار ته لاړم

زه به کار ته لاړ شم.

زه کار ته تللی وم.

دويم ډول يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه منه خورم

زه به منه وخورم

ما منه وخوړه

ما منه خوړلې وه.

دا همداسې د دویم کس له پاره ته او تاسې راځي او د ریم کس له پاره هم هغه او هغه راځي(په دې دریم کس کې لیکنه یو ډول ده، خو د ویلو څخه برېښي، چې لومړۍ ه څرګنده یا روښانه ه ده او په دویم کې بیا دا پڅه ه ده او که بل ډول یې بولی. هغه زور او زورکی مې ښه نه راځي)

یعنې په دریواړو کسانو کې یې توپیر یو ډول دی، چې د کړنې پرته یې په ځو کړنو کې نومځاینیوی هم بدلیږي، نو له دې امله دا د څه - ، چا- او څه حالت دې.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der **Genitiv**

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.

دا به موږ په پښتو کې هم اسې روښانه کړو، چې د خبرو باید وي:

لومړی: دا حالت د ملکیت حالت یا د ،، ،،دچا،، حالت په نامه هم یادیږي.

یادونه: په نومیز حالت ،، چا-،، وو او دلته ،، د چا-،، حالت دی.

بیلګې: ،،د ګاونډې کور،،.

دا د چا کور دي. دا د ګاونډې

،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

د جینیتیو ،،په څه (شي)،، حالت

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په غلا تورن دئ.

هغه په څه (شي) تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتيو Der **Dativ**

داتيو د الماني ژبې دريم حالت دئ يا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د ،، چاته حالت،، هم بلل کيږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بيلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوګۍ سوغات سپين ته ورکړ.

هوګۍ سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زما (دما) ملګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

يادونه: د دې حالت اړونده حالت ليکنې په نورو حالتونو برېښي.

اکوزاتيو يوګرامري حالت دئ. په ورځنۍ الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې ،،څه (شی)،، يا څوک او که ،،د چا؟؟؟،،، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - يا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپل ورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

دا پورته غونډاله زموږ پښتو کې داسي ورځنۍ نه ده، نو دا څنګه ده؟ سمه او که ناسمه.

زه خپل ملګري ته يوکتاب ډالی يا سوغات ورکوم.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم يا سوغات ورکوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام موورته وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دلته سربل لیکلی یا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زیات دي او همداسي کیدی شي سیرکومپوزښنونه هم وي،چي هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کي ولوستلی شي. د نه کارځخه نیمګړی کار هم هرومرو بنه دی، په ډیره بخښنه، که دا کار موستړي کړي.

یادونه: د دي سر بلونو او وستربلونو.... باندي خو نه پوهیږم، خو ما هغه د الماني انډول یا د یوه اماني وی انډول د دي له پاره اړیکویونه لیکلي، ناسم نه دی، ځو ستاسو خوښه

دلته به بیا د لړ بیا لوستني سره مخامخ شو، ما که په لیکلو ستړی کوي هم، هیله ده، چي تاسو په لوستلو ستړي نه کړي.

که له الماني ځخه یي راواخلو، نو (باید فکر ورته وکړو، چي په پښتو کي به څنګه وي؟) حالت یا کاسوس په الماني کي ځلور حالتونه په نخښه کوي. حالت موږ ته ښايي، چي نومن د نورو توکو سره په جمله کي د نومن، د ، ملکیت، داتیو او؟؟؟؟ څنګ نوری څه اړیکي لري. نومن یا نومونه، د هغه ملګري(چي ښځینه ناارینه تري ځرګندیږی(الماني یي ارتیکل)) همداسي وکیل یا نماینده(نومځاینیوی) په حالت کي جوړیږي.

دي ته سړی کردان یا بدلون وایي. نومونه، ارتیکل یا نر- ښځینه والی او نومځاینیوي د خپلي دندي له مخي ګردانیږي یا بڼه بدلیږي

حالت د څه له پاره په کار راځي؟ Wofür braucht man den Kasus?

د دي له پاره چي د حالت موخه باندي وپوهیږو، غوره ده چي یوځل یوه جمله په پام کي راولو، چي توکي یي ګردان یا بڼه-بدل شوي نه وي. دلته پام ته راځي، چي دا چي دایوګوني حالتونه نه یواځي یوه دنده لري، بلکه د دي له پاره مسئولیت یا دنده لري، چي موږ وپوهیږو. یوه غونډاله چي دا په پام کي ونه نیسي د پوهېدلو نه ده.

دلته یوه بېلګه راوړو:

نابڼه بدلون سره: ښځه وروړملا لور خولي ورکوي.

بڼه بدلون سره: د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولي ورکوي.

لاندي یي الماني:

Nicht dekliniert: Die Frau der Bruder geben der Tochter der lehrer der Hut.

Dekliniert: Die Frau des Bruders gibt der Tochter des Lehrers den Hut.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لومړۍ غونډاله کې د غونډالي ځانګړي توکي بڼه بدل شوي نه دي او په لاس ته راوړنه کې په اړونده حالتونو هم نه دي برابر شوي او په پام راځي، چې غونډاله پوهوړ نه ده. د دې په الماني کې (په پښتو کې باید ځانله ځیرنې پرې و شي) د څلورو حالتونو غوره دی، چې دا الماني او زموږ په حالت کې دا پښتو یې وپوهیږو .

ګردان یا بڼه بدلېدنه شوني کوي، چې د نومه ونې یا نومیناتیو اړیکي نورو توکو ته روښانه شي سمه ګردانونه یا بڼه بدلونه یې په الماني کې سمه ده او پښتو کې به ورته پام وکړو.

دا چې په دې غونډاله کې کوم حالتونه او څنګه راغلي، د الماني څخه یې پیل کوو او بیا پښتو ته راځو.

Nominativ + genitiv   Prädikat Dativ+genetiv Akusativ

Die   Frau der Bruder gibt der Tochter desLehrers den Huz

ملکیت(؟) + نوموی ملکیت+ داتیو(؟)   نومن کړنه یا پرېدیکات

د ورور ښځه   د ښوونکي لور ته   خولۍ   ورکوي.

لږ تر لږه دلته ګورو، چې د پښتو غونډاله له ملکیت څخه پیل کیږي او پسې ته به ګډ فکر وکړو...

په الماني کې څلور حالتونه دي او په پښتو کې به ورته وګورو، چې ستاسو کار په کې اړیین دی.

د الماني غونډاله په نومونه پیلیږي، خو لاندې پښتو یې په خاوندوالي پیلیږي، پسې نومیناتیو راځي بیا خاوندالی پسې داتیو پسې خولۍ باندې پرېکړه نه کوم، چې د ګرامر له مخې څه شی دی او پسې ورکوي پرېدیکات یا کړنه ده.

د پښتو حالتونه یې داسي

د ورور ښځه د ښوونکي لور ته خولۍ ورکوي.

د دې پوښتنه به داسي وکړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چا څوک د چا چاته څه شی ورکوي؟

واکوالی نومونه واکوال داتیو نومونه کړنه.

دلته په پښتو کې د اکوزاتیو حالت ګومان مې دی نه شته. پوښتنه دا ده، چې ایا موږ د اکوزاتیو حالت لرو او که څنګه؟دا د خبرو یوه موضوع باید وي. په الماني کې هم کله کله داتیو د اکوزاتیو سره رآځي. په پورته غونداله کې خولۍ په الماني کې اکوزاتیو دی، خو پښتو کې داسې بریښي، چې نومیناتیو دی، و بیا هم پوره څېړنې ته یې اړتیا شته.

نوموی کېدی شي د چا /څه شی له ؟ له لارې وپوښتل شي.

دا حالتونه چې پیژندل – او څېړلکیږي د همدې پورته پوښتنویونو له لارې کیږي.

په پښتو کې نومځاینیوي او حالتونه

ما تراوسه له تاسو سره د الماني نومځاینیوو او همدا ډول د حالتونو په هکله خپلې لیکنې ګډې کړې. راځئ، چې وګورو، چې دا به په پښتو کې څنګه وي. دا به هم له الماني څخه په ګټه اخستنه باندې ودانې وي.

په پښتو کې نومځاینیوي:

په الماني کې مو ولیدل، چې د نومځاینیوو ډېر ډولونه دي، خو موږ په پښتو کې ګورو چې پیداښتي باید بل ډول وي، زه به یې له ډلې دا لاندې راواخلم او نور به هم سره خبرو ته راواچوو.

<u>**Personalpronomen**</u> ځانیز یا شخصي نومځاینیوي

د هرې ژبې د ویونو او همداسې د نومځاینیوو جوړښت سره توپیر لري او باید یې هم ولري، دا پیداښتي ده. دا نومځاینیوي په الماني کې ډېر ډولونه لري، خو موږ په پښتو کې دا ساده څېړو او په نورو وړو غټو یې نه غږېږم، دا به نورو ګرانو د ژبې مینه والو ته پریږدو.

نومځاینیوي د کړنو ډولونو سره هم توپیر لري، چې په لاندې کې به یې وګورو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړینه یادونه: موږ په یوهبل ځای کې هم دا موضوع څېړلې او هلته مو ښوولې، چې زما، زخمږ، تستا، ستاسو په ځای ئم یې دما، دتا، دموږ، دتاسو دي. تاسوهمبیا پوره پام ورته وکئ.

موږ نومځاینیوي لرو:

لومړی کس: زه، ما.

دویم کس: ته، تا،

نږدې دریم کی نارینه: دی ، ده،

ښځینه : دا ، دې

دریم لرې نارینه: هغه (دلته ه روښانه ده)، هغه(دلته ه پڅه ده)،

ښځینه: هغه، هغې.

زیات یې : موږ، تاسو، دوي او هغوي

اوس غواړو دا په غونډالو کې وکاروو:

زه اوس غواړم یواځې د لومړي کس له پاره دا د کړنې سره وکاروم. او وبه ګورو، چې توپیر یې د نورو .ژبو یا د الماني سره څه دئ. الماني غونډالې به را نه وړو، یواځې به یې څرنګوالي ته کوته ونیسو.

د ځم یا تلل سره: زه ځم ، زه لاړم، زه به لاړ شم، زه تللم، زه تللی وم.

ګورو دلته په ټولو مهالونو کې همغه ،، زه ،، راځي.

د یو بلې کړنې ،، خوړل،، سره:

زه مڼه خورم، زه به مڼه وخورم.

ما مڼه وخوړه. ما مڼه خوړه. ما مڼه خوړلې وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په پورته کې د ،، خوړل،، سره ګورئ، چې په ځنو مهالونو کې ،، زه ،، راځي او بيا دا ،، زه ،، په ما اوړي يا د زه په ځای ما راځي.

موږ داسې مخ ته ځو:

لومړی:

په دې نورو، يعني د دويم کس او دريمو کسانو له پاره هم په همدې ډول د کړن د بڼه بدلون سره په ځنو کړنو کې نومځانيوی هم (بڼه) بدليږي.

له پورته نومځاينيوو برېښي، چې د زه، ته، دا، هغه(؟روښانه يا څرګنده ه) له پاره زيات نه شته، چې دا د پښتو ژبې و الماني ته يوه بله ځانګړنه ده.

ځنې کسان بيا د تا له پاره زيات تاسو نه ليکي، دوی د ته له پاره تسوليکي، چې دا ناسم دئ او دا تاسو د تا زيات دئ او نه د ته.

دويم:

زموږ د څيرنې دويمه دنده دې دا وي، چې دکومو کړنو له پاره نومځاينيوي بدليږي او د کومو له پاره نه بدليږي او د دې له پاره کومه ژبپوهنيزه لار شته او که څنګه؟.

يادونه: په الماني ژبه کې لکه په پښتو کې چې له زه ښځه بيا ،، ما،، جوړيږي، داسې لار نه شته او په ټولو وختونو کې همغه نومځاينيوی راځي.

دريم:

موږ خو په الماني ژبه کې د نومځاينيوو څو ډولونه وکتل يا و څېړل. دادې د ګرانو لوستونکو او مينه والو دنده وي، چې په پښتو کې هم وڅېړي، چې موږ څو ډوله نومځاينيوي لرو او يا همدا ځانيز نومځای نيوي لرو او بس..

کازوس يا حالت په پښتو کې:

په الماني کې مو حالتونه د ګرامر په بنسټ يا له مخې وڅېړل، چې نوميناتيو، جينيتيو، اکوزاتيو او داتيو دي. راځئ، چې دا او يا موږ دا انډول څنګه بيا ليک، ژبې سره ورته دي، خو کټمټ نه دي، چې دا ځانګړنوالی د پښتو او الماني منځ کې هم شته. راځئ چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په پښتو کې هم وخښږو، چې څو او ولې شته یا نه شته او یا د دې له پاره نورې کومې لارې شته.

دا چې پښتو هم یوه ژبه ده او پوره ژبه ده، نو هرومرو په پښتو کې هم د دې له پاره د لیکنو او ویلو اندول یا د موخې روښانه ونې له پاره څه لرو، چې په دې به سره اندونه ګډ کړو.

موږ دا د الماني حالتونه یو ځل را اخلو او بیا یې هر یو د پښتو د څرنګوالي سرهپرتله کوو:

. موږ یې الماني لیکو او په پښتو یې هم زباړو. په پښتو به یې نو پیداښتي ده، چې د پښتو ژبلار سره لیکو او بیا به یې څرنګوالی څیږو

لومړی حالت نومیناتیو:

Der Vater schießt ein Tor!
Wer oder was schießt ein Tor? Der Vater!

پلار یو ګول کوي یا وهي.
څوک یا څه شی یو ګول کوي یا وهي؟ پلار!

یا دا لاندې

پلار یو ګول وواهه.

چا یا څه شي یو ګول وواهه؟ پلار!

دلته په پښتو کې ګوره څوک او چا راغلل

دویم: د ملکیت حالت

Wir gedenken der Verstorbenen.
Wessen gedenken wir? Der Verstorbenen!

(c) ketabton.com: The Digital Library

مورِ د چا دعا کوو؟ د مړو!

یا دا داسې هم سمه لیکو:

مورِ مړو ته دعا کوو.

مورِ چا ته دعا کوو؟ مړو ته!

په پورته پښتو دوه غونډالو کې مورِ دا پوښتنویونه داسې کارولي: (د) چا او چا (ته) .

دریم: کموتاتیوحالت

Das Auto gehört der Mutter.
Wem gehört das Auto? Der Mutter!

دا موټر د مور دی. او که غواړی: دا موټر په مور پورې اړه لري، خو زمورِ له پاره یي همغه لومړی لیکنه سمه ده او ورځنۍ ده.

دا موټر د چا دی؟ د مور!

څلورم: اسوخیاتیو حالت

Das Mädchen sucht ihren Bruder.
Wen oder was sucht das Mädchen? Ihren Bruder!

نجلی خپل (د هغي) ورور لټوي.

! نجلۍ څوک یا څه(شی) لټوي؟ د هغي ورور

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ته په پورته کې یواځې یو د نومیناتیو حالت روښانه شو، چې په پښتو شته، نور څه په داسې روښانه توګه ، چې هغه دې کوم یا څنګه حالت وي، نه شو کتلی، د حالت د یې ژند په بنسټ، مو دې لاندې ته مو پام رااوړي:

موږ د څوک او چا څخه پرته نور لرو چې هغه د چا سره یوځای راوړل کیږي او یوه موخه ترې روښانه کیږي، د ،، د ،، او ،، ته ،، په مرسته، چې زه یې همدا راوړم او نور کار دې زموږ د ځوانو ژبپوهان په لاس کې وي، خو دا دوي د بلې ژبې له مرستې پرته نه شي کولی، موږ باید خپله ژبه یا ښه یې د ژبې ژبلار د نورو ژبو ژبلار په مرسته کره او پوره کړو.

یو د ،، د ،، سره غونډالې چې راځي ملکیت په کوته کوي او د انډول نومځاینیوي سره.

بېلګې یې

دا د سپین کور دی. د ملکیت د مورفیم یا یو سېلبي ،، د ،، سره

دا د جنیتیو د حالت سره انډول دی، خو پوښتنه اوس دا ده، چې ایا دا ،، د چا،، موږ دا حالت بللی شو او که دا یواځې د ،، د ،، حالت بولو، چې دا هم د ځېړنې دی.

دا د چا کور دی؟ د سپین!

دوه: موږ ،، ته ،، لرو

زه خپلې دا خبرې یا لیکنې په دې هکله دلته پایوم او نور مې ګومان کوم بس دی. که ما په خپلو پخوانیو لیکنو کې څوک زړه بدي کړي وي، د هغوي څخه زیاته بخښنه غواړم. هر څه چې کوم، ګومان مې دی، چې سم به وي، خو ګومان یوه پوهنیز څه ویل نه دي

زما،، که ،،دما،، او همداسې ،، زه،، او ،،ما،، ته،،

پوهیږو او پیداښنتې ده، چې حالونه به په پښتو او الماني کې هرو مرو توپیر لري او دا توپیر به یې دومره کوچنی هم نه وي او دا هم زما (دما) له پاره بنسټیزه ده، چې د پښتو د لیکنو له پاره مې د الماني لیکنو څخه لار پیدا کړې او غوره د یوه څه لار ده، بیا پرې تګ کېدونکی دی یا پرې تګ کېدی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس راځودې خپلې موخې ته، چې باید ښه پام ورته وشي.

موږ ولیدل، چې په الماني ژبه کې د هر حالت به پاره خپل خپلواک نومځای نیوي شته او له هِې څخه جوتیږي، چې د کوم حالت سره سر او کار لرو، خو په پښتو کې موږ داسې روښانه نومځاینیوي یا نه لرو او یا مو په لیکنو کې دا سې سم د حالت په بنسټ نه دي څېړلي او دا به یې زماله پاره نوره هم بده وي، چې که وي او زه ترې نه یم خبر، خو په خواشینۍ باید ووایم، چې موږ په پښتو کې د پوهنیزو څه پیداکول د ن ج له لارې نه لرو. له ځان څخه به ملامتیا لرې کونم او دا په هر ژبه کې ورځنۍ ده، چې په یوه څه ډېر کسان څه لیکي.

زموږ په ولس کې دا ،، زما، ستا ....،، او ،، دما، دتا، ....،، دواړه وېنې یا ویونه شته. په ځنو ځایونو کې زما، ستا، زموږ ستاسو کاروي او بیا په نورو ځایونو کې د ما، د تا، د موږ ، د تاسو، د هغه، د هغوي کاروي، چې په دریم کی کې یې کارونه بیا یو ډول ده، چې له دې امله زیاتو لیکونکو ته یې په ټولیزوالي کې ستونځې رامنځ ته کیږي. دلته پرې کړه اړیینه ده، چې د ژبلارې له لارې یې کوم سم دی؟

دا ګرامري ستونځه یواځې د لومړي، دویم او د همدې نومځانیوو د زیاتو له پاره په ملکیت کې رامنځ ته کیږي، نو اوس باید پرېکړه دا وي، چې دا ،، د ،، د ملکیت مورفیم دی او یواځې دا ،،د،، دملکیت له پاره جوګه دی او که نه د دې لیکنې له دا ،، یواځې،، زما،، او ،، ستا ،، د ملکیت مورفیمونه دی د لومړي او دویم کس له پاره. د دریم کس له پاره بیا هم هغه ،، د ،، د ملکیت مورفیم راځي .

راځی، چې دا زما، دما او ستا او د تا ،،،،، حالتونه لږ سره وڅېړو.

اړیینه یادونه: موږ به دلته په نومیز حالت باندې هم یوه غزېدلی پام وکړو، چې هلته هم ځنې څه د روښانه ولو له پاره شته.

د دې له پاره لنډ دا حالتونه د پوښتنوسره یوڅېړو

نومیز او که نومه ونیز حالت:

پوښتنې دي: څوک، چا، څه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ځم. څوک ځي؟ زه

زه مړی خورم. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځواب: زه

ته مړئ خورې.پوښته: څوک مړی خوري؟ ځواب: ته

هغه (پام: دلته ه روښانه ده) مړی خوري. پوښتنه: څوک مړی خوري؟ ځوب: هغه (روښانه ه)

خو دا بیا په ځنو- لکه دلته- کړنویونو کې د تېر وخت له پاره په،، چا،، ته اوړي.

بېلگي:

ما مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ ما

تا مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ تا

هغه (دلته ه پڅه ده) مړی وخوړه. چا مړی وخوړه؟ هغه(دلته هم ه پڅه ده).

دا د ډېرگړو نارینه او ښځینه له پاره د ې غونډالي گران لوستونکي جوړې کړی.

یادونه ۱: زموږ ځنې ادیبان په دې اخرو وختونو کې د دویم کس د ډېر گړو له پاره تسو لیکي، نو گومان مې دی، چې هغوي به په دې اند وي، چې گوندې دا د ته ډېر دي. دا د ،، تا،، ډېر دی، نو له دې امله ،،تسو،، ناسم او تاسو لکه تل سم دی.

یادونه ۲ : خو په دا ،،نر،، ، چې ځنې ادیبان یې نرینه لیکي، نو ،، نرینه،، او نارینه باندې زه هم پرېکړه نه شم کولی، دا نارینه مو تل لروده، خو د ولې ؟ له پارهیې ځواب نه لرم، نو کېدی شي نرینه وي.

موږ دلته د یوه حالت سره مخامخ شو، چې د ځنو کړنویونو د کړنو سره دا ،، زه، ته،، په ،، ما او تاسو،، بدلېږي. پوښتنه دلته ده، چې ایا دا یوه لار لري او که نه. لار به ورته پیداکوو نه لار به یې ومو، که وه ښه او که نه نو..

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوه لار لري:

لومړی: هغه ویونه چې په یو ځه نه کرل کیږي، دا په دې مانا، چې دا کړونی یوه پرېکړوني ته اړتیا نه لري، نو په هغو کې دا ،،زه، ته ...،، په ،، ما، تا .... ،، نه بدلیږي.

بېلګې: تلل، کښیناستل، درې دل او نور

زه ځم. ته ځې هغه ځي ....

زه تللم، زه تللی وم ، ته تللی وې او هغه تللی وو......

دویم د خاوندوالي حالت: دا ،، دچا،، حالت دی. دلته پوښتنه اوس دا ده، چې دا ،، د،، د ملکیت مورفیم دی او که دا غونډ وی،، د چا،، د خواندوالي یا مالکیت پوښتنوی دي. دلته د خبرو له پاره اړتیا شته.

په دې حالت کې موږ هم د ژبې له مخې یو ستر پرابلم لرو او هغه دا چې دا ،، دچا،، په ځواب کې، ،، دما، د موږ، دتا، د تاسو،، (په دریم کې بدلون نه راځي او که ،، زما، زموږ، ستا او ستاسو،، سم دي(په دریم کې بدلون نه شته).

په پښتو ژبه کې د ،، زما او ....،، ویونکي په لیکلوست کې مخ ته دي، نو له دې امله دا ،،زما او ... ،، د خواندوالي ځای نیولی.

که د ،، د ،، مورفیم د خاوندوالي مورفیم وي، نو بیا د ژبلارې سره سم ،، دما او ... ،، سم دي، چې ټولیز باور یې هم په همدې بنسټ پوره کیږي، دا په دې مانا چې د لومړي ، دویم او دریم کس له پاره یو ډول راځي او ژبپوهانو ته بیا په ترې پوهېدنو کې ورسره ستونځې نه پېښیږي.

دریم: د ،، چا ته،، حالت:له الماني څخه پښتو ته یې دا د داتیو حالت دی، زهنه پوهېږم، چې موږ یې څنګه وبولو او ایا دا پهپښتو کې رښتیا هم حالت پهګوته کوي او که ؟ پهدې باید پوهنیزې څېړنې او خبرې وشي. دلایل راوړل شي او سره پرې باوري شو.

دا ځپلی سپین یا هغه ته ورکوم. دا ځپلی چا ته ورکوم؟ هغه ته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: د ،،پرچا،، حالت: دا چې دا اهم حالت کېدی شي، موخه ور خو دی، خو لکهد مخه هم خبرو ته اړتیا ده.

څپلۍ پر هغه پلورم. څپلۍ په (پر) پولرم؟ پر هغه.

دویمه د خبرو موضوع مو د(له)... سره، څخه ده. دا مې هم له ډېره وخته په اند کې وو، چې یوه لیکنه پرې ولرم.

کوم یو او ولې سم دی؟: له تا سره کورته ځم او که د تا سره کورته ځم

د ننګرهار شینوارو اچین ولسوالۍ سره مې هغه ولیده. یا که

له ننګرهار شینوارو اچین ولسوالۍ سره مې هغه ولیده

د رغنځي سره څنګ کې او که له رغنځي سره څنګ کې.

خبره په دې کې ده چې، دا ،، د(له) رغنځی،، سره نږدې دي او که نه دا د یا له د سره یو سرکومپوزېښن دی. په دې باید څېړنې وشي.

که دا ،،سره،، پوستپوزېښن وي، نو بیا دا ،،د،، او نه ،، له،، سم دی او که دا ،، د(له) ... سره، سرکومپوزېښن وي، نو بیا مو خوښه.

بیا د حالت له پاره لنډ زما وړاندیز د پوښتنو له لارې:

لومړی: څوک، چا، څه شی.

دویم: د چا ، د څه شي،

دریم: چا ته، څه شي ته

ځلورم:پرچا، پر څه (دې کې زه داسې لږ په چرت کې یم)

نور نومونه او څه مو چې زړه غواړي د ګرانو ژبپوهانو دنده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته برخه دلته یو ځل بیا لنډه راوړو او هیله ده، چې دا بیا راوړنه به یې وزغمو. دا چې موږ لا تراوسه په پوهنو کې پوره ستنوځې لرو، نو د لا پوره ستونځوبیو له پاره دې دا بیا راوړنه هم زغموړ وي.

یادونه: دا څلورم لړ د پوښتنې لاندې راځي، څېړنه یې اړیینه ده.

یادونه: دا لاندې لیکنه د پورته لیکنې تکرار ده، خو دلته د پښتو پهبنسټ پهکې فکر شوی.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

حالتونه او په بنسټ یې ،، زما که دما،،

ما په دې هکله لیکنې کړې، خو هلته مې د الماني حالتونو په بنسټ دا کار سرته رسولی وو. اوس راځم پښتو ته، چې نو موږ به ورسره په پښتو کې څه کوو؟

زه چې هرڅومره وهڅېدم، ما درې حالتونه د پوښتنحالت په بنسټ ومیندل او له دې اخوا نور پرې پوه نه شوم. شاید په دې هم پوره کار شوی وي، خو بیا هم د مخ ته تېر په څېړ بخښنه دې وي.

له همدې پیله یوه یادونه.

زه به د ا حاالتونه د پوښتنویونو په بنسټ وڅېړم.

(لومړی: نومیناتیو یا د نومونې حالت:

دا حالت د څوک، چا او څه شي حالت دی، چې نومځای نیوي یې زه، ما، ته، تا،هغه،) هغې او د شي له پاره هم هغه دا دې او دریم ته هم راځي.هغې، هغه .

په دې حالت کې پرته له کړن- یا کېدنوي څخه ځنې نومځاینیوي هم بدلیږي، چې هغه کړنویونه روښانه دي.

بیا: هغهکړنویونه، چې پرېکړونی نه لري، د هغو لهپره نهبدلیږي او هغه کړنویونه، چې د هغوي لهپاره پرېکړونی وي، د هغو سره بدلیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هم د لومړي، دویم او دریم یوګونو یا یوګړو.

بېلګې: زه خورم، ماوخوړه، ته خورې، تا وخوړه، هغه (ن، ښ) خوري، هغه، هغې وخوړه. د ډېرکړو له پاره یې بېلګې نه راوړم، هغه ساده دي. په دې حالت کې زه په ما، ته په تا او هغه، په هغه، هغې بدل شول.

د هغو له پاره بېلګه، چې زه، زه پاتې‌ږي: تلل: زه ځم زه تللی وم.

دویم: د خاوندوالي حالت:

د دې حالت پوښتنځاینیوي دي: د چا او د څه شي. په دې حالت کې ،، د څوک،، نه شته او دا نور هممهغسې راځي، خو د ،، د ،، سره. دا په دې مانا، چې دا ،، د ،، په پښتو کې یواځې د خاوندوالي مورفیم دی.

دلته یوه ستونځه شته، چې بل ځای کې مې هم څېړلې، خو دلته به یې هم داسې لږ روښانه کوم:

،، زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ، دتا او دتاسو،، کوم یې د ژبلار له لارې سم دي؟

دلته د زه، زموږ او ... له پاره دا ،، د ،، نه راځي، یایې موږ نه لیکو.

بېلګې: زما کتاب، زموږ کتاب، ستا کتاب، ستاسو کتاب. خو

غوره یادونه یا غوره راوړنه:

موږ پښتانه دوه د خاوندوالي نومځاینیوي کاروو: زما، زموږ، ستا، ستاسو او دما، دموږ او دتا، دتاسو،، زما په اند، چې زموږ د پښتنو دا د،، زما، ستا... نومځاینیوو کسان په پوهنه کې مخ ته دي، نو له دې امله دا زما، ستا او ... کارول کیږي، خو که اوس دې پورته د خاوندوالي مورفیم،، د ،، ته ژور پام راواړوو، نو دما، دموږ، د تا، د تاسو به و زما، زموږ، ستا، ستاسو ته سم وي. دا نور هم د ګرانو لوستونکو له پاره د څېړنې دی.

دریم : د چا ته ، څه ته حالت دی، پوښتنویونو له مخې: دلته هم د نومیناتیو سره په پای کې ،، ته ،، زیاتیږي، نو له دې امله دا د مورفیم،، ته،، حالت دی، چې ما خو فکر کاوه، چې د داتیو اندول به وي، خو دا چې څنګه دی، دا دې ګران لوستونکي نور هم پسې ژور کړي.

سپین ماته، تاته، هغه ته .... کتابونه راوړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه يې دلته نور ښځينه نارينه او نور ډولونه نه ځېږم. ما پرته له دې نور حالتونه ونه ميندل. دا د يوې بنسټيزې ځېړنې پوره ارزښت لري او بيا

دې ،، زما، ستا، او ... ، دما، دتا... کې دې بيا بيا هم فکر وشي. چې زه په ،، دما، دتا باندې ولاړ يم.

زما ، ستا او نور ورځني شوي دي، خو زما موخه د پورته يادشوي د خاوندوالي مورفيم له مخې د سم او ناسم څخه ده او دا هم د ژبلار له لارې، زه خو د پرېکړې حق نه لرم.

هر پوهنيز څه چې راوړو، هلته سم دي، چې مخامخوالی ونه لري او ټوليز وي. بيا: د مخامخوالي په څنګ کې دا ټوليزوالی يې هم خورا غوره دی، چې بې له دې څه نه شي سم بللکېدی..

نو په زما ،ستا او د هغه په خاوندوالي يواځې دا دريم کس دا د ،، د ،، مورفيم لري او په دما،دتا او د هغه کې دا ،، د ،، درېواړه لري. دا يو بديل ټوليز نه دی او دا د ،، د،، سره ټوليز دی سم به دواړو ته، ځکه ووايو، چې دواړه د ولس دي او د ولس څه د ولس وي، خو بيا هم کليوالي او معياري سره بېلېدی شي. بيا هم وايم، چې دا د ځېړنې وړ بولم. له معياري څخه ترې پوهېدنه دا ده، چې په ټولو لاروبرابر. .

يادونه: دا چې زما ليکنې لومړی د تاند په درنه خپرونه کې خورې شوي، نو داسې لږ د مخوينې يې ډېرې دي

زه له پوره ډېر وخت څخه دپښتو ژبې سره او د همدې له پاره د الماني ژبې سره سر اوکارلرم. دا خو لا د مخه هم جوته وه، چې ژبه په ختّه کې پوره پيچلې اوستونځمنه ده، دژبپوهنې له مخې.
زه د ژبپوهنې سره اوژبلارپوهنې سره داسې ډېر سر او کارنه لرم،خوزما د ګرانو ليکوالانو ناسمې ليکنې ته را پام شوی اود هغو له امله داسې لږ څه د ګرامرسره هم بايد ګير وم، چې پوره ستونځمن کاردی.
اوس ګورم، چې ژبه پوره ګرانه ده او په ژبلارو پوهيدل هم پوره د ستونځو مل دی اوپوره پام غواړي.
دې ته تل ګوته نيسم، چې دا دژبې زده کړې، چې غواړي په پښتوښه وپوهيږي، نويوه دباندنۍ ژبه يې بايد ښه زده وي، پرته له دې په پښتو او ژبلارو سم نه شي پوهيدلی.

Konjunktion (Wortart)

کونيونکڅيون (لاتين: ترونی يا ترنوی) ويډول

کونيونکڅيون، ترونوی، يونکڅيون په ګرامرکې يو ويډول دی، چې د ويونو، غونډلې برخو، يا غونډلو منځ کې سينتکتيکي(syntaktische په نخښو) ترنې منځ ته راولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

هممهال سم انديزې يا ګرامري اړيکې د ټرلو توکو منځ کې روښانه يا افاده کوي. د پرېپوزېڅيونونو يا اړيکويونو سره يوځای، چې ژبنيزې ورنږدې موخې پوره کوي کيدی شي کونيونکڅيونونه د اړيکويونه Relatoren په څير رايوځای کيږي.
زه يې په دې پيل کې درې بيلګې راوړم، چې دوه يې د شميرپوهنې بنسټ ټروني دي.
دا بايد په نخښه کړم، چې دا په شميرپوهنه کېويناوېسره ټري، دا زما د شميرپوهنې سم اند کتاب کې بيا ښه روښانه شوياواړونده ليکنې يې هم شته.
لومړی:
،،يا،،
کابل ته ځم يا کندهار ته ځم. يا
. کابل يا کندهار ته ځم
دويم:
،،او ،،
زه جلال اباد ته ځم، او کابل ته ځم.
جلالاباد او کابل ته ځم
يادونه: دا دوه ټرنويونه ،، او ،، او،، يا ،، د شميرپوهنې سم اند بنستيز ټرنويونه دي .
دريم:
،،تر،،
ټول کسان ناست وو، ترڅو يا تر هغې ټول ميلمانه کټونو (خوبځايونو) ته لاړل يا
ټول کسان ناست وو، ترڅو ټول ميلمانه کورونو ته لاړ شي.
زه به له ۴ تر ښپږ بجو درشم.
په دې لمنځتون کې ۲۰۰ تر ۲۵۰ کسان ځايږي.
پورته غونډالي ته يوه يادونه، چې اړينه ده: ځنې کسان به ووايي، چې: له ۲۰۰ تر...
دلته له څخه نه شته، ځکه دلته د ۲۰۰ موخه پيل نه دئ، دا له ... نه دئ.
ګورو، چې ،،تر،، ټرونوی دئ او پرته له دې پرېپوزېشن هم دي.
که ،،تر،، يوه بله ګراماتيکي دنده سرته رسولی، نوما به دلته راوړې وی، خوبايد وهڅيږو، چې ،،تر ،،د نورو اړيکويونودنده په غاړه نه اخلي
ځنې ليکوال اوپښتو پوهان يې د پرتلې له پاره هم کاروي، خودا ناسم دئ. بله ليکنه کې به دا راوړل شي.

فونيم او نور ...

ګرانو لوستونکو!

که تاسو دا لاندې راوړلي موضوعات دبېلګې په توګه الماني - او باور مې دې، چې نورو ژبو کې هم- وګورئ، نو وبه وينئ، چې دا هره يوه موضوع يې پوره ډېره روښانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. زه هڅېږم، چې لږ تر لږه د دې پېژندونه تاسو سره ګډ کړم او د شوني یا کېدړنې پولې پورې به يې توپیرونه هم سره روښانه کړو. باور وکړئ، چې زه دا لولم، ډېر ښه روښانه دي او خوند ترې اخلم. زما په لیکنو کې تکرار راځي، د دې بخښنه غواړم، خو وايي، دوه واره تړلی کلک وي. پوهېږم، چې ځنې ويونه لږ زياتې روښانتيا ته اړتيا لري، چې زه يې دومره ډېر زغم نه لرم او باوري یم، چې مینه وال به دا کار سرته ورسوي، يا به يې سرته رسولی وي..

فونیم نو څه شی دئ؟ phonem

فونېم:

پیلیادونه: په نورو ژبو یا لږ ترلږه الماني کې ډېر ويونه شته، چې د غږ په مانا دي، خو موږ په پښتو کې همدا غږ، ګړ او ویل لرو. نه پوهیږم، چې اواز مو پښتو دئ او که نه؟ زه به په دې غږ او ګړپاتې شم او بیا له الماني به د هغه بل ډول غږ له پاره دا د غږ سره مل په یوه بل ډول روښانه کړم

پېژند: د یو فونیم (زوړ یوناني نوم دئ په لاندې ماناوو:

Ein **Phonem** () له altgriechisch φωνή *phōnḗ*, پښتو: غږ يا ګړ(‘

.

د ټولو غږونو یو ذهني ټولګی دئ، چې په یوه ګړیزه ژبه کې همغه یا برابره توپیرېدونکې دنده لري.

بېلګه: که فونیم /ښ/ راواخلو، نو دا په بېلو بېلو ځایونو کې په بېلا بېل ډول ويل کیږي، خو موخه ترې همغه اخستل دي یا همغه اخستل ، دا په دې مانا، چې په پښتو کې يې د ويونو په منځ کې کوم توپير نه لري دا يواځې د ويېنې ډولونه دئ، لکه په ،، ښه،، کې، چې ځنو ځایونو پرته له ښ په خ او ش هم وېل کیږي، خو موخه ترې همغه پوهېدلکیږي، نو له دې امله ګړیزه ژبه یا ویلو کې، خو که کوم فونېم بدل شي، نو مانايې ورسره نه بدلیږي.

دلته په فونېم کې همدا ګړ يا غږ یووالی دئ یا که غواړئ همدا یو غږ یو یوالی دئ لکه د / ر / یا /ت/ او نورو غږ، چې خپله مانا نه لري، خو په وی کې وی ته هغه انډول مانا ورکوي دا دې په ګوته وي، چې دا غږ د سيلبي له لارې روښانه دئ..

د دې بېلګې په دې نورو ژبو کې لږ روښانه دی، خو زه ورسره په پښتو کې ستونځې لرم، چې هغه باید په ګډه سره اوبی کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا یوونونه یا یووالي، نو په ژبه کې څنګه او کوم دي؟

په پورته کې ګورو، چې /ر/ او / ت/ مو ورکړي، چې همدا هر یو یې یووالی دی. همدایې د پیژند یووالی دی، چې غږ راوځي، نو دا به یو سیلبي وي. که زه ناسم وم، بخښنه راته وکړی، خو ګومان مې دی، زموږ ژبپوهان یې څپه بولي، که داسې وي، نو بیا ګړ – یا غږڅپې ته به څه وو ایو. راځی، چې په دې سېلبې پاتې شو او که غواړی سېلاب.

لاندې بېلګې ګورو:

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،مار ،، / ،، تار ،،

په پورته کې ګورو، چې نور ټول توري همغه دي او یواځې لومړي توري یې سره بدل دي او له دې امله معنا بدلېدونکي دي.

د دې ویونو د ماناو توپیر د وېلو یا لیکلو، ویونو جوړې یا خورا کوچنی (مینیمال) جوړې بلل کیږي لکه دا پورته. مینیمال ځکه، چې هغه خورا کوچنۍ جوړې دي. وروسته روښانه پېژند شته

بیا: دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونیمونه نه ځانله د یو غږ بلکه د سېلبې په څیر رامنځ کیږي یا منځ ته راځي..

د یوه غږ بلېدولوالی<u>Allophone</u>

د دې یوه غږ ښ الوفونونه /ښ/ روښانه دي، چې په بېلابېلو ځایونو کې بېلابېل ویل کیږي.

الوفون یوناني وی دی، چې الو د بل او فون د غږ یا ګړپه مانا دي یعنې بل ډول غږ یا اواز یا ګړ، نو له دې امله الوفونونه د فونېم بل ډولوالی دی، چې د فونېمبدلون یا سبفونېم بدلون په نامه یادیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سره خپلوانو ویونو یا کلمو پېژند یا یې نوره هم ښه سره توپېری پېژند ونه یې :

: دېستینګېم: **Distingem**

فونېم او ګرافېم د دېستینګېم کلمې یا وی لاندې سره راټولیږي یا رایوځای کیږي.

دا په دې مانا، چې دیستېنګېم دوه برخې دي: ګرافیم او فونېم.

:ګرافېم **Graphem**

. فونېم له ګرافېم څخه توپیریږي . ګرافېم د لیکلشوې ژبې خورا کوچنۍ ماناتوپیرېدونکی یووالی دئ

فونېم **Phonem**

.فونېم د ویونکې – یا ګړ ژبې خورا کوچنی ماناتوپیرېدونکي یووالي دئ

مورفېم **Morphem**

یادونه: مورفیم دلته انډ راغلی. بل ځای کې بیاپوره څېړلشوی دي.

فونېم له مورفېم څخه توپېر لري. فونېم د خورا کوچنی د ژبې ماناتوپیرېدونکی یوون په څېړ پیژند لري، په داسې حال کې چې مورفېم د ژبې خورا کوچني مانا وړونکي یووالي یا یوون په څېړ پېژند لري، چې دواړه سیمانتیکي ژبنیزه منځپانګه لري.

یادونه: دا یو اوږد د خبرو څه لري، چې زه یې زما د پاتې وخت سره لږ نورې شنني ته بېواکه یم، خو دا مې داسې لږ څه پیژندونه له الماني تاسو سره ګډ کړل، په دې هیله، چې ستاسو مینه مې ورسره راپارولي وي، بیا وایم، چې دا پوهنه پرته له یوې وتلې ژبې د زده کړې څخه نه کیږي

د دې کلمو د یووالو پېژندونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورته مې وليکل، چې د فونېم يووالی لکه لاندې بېلګه کې /م/ دئ

د مورفېم يووالی سيلبي يا سيلاب دئ، هر مورفېم يو سېلبي دئ.

بېلګې: ،، مور،،/،، پور،، ،شل ،، / شل ،، (د ش پښ پخ الف سره ويل

د ماناو توپير د ګرېزو ويونو جوړې يا خورا کوچنی (مينيمال) جوړې بلل کيږي

دا به هم دلته په ګوته کړو، چې فونيمونه نه ځانله د يو غږ بلکه د سېلبې په څير رامنځ کيږي يا منځ ته راځي

بيا يې يووالی: د دې پورته ژبنيو توکو يووالی نو د سېلبې څخه ځرګنديږي، دا يو سېلبي دي او دا يې يووالی هم دئ. يو وی کړی شي يو سېلبي يا ډېر سېلبي وي، مګر دا ټول يوسېلبي دي.

فونېم د ويلشوې وي ماناتوپيرېدونکی يووالی دی. دا په دې مانا، چې د يوه فونېم بدلول د يو بل فونې سره د وي مانا بدليږي يا تغير خوري

د دې لاندې څخه موخه پوهېدل کيږي او وروسته همراځي، نو دا همداسې په الماني تاسو ته وړاندې کوم

- **R***atte* -**M***atte*
- Phonemaustausch im Inlaut:*M***o***de* - *M***a***de*
- Phonemaustausch im Anlaut:**R***atte* -**M***atte*
-
- Phonemaustausch im Auslaut:*Ruh***e**- *Ruh***m**

دا بېلګه په ګوته کوي، چې فونېم ماناوړونکی يووالی نه انځوروي، بلکه مانا توپيرونه په ګوته کوي

سړی ويلی شي: فونېم د يوه وي هغه خورا کوچنی غږيزه جوړښتبرخه ده د وي توپيرېدونکې دندې سره. د فونېم د بدلون له لارې د وي مانا بدليږي، دا فونېم پخپله نه مانا وړونکی دئ.

نورې بېلګې:

فونېمبدلېدنه په پيلغږ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور – ګور

مږه – پږه

تار – مار

او لاندې يې الماني

Phonemaustausch im Anlaut:

- **F**all - **B**all
- **t**oll - **v**oll
- **D**orf - **T**orf

فونيمبدلېدنه په پايغږ يا پايګړکې

کار - کال

ورور - خور

لاندې الماني

Phonemaustausch im Auslaut:

- Stie**l** - Stie**r**
- Kal**k** - kal**t**
- Hau**s** - Hau**t**

فونېمبدلېدنه په منځغږ کې

کور – کار

ډېر - ډار

ټول - ټال

لاندې الماني

Phonemaustausch im Inlaut:

- b**i**tter - B**u**tter
- W**o**che - W**a**che
- S**o**g - S**ie**g

يادونه: زماپه اند که دلته د غږ په ځای ګړ وکاروو ښه به وي.
).

(c) ketabton.com: The Digital Library

فونې‌تیک **Phonetik** (φωνητικός phōnētikós زړه یوناني)

(زړه یوناني φωνητικός phōnētikós,پښتو مانايي غږ - يا ګړاړوند ,) .

φωνή *phōnḗ*, پښتو مانا يې غږ

يوپوهنيز ډسڅيبلين يا ډسيپلين دی،چې ژبغږ په لاندې دلايلوڅېړي: په ستوني ګنډه، مرۍ، خوله او پوزه ،

ورشو کې غږجوړونه او د غږ او ګړحس کول د اکوستيکي خوي او د غږ يا ګړ کارونه د غوږونو او انساني

مغذ له لارې

دا دوه دندې لري: غږجوړونه او غږاورېدنه، نو:

فونې‌تيک يوه خپلواکه د ډېرو پوهنو منځ کې څغاستې ځانګه ده لکه لينګوېستيک، اناتومي، فيزيولوګي، نوېرولوګي، فزيک او شمېرپوهنه. د فونې‌تيک څېړنورشو يا څېړن اله ګړېدلې يا ويل شوې ژبه يا لنډ ګړژبه ده د هغې په ټولو رېښتينوالي- يا ريالېزه کولو کې.

فونې‌تيک هم لکه فونولوجی ويلشوې يا غږېدلې ژبه يا لنډ ګړژبه څيړي. فونې‌تيک د فونولوجي څخه ځان په يو بل اسپک يا کړنلار بېلوي. فونولوژي د ژبپوهنې برخورشو په څېړ غږونه په يوګونو ژبو کې د خپلو ماناتوپيرېدونکو دندو غږونه ټولګيزوي. په مخامخ يې فونې‌تيک د فزيکي ، نيورلوژی، فيزيولوژي د يو يو بلې ژبپوهنې لارې ، چې غږجګوالي جوړښت، د هغې وړنه او د هغې احساسونه په کې غوره دي او د پيداښتي پوهنو څخه ګټه اخلي.

زه په دې اند نه يم، چې زمونږ ژبپوهان به دا لرلې ستونځې بې له يوې پرمختتلې دباندنۍ ژبې – چې ښه زده وي - اوبې شي. زه ډېر وهڅېدم، چې يو ښه ټولپوهيز څه تاسو ته وړاندې کړم، خو دومره وتوانېدم، چې نيمه نيمخوره څه له تاسو سره ګډ کړم تاسو ګرانو ځوانانژبمينه والو ته دزړه له کومې برياوې د لوي ښتن څخه غواړم

(c) ketabton.com: The Digital Library

د فونولوژي پېژند:

Phonologie Die (زوړ يوناني وی دی.φωνή *phōnḗ*, پښتو غږ ', *lógos*λόγος, پښتو پوهنه) فونولوژي

په پښتو غږپوهنه، د ژبپوهي يوه برخورشو ده. دا د ژبپوهني په دننه کې په ټوله کې د د فونونيتيک ځخه بايد رابنده شي ياني منځ کې يې بايد پولي وي: په داسي حال کې چې فونيميک د ژبغږونو روښانه خويونه څېړي، چې څنګه جوړيږي او فونولوژي د يوګونو ژبود غږونو ګړسيستم د دندې سره سر او کار لري. له دې سره دا د ژبلار يوه برخه جوړوي.

Definition پېژند

فونيتيک د ګړځپو يا ژبځپو پوهنه ده، خپل جوړښت د ويونکي او د هغه په کاراچونه د غوږ له لارې، چې د انسان د خبرو اترو فزيکي، روحي يا اروپوهنې او فيزيولوژيکي ګړموادو ټولوالي په پام کې نيولو سره

د يوې پوهنې په څېړ د فونېميک د ژبغږونو رواجي څېړنو له مخې يې ټاکل، د موډرنو يا اوسنيو څېړنو په څير تنګ دی.له دې امله لاندې فونېتيکي ځانګي سره توپيروو:

۱-ويندوله فونيتيک

artikulatorische Phonetik, .1

۲ – غږيز فونيتيک د فونيتيک هغه ورشو ده، چې د ويل شوو جګو يا غږووړنو سره بوخته ده. دلته د بېلګې په توګه څېړل کيږي امپليتودې يا جګوالی او فرکونځ

akustische Phonetik, .2

غږيز فونيتيک د فونيتيک

دالاندې يې نهژباړم، دا ګران ليونکي په دا ځلورو پرمختللو ژبو کې لوستلس او روښانه کولی شي.

دا په دې څېړنه کړي، چې غږ د شتونې او ژبې او نورو غږ الو له لارې څنګه پيداکيږي.،

Die **akustische Phonetik** ist das Gebiet« Die **Glottis** (Singular, altgriechisch γλωττίς **glōttís**, deutsch ‚Mundstück einer Röhre') bezeichnet anatomisch den der Phonetik, das sich mit der Akustik von ؟Stimmlippenapparat mit zugehörigen gesprochenen Lauten beschäftigt. Untersucht werden z. B. die Amplitude und Frequenz der Formanten, die die Schwingungen der Glottis erzeugen. Diese können mittels eines Spektrogramms grafisch dargestellt werden.

(c) ketabton.com: The Digital Library

perzeptive Phonetik, .3
physiologische Phonetik, .4
funktionale Phonetik. .5

دا پورته ژبنيز توکي مي همداسي پرېښوول، زما د فزيکي توانه راته داسي څه لرې برېښي، خو ګران لوستونکي په هره پرمختللې ژبه کې پيداکولی شي

phonemicفونېميک .

پېژند: د پيداښتې ژبې د غږيزې - او ليکنژبې روښانه روښانه ونه يا که غواړی‌شننه

Nameنوم

نوم د يوه نوي پوهنيز پېژند له مخې نومونه په يوه کس، يوه شی او يا يوه ځانله کس يا څه د معلومات

ډېری يا – ستې يا يوې کلمې باندې تنظيم شوي. معلوماتو معلومولو يا ټاکلو ځانګړنوالي په چوپړ کې دي.

لکه سورګل، سپين.. کشمالی، غونډوسکه او نور.

د نوم او نومن توپير له پاره يې پېژندونه سره پرتله کړی

دوه نور ژبنيز توکي، چې زه پخپله ورسره پوره ستونځې لرم

وی څه شی دی؟

يو وی يو خپلواک ژبنی يووالی(ناسم يې واحد) دی. په پيداښتي ژبه کې دا – د غږ يا سيلبې مخامخ- يو خپلواکه يا ښه يې ناڅرونده مانا لري. يو ټوليز منل شوی پېژند نه شته او ستونځمن هم دی، ځکه چې دا د کليمه ،، وی ،، د ژبپوهانو منځ کې يا پوره اوبی نه ده او يا يې په بل څه يادوي . ګومان مې دی يو فرانسوی ژبپوه د ،، وی،، په ځای ساده ،، نخښه،، کاروي. دلته هم د ليکلو او روښانه ونې، ښه يې څېړنې اړتيا شته او په نورو ژبو کې خبرې پرې شوي نورو ژبوکې يې وګوری..

کلمه څه شی دی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Begriffterm; ; کلمه انګرېزي او الماني يې

د وی ،، کلمې ،، سره د يوې نخښه ونې يا يوه اندلرنې يا حدث وهنې مانامنځپانګه پوهېدل کيږي. يوه کلمه يو سيمانتيکي يووالی جوړوي، چې د يوه نومځاينيوي يا يوه اند برخه ده.

دا هم همدومره. پوهېږم، چې دا څه همدومره روښانه ولی شم، ډېر وخت نيسي، چې دا سرته رسوم. ډېر نه دی، خو ورسره بوختيا بايد زياته وي (په بخښنه

د دې او اړونده موضوګانو د لا روښانولو له پاره تاسو ګډ کار ته رابولم. د دې له پاره مې برېښنا پته:
smakhan1946@gmail.com

مورفيم (،، جوړښت، بنه،،) څه شی دی؟

د دې له پاره بايد وپوهيږو، چې سيلاب يا سيلبې څه شی دی؟

پيژند: سيلبېSil•be
د يوه وي په دننه کې د يوه يا ډېرو غږونوجوړشوی کوچنی يوون يا يووالی دی يا د غږ يا غږونو کوچني يوون يا يووالي ته سيلبې وايي.
يادونه: زموږپه ادبياتوکې ورته سيلاب وايي. دا له دې امله، چې موږ دا له درې را اخستی اوپه درې ژبه کې سيلبې نه شي ويل کيدی.

پيژند: مورفيم څه شی دی؟
مورفيمونه د اوازونويا تورو کوچني ټولګي دي، چې دوي يو خپله مانا يا غوره والی ولري.
بيلګه: ،، لوي ،، وی يو مورفيم دی. دا د بيلګې په توګه په ،، لويوالي ،، ، ،،لويان،، کې کارولکيږي.
،، - والی،، هم يومورفيم دی. دا په دې مانا، چې يو شی داسې دی، لکه دا وی، په کوم پورې چې دی تړلکيږي. دا د بيلګې په توګه په ،، لويوالي،، ، ،،ښکليوالي،، ، ،، لټوالي،، کې کارولکيږي.
همداسې ،، –ان،، يو مورفيم دی.دا د نورو په څنګ کې کارول کيږي، چې وښايي، چې يو څه زيات په بر کې نيسي، د بيلګې په توګه ،،لويان،، ، ،،چرګان،،.
زيات ويونه له ډېرو مورفيمونو جوړ دي، که سړی مورفيمونه وپيژني، نو سړی کړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي د وی په مانا ساده وپوهیږي.
مورفیمونه اوژبسیلبې زیات وخت همغه یا یو شی دي، مګرتل نه. ،، ژوند،، له ،،ژوندکولو،، ، او ،، مګر،، هم مورفیمونه دي. مګر سږی وايي،، ژوند-کول،، او ،،م-ګر،،.
یا
مورفیم
مورفیم خورا کوچنی اواز- یا غږیوون یا غږیووالی دی، کوم چې په بیلابیلو ژبنیز اړوندوالي سره همغه مانا لري.
سږی د خپلواک او تړلي یا بلواک مورفیمونوپه منځ کې توپیروي، چې دا یواځې(فقط) د ویونوپه دننه کې رامنځ ته کیږي.
که الماني ژبې ته پام وکړو، نو په هغې کې درېزره لیکسیکي مورفیمونه، ۱۶ بیلابیل ګرامري مورفیمونه او ۱۰۰ویجوړونکي مورفیمونه شته.
نااړوند یا خپلواک مورفیمونه :
لکه: میز، ټوکه، سر
تړلي یا بلواک مورفیمونه : لکه
کب- ګی ، بنسټ + کوچنیونه یا کوچنیکونه
لویان، بنسټ + زیاتوالیپای
که تاسوپه نورو ژبو کې دا کوری، ډېرې لیکنې پرې شوي اوهر چا د خپلې خوښې سره پیژندونه ورکړي، خوموخه – چې خورا واړه ژبیونونه دی – همغه ده.
،،مورفیم،، له فرانسوي راځي"morphème" ، له یوناني "morphe" - له پښتو ،، جوړښت، بڼه،،
یو وی کیدی شي ټوټه کیدونکی وي او له دې امله د ډېرو مورفیمونو جوړوي، خو یو نه ټوټه کیدونکی وی سملاسي یواځې یو مورفیم انځوروي.
ما پهپورته کېیا د پرېپوزېشن خبروکې ،، له ... څخه،، ، د .... سره،، د پ پهتوګه راوړي،خوهلته ،، له،، او ،، د،، مورفیمونه دي، ،، څخه،، او ،، سره،، پوستپوزېشنونه دي.

Relatoren اړیکویونه:

په ژبپوهنه (Linguistik) کې د Relatoren اړیکویونو لاندې یو نسبت ورکونکی ویدول کونیونکڅیون او پرېپوزېڅیون رایوځای شوې دي. کونیونکوڅیونونه ترنویونه دي لکه او ځکه چې او سره له دې.

ادجکتیو یا خوي وی Das **Adjektiv**

(c) ketabton.com: The Digital Library

[nomen] epí-theton ((lateinisch *adiectivum*, *ad-iectivum* nach altgriechisch
(،، ورزيات شوى،،

په ژبپوهنه كي هغه ويډول دی، كوم چي د يوه څرګند شي يا يوه ذهني شي، يوې كيدني يا كړني يا حالت او داسي نور جوړښت روښانه يا تشريح كوي.

ادجكتيو ،،خويوى،، يا ،،ملوي،، هم بلل كيږي، په ښوونځي كی ،،ځنګه،، وی(يو شی ځنګه دی؟) هم بلل كيږي، چي زموږ پښتو ادبياتو كي يي ستايننوم بوا. د ستايننوم سره موږ لږ د ناسمونونو سره مخاخ كيږو او هغه دا چي دا بهيا ښكلی او يا ناښكلی وي او خوي نوم ډېر څه خوندي لري يا ډېر خويونه يا ټول خويونه.

يادونه: موږ دې ته په پښتو تراوسه ستايننوم وايو، خو زما پهاند دا خوي وی بهډېر مناسب وي.

خوی ويونه كيدی شي وكارولشي:

,bezogen, z. B. Der *schöne* Tag) (auf ein Substantiv attributiv

- اتريبوتيو(يوه شي اړوند يا يوه شي ته يي نسبت وركړی، د بيلګي په توګه. ښكلي ورځ)

z. B: der Tag ist *schön*) ;mit Kopula (als Teil eines Prädikats prädikativ
oder

پرېديكاتيو (د يوه پرېديكات برخه د كوپولا سره: د بيلګي په توګه: ورځ ښكلي ده) يا

ادوربالadverbial (هغه ښكلي سندرې وايی)

د ګرامرتول د خبروڅه پوره غزېدلي وي،خو د اوس له پاره زه په دې لږڅه بسيا كوم. كه ژوند وو، نو بيا به يي سم وغزوم، خو دا كار د ژبي مينه وال ښه كولی شي.

د الماني ژبي زيات خويونه كيدی شي جګ شي. دا تلنه كومباراځيون Komparation يا درجه بندي بلل كيږي.

موږبه يېدا اوس همدا د ډېر اوخورا سره درجه جګه كړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکلی<u>Positiv</u>: *schön*

ډېر ښکلی <u>Komparativ</u>: *schöner*

خورا ښکلی<u>Superlativ</u>: *am schönsten*

داسې خوېونه هم شته، چې د هغوي د جګوني سره ستوی بدلیږي:

او موږیې بیا په ډېر اوخورا سره جګوو:

ښه،ډېر ښه ،خورا ښهgut, besser, am besten;

زیات، ډېر زیات، لا زیات ، viel, mehr, am meisten.

دې ته ټول مینه رابولم،چې اندونه سره ګډ کړي.

اوکه د نوروژبوځخهیې همګټه واخستله، نولا نوربه هم ښه شي.

ځني خوېونه شته،چې په هغې دا جګېدنه نه شيراتللی:

ټیک همغه یا مطلق خوېونه لکه بلاربه (ډېره بخښنه دېوي، چې دا بې ادبي ونه ګڼی، که حامله ولیکم هم همدا ده، خوعربي ده)،مړ اونور.

د رنګونو جګېدنه بیا شته لکه شین، تک شین، شین چک.

سپین، تکسپین، سپینچک اوهمداسې نور.

پرېدیکاتPrädikat (Grammatik)

پرېدیکات له لاتین ځخه، چې (ځنګه) بلل یا ستاینې ته وایي، هم جمله وینا ته، د یوې غونډالې زړی-برخه ده یا د غونډالې هغه زړی دی، چې د غونډالې د نوروغړوپه واک دی. په پوله حالت کې کیدی شي یوه غونډاله له پرېدیکات ځخه ځانله همجوړه وي.(لکه په ایمپیراتیو Imperativ (په ګرامر کې: امر یا غوښتنبنه) کې ،، راځي،،).

Substantiv

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوبستانتیو په ګرامر کې نومونه (نوم)، بنسټوی، شي وي، اله وی یا نوم وی بلل کیږي

ازادلیکلي وییني(افادې) بې له پرېډیکات څخه غونډالي نه دي، بلکې د بیلګې په توګه سرلیکونه، برخټکي، بلل (یوڅوک د خپل خوي له مخې یوڅنګه بلل) اوداسې نور لکه ،، بد سپی!،، (بلل یا د ښوولو له پاره په ګوته کول).
زیات وخت کړ د غونډالي د پرېډیکات په څېر چوپړ کې وي، خودا په ټولو ژبو کې اړیننه دی. د وی کړ او پرېډیکات منځ کې توپیردا دی، چې کړ یو وي ډول په ګوته کوي، او پرېډیکات یوه ژبلار دنده، چې کړونه(؟) په غونډاله کې لرودی شي.
پرېډیکات د رواج سره سم په دو حالتونو کې راتللی شي :
په الماني ژبلار کې پرېډیکات یو یوون یا یووالی په نځښه کوي، کوم چې له بنسټوي په ورکړي حالت کې د نورو کړونوسره یوځای په اینفینیتیو یا نوروپرېډیکاتپوره کونو څخه جوړ دی. له دې څخه د غونډالي یو یووالی راکوي، چې دا سري په ښه توګه په څنګیزو غونډالو کتلکیدیشي، ځکه چې تیوپیکې ډوله هلته ټول رېډیکاتونهد غونډالي پایکې یو د بل سره ځای شوي.

	ادورب	سبجکت	ابجکت	برېډیکات
ځکه چې	نن	هیڅچا	سپی	ګرځولی یا چکر ته بیولی

ایا دا پورته غونډاله به داسې موخه وره وي اوکه څنګه؟

ډاکتر ماخان میرې شینواری

اوکسومورون Oxymoron

نه پوهیږم څه به مې کتل خو د دې پورته وی ،،اکسیمورون،، سره مخامخ شوم او هسې مې په داروښانه-ونه پیل وکړ. په دې ترځ کې ګورم، چې د نورو په ادب کې د کارونو ویونو سره داسې مخامخ شوم، چې پرته له هغې له پرېپوهیدنو اکسیمورون نه شو روښانه - یا شنل کیدی. دلته مې دا ټول سره ګډوډ راوړل، چې هسې زما په اند دا موږ ورسره په ادب کې نابلدو څه سره یواځې او یواځې داسې مخامخ شو او وګورو، چې د ا ژبه څومره ستره اړتیا څېرنې ته لري. تاسو، پیداښتي ده، چې هر وی، چې هر یو یې یوه کره موضوع ده، پخپله هم په ن ج کې کتلی شئ او نور یې ښه روښانه کولی شئ. زما لیکنې زه له الماني رانیسم، نو ویېنه او لیکنډول به یې هم الماني وي، خو وبه هڅېرم، چې انګرېزي یې هم راوړم.

دې لیکنې ډېر ستړی کړم. هیله ده، چې تاسو به ستړي نه کړي.

اوکسومورون یو ستایل اله ده چې هر ډول لیکنخوندیونو کې میندل کیږي، نو له دې امله په لوریک(١) نه دی رابند، بلکې په ایپیکي(٢) او رومانتیکي کارونو کې هم پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کیږي. دا اکسیومورون له دوه کلمو جوړ دی، چې ځانونه یو بل سره مخامخ کوي یا تر دې چې دا یو بل ردوي. دا پخپله په دننه کې ردوونکی اکسومورون غوښتونی دی او د یوه شي په ټکي شوي حالت کې انځور دی، چې یوه بیلګه یې کینه-مینه(په کرښه ترنه یې په دې مانا چې یو وی دی) دی.

د بیتونو سره شعرLyrik

شعر چې یو څه روښانه کوي Epik.

بیا:

په اکسیومورون کې دوه ویونه یا کلیمې د منځپانګې له مخې سره مخامخ دي یا یو بل ردوي سماندیزه مخامخ ټوټه یې پلیوناز موس (۱) دی، چې په هغې کې دوه ویونه همغه یا برابر څه روښانه کوي. دا وی ااکسومورون یوناني دي او له دې لاندې منځ ته راځي

.(“dumm,, *moros* und “*sinnig*scharf,, *oxys* ausὀξύμωρος,

پښتو مانا یې اکسیو تیزلیدی او مورون بې عقل یا تېزلیدی احمق یا زیرک احمق

په ګوته کونه له دې امله پخپله یو اکسومورون دی، ځکه چې مانا یې د منځپانګې له مخې پخپله یو بل سره مخامخ دي یا یو بل ردوي((تیزفکریز حماقت):

(۱)Pleonasmus

دا یو یوناني وی دی، چې پښتو ترېپ،هېدنه یې،، له اړتیازیات،، دی

یو پلیونازموس یو رېتوریکي (د خبرو د هنر) څرګندیدنه ده، چې د یوې جملې په دننه کې هغه د ډیرواره وینا یوه ویګروپ یا هم د یو یوګوني کلیمې له لارې په نخښه شوی وي. تل هغه وخت چې یوه ژبني الات ،کارول کیږي چې هغه د دې تراوسه ویل شوي څخه پرته نور معلوماتي مواد نه ورکوي. دا وی د ټولو له پاره مناسب دي، چې د یو چا په یوه وینا کې پلیاناموس ته پام را وګرزوي. په پښتو کې یې دا بیلګه راوړی شو،: لکه ،،سره لمبه،،

د پلیانازموس له پاره بېلګې: ګردې غونډوسکې یا ګرد غونډاري، یخ شوی یخ ارامه پټه خوله، رنګه رنګونه

Stilmittel (stylistic devices یې انګریزي دی ((

(c) ketabton.com: The Digital Library

stilmittel ستایل اله

ستایل الې دبېلګې په توګه متافر یا بیضوي یاهګۍ(او ډېر نور) دي. دا ټاکلي ډولونه دي چې په تکستونو (خوندیونو) لکه شعرونو، لنډو نکلونو او پخوانیو کیسو او دا سې نورو کې منځ ته راځي. دا یو ویین اله یا افاده اله ده، چې یو څه ټاکلی وایي یا افاده کوي.

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهیدنې څخه تر ځیرې پورې خبرې، د بیلګې په توګه سپی په هرکاره کې لیونی کیږي، دا د په کینه کېدلو یا قهرېدلو له پاره کارول کیږي.

یا هم ستایل اله ،، سیمبول،، یا سیمبولي،،، چې یو شی موخه-څېړې په ځیر انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مینې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

یا زیاته خبره (هغه خبره، چې له رښتیاکیدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسنانو بهیدنه،،

هر ستایل اله ځانګړې مانا لري، چې د یوه څه له پاره ولاړه ده یا د یوه څه له پاره ځای نیسي، کیدی شي، چې د یوه ستایلډول له پاره هم وکارول شي.

Metapher

(metaphorá μεταφορά متافر (زړه یوانانې

وړنه یې نږدې مانا ده او (د ځانګړو شتیلمواد یا – الو په ځیر کارول کیږي) ژبنی ویېنه ده، چې د هغې سره وی(یو ویډله) ده د هغه د خپل اړونده مانااړوندوالی په یوه بل کې وړل کیږي یا وردننه کیږي ، بې له دې چې بې له یوه سیده پرتله ونې اړیکه د په نخښنه شوي او په نخښه کیدونکي منځ کې روښانه شي.

بېنده:

دا بنسټ ویېنه یې د یوه څه له لارې ځاي په ځای کیږي، چې روښانه، لیدوړ او ژبیز بډای باید وي. د بیلګې په توګه ونه تاج (د ونې تاج) د ونې د څوکو له پاره، یا دښتکښتی د اوښ له پاره. کله کله متافر ژبنیزې تشیاوې هم ډوکوي، چې د ستونځمنو لیکنو روښانه لیکنو را نغاړلو له پاره وي

متافر د ورته والي اصولو او د یوه ټاکلي او له دې سره جوړو شوو د ورته والي، منځپانګیز او نه د ګاوندی څرګندېدنو یا بربښېدنو منځ کې اړیکو څخه کار اخلي، له موږ سره چې د دوي په منځ کې .ماناوړنه لاس کې اخلي یا رانیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسي کيدی شي د يوې لنډې (څيره-ډوله)پرتله ونې له پاره ترې کار واخستل شي .
بېلګه: ملالۍ يوه ځمری ده، په دې مانا چې ملالۍ دومره توانمنه ده لکه ځمری. د لته د دې څيروونکي حيوان نوم ملالۍ ته يووړل شو يا ورکړ شو...

متافر ته = په وړونې موخه ترې پوهيدنې څخه تر څيرې پورې خبرې، د بيلګې په توګه سپی په هرکاره کې ليونی کيږي، دا د په کينه کېدلو يا قهرېدلو له پاره کارول کيږي.

يا هم ستايل اله ،، سيمبول،، يا سيمبولي،،، چې يو شی موخه-څېړې په څير انځوروي، لکه اوښکې د خپګان له پاره،زړه د مينې له پاره او کوتره د روغې له پاره.

يا زياته خبره (هغه خبره، چې له رښتياکيدلو لرې وي) لکه،، د اوښکو ډنډ،، د انسانو بهيدنه،،

هر ستايل اله ځانګړې مانا لري، چې د يوه څه له پاره ولاړه ده يا د يوه څه له پاره ځای نيسي، کيدی شي، چې د يوه ستايلډول له پاره هم وکارول شي.

Oxymoron; paradoxon, Contradictio, Antithese

اوکسيومورون، پارادوکسون، کونترادکڅيون په اديکتو کې، انتيتيزې

د شتيلموادو تيره بيولنه زيات وخت لړه شوني ده. په ټوله کې په الماني درس کې زيات وخت کې سره بدليږي. له دې مله غواړو دا پولې بيا سره روښانه کړو.

لومړی: اوکسيومورون له مخاميزو يا متضادو يووالو يا واحدونو څخه جوړيږي، چې د دوي برخوال سره مخامخوالي يا تضاد کې راځي. له دې سره يوه وينا توانمنده(که توامنه؟) کيدی شي..دا يووالي کيدی شي يوګوني يا ځانله ويونه وي يا د يوه ګډوله وی په دننه کې وي.

دويم: پارادوکسون: يو (برېښيدونکی -) مخامخوالی يا تضاد دي. دا بيا څنګيزه ده، چې ايا يوګوني جوړښتبز څه سره مخامخ دي يا متضاد ردوي. غوره يې دا ده، چې پارادوکسون منځپانګير کار نه ورکوي يا لومړی په دا دويم ليد موخه ور کيږي

دريم contradictio in adiecto :

(c) ketabton.com: The Digital Library

کونتردکڅیو په ادیکتو کې د اکسیمورون یو ځانګړی حالت دي. په دې کې یوه ستایل اله د یوه ادجکتیو او یوه سوبستانتیو څخه جوړه ده. دواړه ویونه یو د بل مخامخ دي او په پای کې لو بل ردوي.

انتیتیزېAntithese

هر اکسیمورون کیدی شي د انتیتیزې په څېر وپیژندل شي. خو انتیتېزې هڅېرې هم چې د منځپانګېز مخمخوالي او ټولې غوندالې له مخې هم

اکسیمورون ځان د دوه ویونو په مخامخوالي رابندوي

د اکسیومورون له پاره بیلګې

پیداښتي ده، چې یو شتیلمواد د بیلګو له لارې ښخ روښانه کیدی شي، نو له دې امله غاوړو، یو څو بیلګو له اکسیومورون او کونترادکڅیو ادکتیو څخه په کیله کړو.

اکسومورا له ژبې او ټولې ورځی

لړ ډېر دی

دې ډکیا زه غریب کړم

بیړه له تلوار سره

غمګین خوښ

Adjektive

لاتین مانا یې: ورزیات شوی) خوي ویونه: دوي روښانه کوي، چې یو شی یا یو څه یا کسان... څنګه جوړ دي. دا د څنګه وي په نامه هم یادیږي، ځکه چې دوي پوښتي چې یو شی څنګه **جوړ دی**.

په ادیکتو کې کونترادیکڅیو د اکسیومورون یو ځانګړی حالت

Contradictio in adiecto als Sonderform des

Oxymorons

زګیرویز درد

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرده څلورئ (مربع)

تور شيدې

ګونګه چغه

تياره وه، سپوږمۍ ځليده

په شنوواورو (ورېدوني) ډهليز (دهليز، چې شنې واورې پرې شوې وي)

کله چې موټر (لکه) برېښنا تيز

ورو په کونج راتاو شو

دننه ولاړ کسان ناست وو

پټه خوله (غلی) په خبرو کې ژور
يادونه: په نوکانو کې ليکنې زما يعنې د ژباړې دي)

دا شعر کيدی شي د ۱۸۵۰ ز ک وي او په ډېر اختمال د ساکسو له وګړغږ. له دې سره ډېر اکسيومورا جوړيدی شي، د کومو سره چې بيتونه يانيمبيتې هکپککوونکې اغيز ښندي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیستم څه شی دئ؟

اجازه دې وي،چې دا یو وی یعنې سیستم، چې ټولپوهیدونی دئ، خو بیا هم له تاسو سره کډ روښانه کړم. دې ته له دې امله راوهڅیدم، چې وګورو، دوي یا دا پرمختللې نړئ هر یو وی- چې فکرکیږي، دا خوروښانه دئ- څومره څېړي او روښانوي.

سیستم (زوړ یوناني وی σύστημα sýstēma د ډېرو یوګونو برخو څخه یوځای اینوولشوی ټول) په ټولیزه توګه رابندوړ پیداېښتي یا هنري ،، جوړښت،، په نخښه کوي یا په ګوته کوي، چې له بیلابیلو برخو څخه جوړ دئ، کوم چې د ټاکلو منظمو اړیکو په بنسټ یو له بل سره د ګډ ټول په څیر راوړلکیدی شي.

د دې وی یا کلیمې یووالیز پیژند نه شته، ځکه چې د هر مسلک له مخې یې پیژندورکول توپیر لري. په دې پسې نو دا مخ ته تللې غونډاله د یوه خوراغښ کډ پروپشوني یا - - ونوالي په موخه یو ذهنیت دئ. د یوګونو پارامترونو لاندې روښانه ونه کیدونکې ده.

- فضایی یا / او د یوه سیستم وختیزې پولې کیدی شي د هغه تنیزوالي یا د ټاکلو توانونو له لارې فزیکي روښانه کړای شي یا تشریح کړای شي(ریښتوني/مادي/ ټاکلي سیستمونه) – یا سوچه اندیز یا فکري جوړشوي، موخه-چوپیریز (د موخې په چوپیر کې) پیداېښت یا طبیعت وي(ادیال یا خیالي/ نه مادي/ نظري سیستمونه).

پیداېښتي – یا طبیعي سیستمونه:

ټول پیداېښتي سیستمونه په ریښتوني پیښشوي یا منځ ته راغلي (ریل یا واقعي) سیستمونه دي، چې د موخه-ورې له انسانپیداکوني anthropogenenاغیزې پرته منځ ته راغلي او ځان پخپله ساتونکی یا خپلځانساتونکي دي.(بیلګه: Atom ,Quantensystem, Lebendes System ,Molekül

(Planetensystem ,Ökosystem ,Psyche ,Organsystem ,Zelle ,

مصنوعي یا هنري سیستمونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

مصنوعي يا هنري سيستمونه هغه دي، چې د انسانانو له خوا په کې فکر شوی او جوړ شوي وي. دا کیدی شي مادي يا نامادي پيدابښت وي، خو زيات وخت دواړه سره يوځای کوي. د دې په منځ کې سرړی (رينتوني) تخنيکي سيستمونه (بيلګې: کارالات، ماشينونه، شميرونی(کمپيوتر)) سوسيال يا ټولنيز سيستمونه (سوسيال ګروپونه، کورنی، نژاد، ټولنې، عقيدوي ټولنې) او سوسيالتخنيکي سيستمونه (بيلګې: معلوماتي سيستمونه، انترنت يا نړيوال جال).

يو ګډوله له پيدېښتي او هنري يا مصنوعي رينتوني سيستمونو بيوتخنيکي سيستمونه (بيلګې: مالساتنه او مالروزنه، پاکی جوړښتونه(کاناليزايشن)، مصنوعي زړونه) او سوسيال ايکولوزي سيستومونه انځوروي (بيلګې: کلتوري کرنيزي ځمکې، ساتنچاپيريالونه)

-- مادي سيستمونه هر يو يې د خپل ډول له مخې د هغه د چاپيريال په ښکاره - ، بند – او رابند سيستمونو وېشل شوي. سيستمتيوري د بنسټټوپير لرونکو سيستمونو جوړښتډول او خوزښت يې د څېړنې لاندې نيسي.

نامادي يا ناشيېز سيستمونه ځانله او ځانله مصنوعي جوړشوي، فکري سيستمونه دي، چې بې له انسانه ،، ټيله شوي،، له لارې کوم ديناميک نه راپيداکوي او شتون يې د مادي سيستمونو په واک کې دی(بېلګې: د کلمو سيستمونه، کواورديناتسيستم، د اکسيومونو سيستم، مودلې او تيوري).\

د يوه سيستم جوړښتټوټې(توکي، برخې) داسې ټاکلکيږي، چې يو له بل بيلابېلې يا رابندې، بېلابېلې دندې يا پوښتنې په سيستم کې پوره کړي. په ختّه کې هر په خوښه رينښتونی(ستورو، ونو، غړو، جوړښتبرخو) يا فکر پرې شووالات (غړونه، نخښې، زېرندې، سيمبولونه) د يوه سيستم برخه کيدی شي.

يو سيستم کړی شي برخسيستمونه ولري او هم پخپله د يوه پراخ سيستم(**Supersystem**) برخسيستم وي.

پرتله کونه

ډاکتر ماخان ميرې شينواری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر دې مخکې ... وبخښی دا ،، تر دې مخکې،، نه شته. تر ناسم دی او مخکې هم کليوالي ليکندود دئ.

له دې د مخه ... په بخښنه دا هم پوره نه دي.

له دې څخه د مخه چې په دې موضوع پيل کوم، د اړتيا له مخې غواړم دا لاندې ستاسو مخ ته کيږدم:

ستايننوم، چې ما خپله ليکنه کې خوي وی ليکلی.

ستايننومونه به نوپه پښتو کې څنګه وي؟

موږ په پښتو کې د دې له پاره د نوروژبو په څير د ستاينې جګونه نه لرو. زموږزيات ليکوالان، چې زه ګورم، ډېر اوخورا ډېر د دې له پاره ليکي.

بيلګه ۱: چټک،ډېر چټک، خورا چټک.

بيلګه۲ : جګ، ډېرجګ، خورا جګ.

دا کړی شو نور هم وستايو، چې وليکو، لا نور هم چټک، ـــ ډېر ـ، ـ خورا ـــ اونور.

دا لار چې په ژبه کې نه لرو، کيدی شي، چې دا د يوه قرارداد له مخې د پوهانوله خوا ومنل شي او يا يوبل څه ورته پيدا کړي. داد قرارداد له لارې کيدی شي، خو هيله ده نورڅه سره پيدا نه کړو، چې بيا د قرارداد نوم پرې کيږدو

اوس راځم خپلو اري خبرو ته يعنې پرتله کونې ته:

زموږزيات يا نږدې ټول ليکونکي اوليکوالان ژبپوهان د شيانو يود بل سره پرتله کونه او په همدې ډول يې د پرتله کونې ستاينه په ،، تر،، کوي. موږ ،،تر،، پوره څيړلی، چې څه شی او څنګه کارول کيږي.
لومړی: رموږليکونکي په دې اند دي، چې پرتله کونه د ،، تر،، سره کيږي.يعنې

سپين تر شين(هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) (ډېر- ،خورا –) ښکلی دئ.
دويم: په پيدابښتي ډول يې، چې زموږ هيوادوال په بيلابيلوځايونوکې کاروي:
هغه د ،، له ... څخه ،، سره پرتله کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه : له دوي، تاسو...او ... څخه کوم ښکلی دی؟
سپین له شین (هغې هغه،هغوي،تا،تاسو،ما، موږ) څخه ښکلی (ډېر- ،خورا –) دی.
دریم: سپین (را، ور، در) څخه ښکلی (ډېر – ، خورا –) دی.
په پورته لیکنه کې دا د ،، ور څخه،، په ځای ځنې لیکوالان کله کله ،، تر یا نوره ،، لیکي یعنې:
که پوښتنه وشي، چې له سپین اوشین څخه کوم ښکلی دی اوسپین ور څخه ښکلی وي،
نوو ایو: سپین تر شین ښکلی دی. دلته ،، تر څخه،، نه وایو.
تر د هغه مهال، ځای اویوه څه د پای په نخښه کونې سره یعنې ،،تر...پورې،، سره توپیر لري.
ګورو چې دا پورته ،،تر یا ترې،، د ،،ورڅخه،، په ځای راغلی.
موخه: پرتله ونه د هغه ،، تر،، سره چې موخه ورڅخه د ....پای وي، نه کیږي، دا په دې مانا چې په لاندې کې ،، تر،،
سپین تر(ما،هغه، تاسو او...) ښکلی (ډېر -،خورا -) ښکلی دی، ناسم دی.

یادونه: یعنې دا ،،تر،، هغه اړیکوی نه دی، دا له یوڅه یا چا یا شي څخه ښکلی دی، چې زیات کسان یې لیکي:: ترې ښکلی..... چې دا ترې هغه د ،، ورڅخه ،، په موخه یا مانا دی.

نسبت:

موږ په پښتوکې نسبت ته څه وایو؟ (څه ووایو سم نه دی، ځکه دا موږنه وایو، دا څه ورته ویلکیږي، دی. له دې امله: څه وایو،دی).

دلته هم شیان سره پرتله کیږي
دا چې نسبت پښتو نه دی، نوکارونه یې کیدی شي له عربي څخه بل ډول وي، خوموږ یې هغه پښتو ډول سره کولی شو، ځکه په عربي خوتول نه پوهیږو.
په ګڼونو کې لویوالی، کوچنیوالی اوبرابروالی سره پرتله کیږي.
۲ نسبت ۴ (ته) کوچني (دی)
په کسانو یا شیانوکې، لویوالی، ښکلا، پلنوالی، ...
کسان یا شیان:
الف نسبت ب (ته) ښکلی (جګ،پلن،...) دی.
تناسب: ګڼونو کې:
د دوه ګڼونو پرتله کونه که دا سې وي، لکه د نورودوه ګڼونو،نو وایو:
۲ نسبت ۴ متناسب ۳ نسبت ۶ ته
یا یې اندول ۲ پر څلور برابردي له ۳ پر۶ سره. یا دا لاندې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه و ۴ ته داسې دی یا برابر دي دي ته لکه ۳ و ۶ ته

نسبت به نو په پښتوڅه وي؟
په ګڼونوکې پرتله کونه:
۲ و ۵ ته کوچني دي

کسانو یا شیانو کې
سپین وشین ته ښکلی(جګ،....) دی
د ننګرهار انګور د کابل انګورو ته څواړه (تروه، ستر....) دي
نوګورو، چې د عربي ،،نسبت،، د پښتو ،، و..ته،، سره انډول دی.

تناسب به نوپه پښتو څه وي؟
۲ و۴ته داسې دي لکه ۳ و۶ته
یعنې ۲ په څلورو برابردي د ۳ پر ۶ سره.
سپین وشین ته داسې جګ(ښکلی،....) دی لکه برګ وخړته.
په پورته کې نوتناسب د برابر په مانا دی

یا داسې هم وایو چې:
سپین وشین ته په جګوالي کې داسې ځان نیسي، لکه برګ وخړ ته.
ګوروچې دلته تناسب ته د پښتو انډول،،ځان نیونه،، کیدی شي.

که شمیرپوهنې ته پام وکړو،نومتناسب دبرابرپه مانا راځي.

الف وبه ته داسې جګ دی، لکه پ و ت ته

یا

الف و ب ته برابر جګ دی لکه پ و ت ته.

تناسب داسې هم لیکو.

a/b = c/d

پخوا موداسې هم لیکه:

a:b::c:d

ګومان مې دی انګرېزي کې یې اوس هم داسې لیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاس ته راوړنه: ګورو، چې پرتله کونه د ،،تر ،، سره نه کیږي.

بیا: سپین وشین ته ښکی دي یا

سپین له شین څخه ښکلی دی.

ناسم: سپین تر شین ښکلی دي.

خو سمې پرتله کونې له پاره لیکو، چې : سپین له شین څخه ښکلی دی.

نو د ،،تر،، سره پرتله ونه نه شي کیدی،دا د ،،له ... څخه،، سره کیږي.

د تل له پاره، تل، ترتله او تل ترتله

ما څوکاله د مخه د تاند درنې خپرونې کې د یوه ډېردرانه او راته ګران استاد یوه لیکنه ولوستله، چې له تاسو سره یې د شریکولو له پاره له هغې دا لاندې را اخلم او په دوه برخو یې وېشم:

یادونه: پخوا مې په دې یوه اوږده لیکنه کړې وه،خواوس مې دا نوې ولیکله، چې د لیکنې ډول یې هم بدل غوندې دی.

لومړی: د تل له پاره:

،، (د تل لپاره) په ګرامري لحاظ قیدي عبارت دی. دغه قید د پښتو په پخوانو کتابونو کې نه مومو، په غالب ګومان په شلمه پیړۍ کې پښتو ته راغلی دی او د انګلیسي ژبې د FOR EVER ترجمه ښکاري.،،

ـــــ ،،که څوک د متوفي په اړه ولیکي چې : هغه له موږ د تل لپاره لاړ ؛ دلته یې نه (تل) او نه هغه د کلاسیکو اثارو عبارتونه معادل دي. ځینې خلک (د تل په مخه) عبارت استعمالوي چې شاید (د تل لپاره) تر ګردو نږدې معادل وي. موږ ویلای شو چې : هغه له موږ د تل په مخه لاړ.،،

دویم: تل، ترتله اوتل ترتله:

(c) ketabton.com: The Digital Library

،،(تل) ډېره لنډه، یوه سیلابي کلمه ده خو د ابدیت لویه معنا پکې نغښتې ده. په همدې وجه ډېر ځله لیکونکي د هغې ترمعنوي اثر لاندې راشي او یو څه نور توري ورسره زیات کړي چې په صورت کې یې هم د محتوا قوت پیدا شي. پخوانو چې (تر تله) جمع کړی او (تر تلو) یې بللی دی، یا یې د (تر تله) په ځای (تل تر تله) راوړی دی، وجه یې همدا د ټینګار غوښتنه ده.،،

ګرانو لوستونکو!

زه په دې لیکنې نور څه نه لیکم، خو دې د ،، تل له پاره، تر، ترتله ،، له پاره غواړم یواځې یوڅو غونډالې له تاسوسره شریکې کړم او په تل ترتله لړ تم شم :

له دې د مخه، چې په دې موخه څه لیکو اړیین بولم، چې د سم اند(منطق) څخه روښانه ونه وکړم.

یو: منطق

راځئ، چې له هرڅه د مخه لومړی د سم اند یا منطق په بنسټ ،،وینا،، تعریف کړو:

پیژند (دا پیژند د شمیر پوهنې سم اند څخه دی): وینا د ویونو یا کلمو موخه وره څنګ په څنګ ایښوونه ده، چې یو ،،ریښتیا ارزښت،، رښتیا یا نا رښتیا ولري.

که ووایو، چې:

نن د کابل دښار د هوا حالات.

دا وینا نه ده، ځکه موخه وره نه ده، ځکه چې ،،رښتیا ارزښت،، رښتیا یا نارښتیا نه لري.

که ووایو، چې

نن کابل کې ورینګي (ورښت.) وریږي.

دا وینا ده، ځکه موخه وره ده او یو رښتیا ارزښت لري، یعنې یا به ورینګي وریږي(باران نه وریږي، باران میبارد)، چې رښتیا ارزښت یې رښتیا دی او یا به ورینګي نه وریږي، چې رښتیا ارزښت یې نارښتیا دی.

پورته جمله ویلای شو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

نن په کابل کې ورينګي وريږي.

په کابل کې نن ورينګي وريږي.

ورينګي وريږي نن په کابل کې.

د سم اند له مخې دا وېناوې دي . ويونه موخه ور سره ځاي په ځای شوي، خو دا چې ژبه يې څه ډول ليکنه غواړي، دا بيا بله خبره ده.

جمله يا بهتره وينا لرو: ،، استبدادي نظام د تل لپاره نسکور شو،،. دا وېناده، ځکه چې ،،رښتيا ارزښت،، رښتيا يا نا رښتيا لري.

دا چې دا ،، استبدادي حکومت،، به بيا راځي او که نه ، د دې سره يې موږ سر او کار نه لرو. دا د يوه کس اند دی او څرګند يې کړ.

دوه: له پخوانيو کتابونو څخه ګټه اخستنه اړينه ده، خو دې ته بايد ګوته ونيسو، چې موږ له پخوا څخه ډېر څه نه لرو، موږ همدا اوس خپلې ژبې ته وده ورکوو او دا – د لوي څښتن په برکت- په وده کې پوره چټکه ده. زموږ هر شاعر او هر اديب د هغه وخت له اد يبه او شاعره ښه پوهيږي او دا بايد همداسې وي، ځکه چې دا يوه طبيعي پروسه ده.

اوس راځوخپلې اري ليکنې ته:

لومړي ته:

دوه برخې دي.

١ – د دباندنی ژبې اغيز:

دا سمه خبره ده، کيدی شي دا وي، ځکه موږاړيوچې هر څه يا ټولې پوهنې – ژبه هم – د د باندنيو ژبو په مرسته مخ ته بوځو، نو اغيزبه يې هرومرو وي، خو ايا دا اغيزيې د ژبلارو او د موخه ورتيا سره سم دی؟

دې ته بايد تل پوره پام وي.

اوس راځو د ،، تل له پاره،، ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ته باید پام وکړو، چې دا د FOR EVER انډول دئ اوکه نه؟ یعنې موخه وردی، که نه؟

یا زموږژبلار به دا وي، که نه؟

پوښتنه: ټکسي دې (د) څه وخت (له پاره) راغوښتی؟

له هرڅه دمخه باید دې پوښتنې ته پام وکړو یا پام راوګرځوو، چې زموږپښتو همداسې ده او که نه؟

که پوښتنه سمه وي، نولاندې ځوابونه یې هم هرومروسم دي.

— د سبا له پاره مې په یوولسوبجو تکسي راغوښتی دئ.

— د ... له پاره مې په یوولسو بجو تکسي راغوښتی دئ.

— ... ته مې....

— ... په یوولسو بجو مې تاکسي راغوښتی دئ.

د سبا په ځای چې درې ټکي ځای په ځای شوې، هر مهال (د ژبدود اوسم اند سره سم) لیکل کیدی شي.

داسې هم ویلی شي، چې:

— د تل (د درې ورځو، د یوې اونۍ، د راتلونکوڅوورځو، د هرې ورځې) له پاره مې په یوولسو بجو تاکسي راغوښتی دئ.

دا غونډالي ،،ربښتیا ارزښت،، ربښتیا یا نارښتیا لرودی شي، خو موږ یې دلته د ربښتیا ارزښت سره سر اوکار نه لرو

دویم ته: ، تل، ترتله، تل تر تله

پوښتنه ۱: ته څومره (وخت) دلته پاتیږي؟

زه څلور ورځې(یو کال، تل)دلته پاتی کیږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنه ۲: ته د څه وخته پورې دلته یې؟

زه دلته د څلور ورځو(یوکال، تل) پورې دلته یم.

دلته هم ګوره همغه د ،،تل له پاره،، په څیر څه شته، چې رښتیا ارزښت لري. دا به یا رښتیا وي یا نارښتیا

پوښتنه۳ : ته له څه وخت تر څه وخت دلته یې؟

زه د ۵- م تر ۱۰ – م د حمل دلته یم.

بنستیزه پوښتنه ۴ :

ایا تل ترتله د ترتله لپاره ټینګار دی؟

بیا لنډ:

څومره وخت ؟ تل.

د څه وخت له پاره؟ د تل له پاره.

تر څه وخته؟ تر تله.

موږ به دې تل تر تله ته لږ تم شو.

ایا هر څه چې شته وي، هغه پیل اوپای لري؟

و به وایو،چې هو.

هر څه چې پیدا کیږي،هغه پیل اوپای لري.

یو څو بیلګې:

په مړستون کې د مړي په خښځای داسې لیکي: ۶. ۵ .۱۹۷۸ – ۳ . ۸ . ۲۰۱۸

په توروېي لیکو: شپږم د پنځې ۱۹۷۸ تر ۳ د اتمې ۲۰۱۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا په دې مانا چې: له .... تر ....

اوس نوپوښتنه دا ده، چې شته وي، خوپيدا نه وي؟

ايا داسې څه شته؟ هو اوهغه زموږ رب دئ.

رب تر تله برقرار دئ اوپيل يې هم له تله برقرار دئ، نو

دلته به هغه د رحمان بابا د شعر د يوه نيمبيتي راوړو،چې دا درانه استاد هم په خپله ليکنه کې راوړې:

،،تل تر تله برقواردئ رب زما،،

دا د رب له پاره داسې ليکو: تل تر تله

دا په دې مانا چې له تل څخه تر تله پورې. يعنې دا لومړی ،، تل،، د ،، ترتله،، له پاره ټينګار نه دئ.

نيونه، ښوونه، غوښتنه

دا ويونه، چې زه يې دلته اوس د ګرانو لوستونکوسره شريکوم، زيات په شمير پوهنه کې کارولکيږي، خو په ورځني ژوند اونوروپوهنوکې هم ورسره مخامخ کيږو.

زه زما ليکنې له الماني څخه راژباړم. زه باوري يم، چې له مانور تکړه کسان شته، چې دا کارښه کولی شي، که دوي يې پخپله نه کوي، نو هيله ده، چې لږترلږه خومرسته وکړي.

وړاندنيونه (preconditio لنډ: نيونه ، فرضيه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړاندنيونه يو حالت او يا يو خوي دئ، چې بايد پوره وي، له دې د مخه چې يو بل حالت، يوه كړنه يا يو بل خوي او يا يوه بله پروسه د ښوني شي يا وښول شي.

د بيلګې په توګه په يوه څه كې د ننوتنې منلو يا داخېلېدو اجازې د مستحق كېدو له پاره ازموينه زيات وخت يوه وړاندنيونه يا كه غواړئ فرضيه ده

يوه وړاندنيونه كېدی شي يوائې د يوه حالت يا يوه خوی يوه وړاندنيونه وي.

په سم اند كې وړاندنيونه په لاتين كې د پريميس Premise په نامه هم بلل كيږي.

په شمېرپوهنه كې وړاندنيونه د يوې ښوونلارې يوه غوره برخه جوړولی شي

په دې توګه ايندكشن وړاندنيونه induction precondition *Induktionsvoraussetzung* پايونه د ايندكشن ښوونه (the prove of induction) Induktionsbeweis (د ځانګړو څخه په ټوليزو پايونه) پيل په نخښه كوي.

بېلګه : په ډېرو هېوادونو كې د تابعيت منلو لپاره په پوره سويه د ژبې زده كړه مخ د مخه وړاندنيونه ده.

په افغانستان كې د پوهنتون ننوتنې لپاره د كانكور ازموينه وړاندنيونه ده.

قضيه يا جمله :

جمله په شمېرپوهنه او سم اند كې يوه نوې پوهه يا پيژندنه ده ، چې له اكسيومونو، ټاكندويو(پيژندونو يا تعريفونو) او څرګنده جملو څخه فرمولبمدي كيږي. ددې لپاره، چې د يوې جملې وينا و منل شي يا وپېژندل شي، بايد و ښوول شي . كه په كره توګه ونيسو نو دا يوې منلې legitimierte (قانوني) پرلپسې ټولګيز (صنفي) پريديكاتې سم اند د پايونې پرلپسې ده يا كه غواړئ پايله ده.

ښوونه:

په شمې رپوهنه كې ښوونه د يوې وينا د رښتياوالي يا نارښتياوالي باوري راوېستنه (ښوونه) ده. دا د اكسيومونو، چې سر له سره رښتيا نيول شوي وي او نورو وينا و څخه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې رښتیاینه یې تیاره ښوول شوي وي راوېستل کيږي.. دلته له اکسیوماتیکي **axiomatischen** ښووني خبرې کوو.

شمیرپو هنیز ښوونې زیات وختپه وړو،وړوپلو د نورو غونډالویا جملوپه بنسټ سرته رسیږي.

جوړښتیزې - او نا جوړښتیزې ښوونې.

شتونښوونه:

شتونښوونه چې وښایي ده، یا یوه تلنلار ورکړ شوې، چې اوبی ته موبيايي،دا په دې مانا چې، یواوبی جوړیږي یا منځ ته راځي.

د یوه نه جوړښتیزې ښوونې سره د خویونو لرلوسره د یوه اوبیشتون پای کیږي. کله ختیناسیده نیونې کیږي، چې اوبیدې شتون نه لري. له دې ښوونو لاس ته نه راځي، چې سرې څنګه اوبی لاسته راوړي.

غوښتنه (ثبوت) Behauptung

غوښتنه (ثبوت) Behauptung یا ،، څرګند یا روښانه حکم ،،تضمین شوی قضاوت،، هم بلل کیږي، یوه جمله ده د ځانګړې مانا سره او له ویونکي څخه داسې ویل کيږي، چې ټولیزه او د ټل لپاره وي. که د بېلګې په توګه څوک پوښتني ته ، چې ایالندن له پاریس څخه لوي دی،؟

ځواب وايي: لندن په ۲۰۰۰ ز ک کې د پاریس څخه زیات اوسیدونکي لرل،، نو له دې سره دی غوښتنه رامنځ ته کوي.

یوه غوښتنه نه یواځې لکه (څرکندونه) ویېنه یوه جمله ده د ټاکلې خوندیونې (متن) سره، بلکې یو ټولیز ه کړنه کاروايي ده: د ویل شوې وینا لپاره یوه ټولیزه په اختیار کې نیونی (چې ګوندې د ټیکوالي دعوا پرې شوي وي) باوري کیدنه . John R. Searl ددې لپاره د خبروکار"speach act" کلمه و کاروله.

غوښتني کېدی شي ټیک (همداسې رښتیا) وي یا نارښتیا. دا له دې امله موخه وړې دي، چې غوښتنو باندې د منلو او ردونو له امله خبرې اترې یا که غواړی مباحثه وشي، شک پرې راشي، ومنل شي یعنې تصدیق شي، چې زور پرې واچول شي، وښوول شي، رد کړاي شي(یاني تضاد یې وښوولی شي).

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نورو ژبنیو ځرګندونو څخه یې رابېلونه

غوښتنې(ثبوتونه) نه دي لکه دا لاندې:

۱ - په نیونو وداني یا فقط نیولشوې یا نا جدي جملې. بېلګې په توګه په ادبیاتو، ژبتمرینونه یا ټوکې ټکالي لکه (،،په یوه وخت کې یو پاچا وو...........،،)

۲ – پوښتنې،شک، ګومان(،، نه پوهېږم، چې ایا دا با راشي،،)

۳ – تیوریتیکي نیونې(،، نیسو،چې هر مالک د جګې ګټې هلې ځلې کوي،،)

۴– امر (،، لاسونه جګ،،)

۵ – کلیمه ټاکنه یا نومینال پېژند (،، د زیاتو اتومونو ټینګ تړنه دې ،، مالیکیول ،، و بلل شي.

۶ – د ځانیز خوند یا مزې ځرګندونه(،، دا موزیک مې ښه راځي،،)

کومه ګټه نه لري، چې دلته د رښتیاپوښتنه رامنځ ته کړو. دا ډول جملې له بله اړخه په ارزښت کیږي، د بېلګې په توګه موخه ورتیا، هنري خوندیونه، مجلس ارزښت.

د غوښتنو ډولونه.

غوښتنې د خپلو منځپانګو له لارې په برخو وېشل کیږي ، د بېلګې په توګه:

-- غوښتنه، چې نړۍ څنګه جوړه شوې، داسې په نامه empirische یا په تجربو ودان، په رښتیا faktische یا مثبت

ښوونه(،، دا ونه له لسوکالوزړه ده،، ، ،، سرپ له وسپنې درانه دي،،).دا ډول غوښتنې تجربه- پوهنه ده، په ځنګړې توګه empirische ایمپریکي کارونه په پیداښتې پوهنو کې.

-- سم ادیز-شمیرپوهنیزې غوښتنې(،،د ۱۴۴ څلورۍ ریښه ۱۲ ده،،). دا د شمیرپوهنېاوسم اند اله ده.

-- ارزښتیدونکي غوښتنې (،، سپین و برګ ته ښه باجه یا رباب وهي،،).

(c) ketabton.com: The Digital Library

-- یوه لار ،یوه کچه، اخلاقي غوښتنې(،،سړی باید له دوي سره مرسته وکړي، چې بې له کومې تیروتنې یا ناوړه کړنې یا ګوناه اړ شي،،). دا ډول غوښتنې د نورماتیو-یا مثبت اخلاق Ethik الې دي.

-- hermeneutische روښانه، موخه ښوونیزې غوښتنې (،،د سپین بیرغ ښکاره کونه دا مانا لري،چې: ،، موږتسلیم یو،،). دا ډول غوښتنې د ژب – او کلتورپوهنې الې دي.

دننیسایکولوژیکي یا دننه (ځان) کتنې غوښتنې innerpsychische oder introspektive Behauptungen

(،، زه د غاښ درد لرم،،. ،، ګبینی خوږخوند لري،، ، ،، زه ګورم، چې ترمومتر ۱۰درجې څیلزیوس ښایي،،).

غوښتنې په نوروبرخو هم وېشل کیږي په:

-- غوښتنې په پخواني وخت کې په یوګړو یا ځانګړو پېښو، اوسمهال یا راتلونکو پېښو.

(،، ګوېټې په ۱۸۳۲ کې ومړ،، که د ګوېټې په ځای مې کوم افغان لیکلی،نود زیږېدنې یا مرګ ورځ مې یې باید اسانه پیداکولی شوی، دا چې دا مې نه شوکولی، اړ شوم همدا الماني پرېږدم.په خواشینی).دا ډول غوښتنې د تاریخپوهنې الې دي.

--- د ټاکلو ډولونو شیانو شتون غوښتنه (،، په دې ځنګله کې ډینګری شته،،).

--- په تجربوي قانونمندۍ یا لاراړوندوالي غوښتنې (،، که څوک یوه کریستال ګلنۍ په مرمرځمکه وغورځوي، زرې زرې کیږي،،)

--- د علتونوغوښتنه (،،سپی مړ شوی، ځکه چې هغه سرطان لروده،،).

موږ د ثبوت په ځای د دې نوي وی ،، غوښتنه،، سره بلد نه یو، خوګورو چې دا سم همغه ثبوت دۍ.

غوښتنه: سپی په سرطان مړ شوی.

ښوونه: دا بیا باید وښوول شي، چې همداسې ده اوکه نه.

Imperativ په امریه بڼه، غوښتنې، امر

(c) ketabton.com: The Digital Library

Implikation په کې رادننه کونه

جمله (شمیرپوهنه)

جمله په شمیرپوهنه اوسم اند کې یوه نوې پیژندنه ده، چې دا له اکسیومونو، پیژندونو او تازه پیژندل شوو جملو څخه وتلې فرمولبندي کیږي یا جوړیږي.د دې له پاره چې د یوې جملې وینا دپیژندلشي،باید دا وښوول شي.

په نورمال ډول جملې د خپل غوره والي په ترتیب په یوه اهرامډوله ترتیب پهبرخو ووېشل شي، چې ترتیب یې داسې بریښي:

١ - Lemma مرستندوی جمله (د یوه غوره ښوونه کې مرستندوی جمله)

٢ - Korollar د کره کونو یا ترې لاس ته راوړنو یوځایکول، چې دا له یوې جملې یا یوه پیژند بې د لویو بوختوالوراکول کیږي. زیاتوخت پای لاسته راړونې)

٣ - Proposition (سم اندیزې ویناوې).

۴ – جمله یا تیوریم Theorem (پوهنیزه – او بنسټجمله یا سټجمله. Theorem تر اوسه په زیاتو ژبو کې کارولکیږي.

تل ژبنیز – یا ورځني ژبنیز لیدنې غوښتنه

--- تل ژبنیز لیدنې غوښتنه په ټولیزه توګه فکر دی.. که سرې ته یو فکر یا پیښه پیدا شي، نو سړی کړی شي دا یوه غوښتنه وبولي.

بیلګه- غونډاله: زما غوښتنه ده،چې زه موټر بیایم.

مانا: زه اوس په دې فکرراغلم، چې په موټر کې ځم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنه د فلسفي له ليده يا له مخې:

د فلسفي پوهني له مخې د **Immanuel Kanntichnochnicht** (ايمانول تراوس مي نه پيژاند) کاتيګوري (ډلي) غوښتنه د احتمالوالي لارو - - يا قانونمندئ په بنسټ په درې برخکاتيګوريو وېشلکيږي: دروغ، پوهيدنه اوتوکلي پيښيدنه. د **kategorischen Konjunktivs** يا ناسيده ويناو په بنسټ دروغ هغه د غوښتنې زياته پيښيدونکي بڼه ده.

ويناډولونه يا وينابڼې:

درې Modi مودوله يا ويناډولونه شته: اينديکاتيو، کونيونکتيو اوايمپيراتيو

اينديکاتيو Indikativ نومينال وينابڼه ده: ته ځې، هغه ځي او داسې نور.

کونيونکتيو يا ناسيده وينابڼه: غوښتن- يا هيله بڼه: زه به لاړ شم، ته به لاړ شي.

ايمپيراتيو Imperativ امربڼه: لاړ شئ.

Konjunktiv ناسيده وينا:

کونيونکتيوپه هغه حالتونوکي کارول کيږي، چې ريښتونی نه، بلکه يوازې شونی يا ممکن وي. يا دا:

زيات وخت وينا په ناسيده ويناکې د امکان په چاپيريال کې راځي، دا د امکانبڼه يا شونتيا بڼه او يا کېدنتيابڼه هم بلل کيږي. کونيونکتيودا نه ښايي، چې يو څه شوني دي.

زه به لاړ شم، ته به لاړ شي اوداسې نور.

دا موضوع پوره اوږد او په زړه پورې د خبروڅه لري.

دا څه ليکني مې چې وکړې، نود ژبې سره مې مينه نوره هم زياته شوه اوداسې وايم، چې په دې زاړه بدن يا تيروخت د ژبې زده کړی شم.

دا زما يوه مشوره ځوانانو اوپه پوهنه کې هڅاندو ته - په هره پوهنه کې چې وي- دا ده، چې بې له يوې پرمختللې دباندنۍ ژبې – چې وړانيزمې انګريزي ده- هيڅ نه کيږي، موږډېر د زده کړو وروسته پاتې تولنه يو اوژبه موتوانمنده، خو هم وروسته پاتې ده او هرڅه بايد له بلې ژبې راونيسو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Smakhan1946@gmail.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نیولوجیزم **Neologismus**

منلي انجنیر صیب ستانه میرزهیر په م ک کې وړاندیز کړی وو، چې د علوموااکادمي له خوا دې یوه ډله جوړه شي، چې دا نیولوجیزم زما په اند د څیړنې، پراخونې اوورسره بلدونې اوبلدېدنې کارمخ ته یوسي. زه داسې لږ پوهېدم، چې ګوندې دا خود نوو وینو سره سر اوکار باید ولري، خوبیا مې هم وغوښتل، چې ځان داسې لږ څه پرې وپوهوم، نو د الماني ن ج له لارې مې دا لیکنه برابره کړه، چې له تاسوسره یې هم په مینه ګډوم.

دا لیکنه به دوه برخې ولري، چې لومړۍ به یې د نیولوجیزم سره ځان بوخت کړي او دویمه به یې نیولجیزم ته د پښتو اړتیا په هکله وي او په دې اړوند به دژبپوهانو کار څه وي او که نورې اړتیا به مو اړیینې وي.

که زما د لیکنو سره څوک داسې لږ بلد وي، نو دې ته به یې هم پام شوی وي، چې زما په لیکنوکې پردې ویونه کم لیدل کیږي، پرته له هغه پوره اړیینویونو، چې پښتو اندول ورته نه پیداکیږي، چې هغه به هم زیات پیداښتي ویونه نه وي او هغه به هم د هغې اړونده ژبې د ودې له مخې منځ ته راغي وي.

یوه داسې ځوان پښتون راته لیکلي وو، چې ګوندې زما لیکنې یې لوستلې، خو ډېر ساده دي.

لومړۍ برخه

نیولوجیزم:

یو نیولوجیزم Neologismus په یوې ژبتولنې کې په ټولیزه کارونه کې د مخه ترې تیرشوی یعنې د پرېښودو ژبنې ویونو بیا نوې کارونه ده، وایي

- یو نوی راپیدا کړی وی (نوی وی) په همدې توکه یو همداسې وېینه (افاده) یا

- یوه نوې مانا، چې د هغې سره همدا اوس لرلی وی، په همدې توګه پخپله وېینه (افاده) باندې سمبالیږي (نوې مانا) یا دا نوې مانا ورته ورکولکیږي، یا هم دا وی په همدې توګه وېینه پخپله، چې نوې مانا غوره کوي.

که دا دیوې ژبتولنې په دننه کې پراخونه ومیندي یا دژبتولنې په دننه کې وزغلي، او د ژبویونو کتاب (ډکشنري) یې را واخلي او د دې ژبې ژبپانګه کې ځای ونیسي. د نیولوجیزم له پاره کرکتریستیک یا خویغوره-والی یا خویټاکونکی دی، چې ویونکی دا په یوه وختواټن کې د نوي په توګه خپلوي. کوم ویونه (لا) نیولوجیزم دي، په دې پورې اړه لري، چې له کوم وختټکي څخه سړی د یوې ژبې ویونپانګه (ویونو پانګه) په پام کې نیسي یا څیړي. د دې په څنګ کې په ټولیز-ژبنیز ستاندارد ویونکتابونو(د ویونو کتابونو یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډکشنري) رانیولشوي نیولوجیزمونو له پاره په ډېرو ژبوکې ځانګړي ویونکتابونه، چې دوي ځانله یا ټیک د همدې ویونپانګه(که ویونوپانګه؟) څېړي شتون لري. د نیولوچیزم وینې (افادې) ته د زړې یوناني ویونه neu „ νέος *neos* “ ،،نوی ، او *logos* λόγος Wort„ “ ،، وی،، بنسټ ته پراته دي، چې په پښتو یې نویوی (نووی یا نوی وی) بللی شو.

د دې کلیمې جنجالپرابلم ته

دا د نیولوجیزم وی یا کلیمه په ژبپوهنه کې نه بیخې ساده یوونوالی یا یواندوالی نه لري.

Hadumod Bußmann (هادومود بوسمن) داسې پيژند ورکوي:

نوې په کاراچولشوي یا نوې منځ ته راغلي ژبنيزې ویيني،،. داسې ویونه په ویجوړوني، ویپوروني یا د ماناوړونوالي له لارې منځ ته راځي. ځانله د نیولنګویستیک Neurolinguistik یا نیوژبپوهنه (نوې ژبپوهنه) کې د دې وی له پاره د دې وی یا کلیمې د نوي پيداښت منل منځ ته راځي یا د دې وی منل منل کيږي.

هلموت ګلوک Helmut Glück له یوې لور نیولوجیزم له نوپيداښت سره برابر وټاکه یا کیښود او په چوخونی ،،وینوپیداښت،، سره په حواله نیولوجیزم، دا ورکړلشوې بیلګې مګر ټیک د ویجوړوني، پوروني یا ماناوړني حالتونه دي. د ژبپوهنې ورځنیوالي یا رواج کې که هرڅومره ناوخته نو د ۱۹-مې پيړۍ پای څخه ،، وېپيداکونه/ پيلپيداکوني،، له یوې لورې او ،، ویجوړوني،، بلې لور ته توپيروي.

بیلونه

د ژوندۍ ژبې خبرېکوونکي هره ورځ نوي ویونه جوړوي یا پیداکوي، چې د هغوی سره دوي سملاسي یا توکلي بلنتشیاوي یا نومونتشیاوې ډکوي یا بندوي. زیات له دې ویونو ټیک یوځل په کارلويږي. زیات وخت د دې ویونو موخه په دې کې ده، چې د هغه سره یو نومونحالت پوره کړي.

د نیولوجیزم ډولونه

د نیولوجیزم لاندې ډولونه کیدی شي سره توپير شي.

نوویونه(نوی ویونه)

ویيني او ماناوي نوې دي. د نوي ځوان وخت بیلګه یې د لنډخبرلیږل له پاره وتونوی *simsen* له SMS څخه دی.

نوي ماناوي

یو زوړ وی ټیک یوه نوې مانا (پسې یا بله مانا هم) اخلي. په دې توګه ګوندې له یوه زاړه وی د بیلګې په توګه موږک *Maus* په یوه ،، تخنیکي الې، د شمیروني ورشو،، کې هم ځای په ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوي کمبينيشنونه يا نوي ګډوله لکينه:

دلته هغه کارونويونه سره يوځای کيږي (Internetcafé انترنتکافی ,لپتاپ بکس Laptop-Tasche ,انالوګ ساعت Analoguhr).

نيولوجيزم او ژبنورم

که نوی وی کاروني ته ريشي، نو خبرېکوونکی زيات وخت د نورم د نه باورتيا سره مخامخ کيږي.

وينه، مانا اوکيدی شي د ډېرماناوالي

- ويينډول يې لومړی په ورځنی کارونه کې ساتل کيږي. په ځانګړي توګه پورويونو کې ادا زيات پيښيږي، خو نه تل، يوه د اعياروني(چمتوکوني) پروسه پيښيږي، چې د هغې سره د ترې پور شوې ژبې ويندول د فينومينسيستم سره سر وخوري. د دې له پاره بيلګه ډونلوډ *Download* دی

په ژبه کې پردي ويونه ځای نيسي، ځکه چې په الماني همداسې پښتو ژبه کې ورته اندول نه پيداکيږي.

Kunstwort مصنوعي وی يا هنري وی(هنروی)

د هنروي سره هغه وی په نخښه کوو، چې د يوې ژبې د ويجوړوني پيداښتي الاتو سره جوړ نه وي او د يوې بلې ژبې څخه هم نه وي پور شوی. دا يوه نوې ريښه جوړوي اوزيات جګسومبوليک يا زيات نمونه-ييز (نمونيز؟) دی. نوي جوړ شوي هنرويونه زيات وخت د نيولويجزمونو په حيث باوري وو.

د شعرونو ترتيب او بيتونوکي سرِی زياتوخت د هنرويونوسره مخامخ کيږي.

جوړښتنومونه

د هنرويونو له پاره زيات جوړښتنمونه: د ويونپيلو (د ويونو د پيل) يوځای راکښنه، يوځای ايښوونه، او د ګرافيمونو Graphemen د ګډوله کوني لندونه.

يوځايراکښنه:

په دې د هنرويونوکي دوه يا زيات ويونه و يوه وي ته راکښلکيږي (،، سره ويليکول،،)، چيرته چې سره يوبل باندې اوښتوني برخه لرې کيږي. د دې له پاره بلابيلې په نخښه-ونې شته، د بيلګې په توګه، يوځای راکښنوی، سره ويليکولوی، ګډوله-وی....

بيلګې:

- Teuro له *teuer*(ګران) او *Euro*(يورو)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- Demokratur له Demokratie او Diktatur

- Grusical له ډارووونکي Grusel او Musical موزيک څخه

- Informatik له Information او Automatik (يا Mathematik) څخه

اینفورماتیک په نامه پوهنځی شته اولوستل یي وايي چي له شمیرپوهني ستونځمن دي. موږ د کمپیوترساینس په نامه پوهنځی لرو، نه پوهیږم، چي هلته به څومره د اینفورماتیک سره سراوکارلري، خوګومان مي دی، چي دومره ډیربه نه وي.

- Mechatronik له Mechanik او *Elektronik* څخه.

دا یوه نوي د موټرو مسلکي زده کړه هم ده، ځکه د نویو موټرو ماشینونه ټول په همداسي الو سمبال دي، چي میناترونیکان ورسره سر اوکارلري.

- Glokalisierung له Globalisierung او Lokalisierung څخه.

Zusammensetzung von Wortanfängen

د ویونو پیلي سره یوځای اېښوونه

دا هنرویونه د سیلبولنډویونوسره خپلوان دي:

بیلګي:

- Modem له Modulator او Demodulator څخه

- Moped له Motor او Pedal څخه. دا د ډیډبي اوبایسکل څخه جوړ په پښوو هن-الاتو ځي یا بیول کیږي.

- Chipitts له Chicago او Pittsburgh څخه

- Haribo له Hans Riegel Bonn (هانس ریګل نوم دی، چي له بن وويا دی(؟)) څخه. دا یوه خوږه دخوږوجوړه میوه ده، چي کوچنیان یي په مینه خوري.

- Milka له Milch شودو او کاکو Kakao څخه جوړ څه دي. خواږه خو هرومرودي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لنډوني Abkürzungen

لنډوني هم کیدی شي هنرويونه وبلل شي
بيلګه:

“Nato„ د *North Atlantic Treaty Organisation* له پاره لنډونه.

دا لومړۍبرخه زموږله پاره دلته همدومره بسيا کوي او اوس راځو دې

دويمې برخې ته:

د پښتو ستونځې اونيولوجيزم:

د پښتو د پوهنيزې ودې له امله او که غواړي، د نه ودې له امله دپښتو ژبې ستونځې هم زياتې دي. موږ اوتاسود دې ليکنې سره داسې لږ سر نيولوجيزم ته ورښکاره کړ او ومو ليدل، چې دا نيولوجيزم د يوې ژبې ويونکو د ودې سره هم سيده تړاو لري

هنرويونه او نيولوجيزمونه

ټول هنرويونه نيولوجيزمونه نه دي. يوه ويکتابيزه (د ډکشنري) نخښنه يو اوږد وخت د نيولوجيزم په څير ګڼل کيږي. د زياتې پراخيدنې او د کارونې دوام سره د ټولژبنيز ويپانګې د ورسره ورځنۍ يا اري ژبې برخه ګرځي.

دا چې په پښتو کې به نيولوجيزمونه کوم وي، زه ترې نه يم خبر اونه پرې پوهيږم، د دې دې ماته بخښنه وي، خو هغه ويونه چې موږ بدل کړي يا د نورو ويونو په ځای، چې ګوندې موږ يې پښتو کوو چې تاسوته به هيله ده زما د ليکنو معلومې وي- هغه - په پوره خواشينی بايد ووايم - چې له هره اړخه ناسمې دي لکه:

مايع ته اوبلن ويل اود سلمې په ځای سلنه کارول، د ستاندارد، سطحې سويې په ځای کچه کارول او داسې نور.

دلته به مې هم وړانديزدادی، چې د نوروژبو په مرسته به هرې پوهنې ته وده ورکوو اوهلته په نورو ژبوکې زياتوخت د پيداښتې ويونو له پاره موږ په پښتو انډول پيداکولی شو اوکه نه نو بيا د همغې ژبې همغه وي ليکو اوکه په عربي انډول باندې يې پوهيدو، نوهغه هم له نوروښه دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: ځان پالنه دي نه وي، خو دا به ووايم، چې په نړدې ځلوښتو کتابونوکې، چې راټولوني اوژباړې دي، ما شميرپوهنه په پښتو ليکلې، دا په دې مان، چې په پښتويعنې ټول مسلکي نومونه په پښتودي اودا ما جوړکړي نه دي، دا نيولوجيزمونه نه دي، دا موږ په ژبه کې لرلي ويونه دي، چې ما به لومړي ځل ترې کار اخستی وي يا به مې لومړي ځل په کاراچولي وي او له دې امله دزياتو ګوتنيونو سره مخامخ هم يم، خوباورلرم، چې دا به هغه خپل ځای نيسي. ماته غوره دا برېښي، چې زما په اند ناسمون په کې نه شته اوکه وو، نوهغه به د راتلونکوځوانانو دنده وي، چې سم يې کړي.

زموږلومړی دنده: کتابونه له نوروژبو په پښتو ژباړل، دا په دې مانا، چې مسلکي ويونو ته هم د پښتو انډول پيداکول لکه د مشبوع له پاره موږ يا ماړه ليکل او د داسې کتابونو ډېرول.

بيا زما ټل ځوانانو ته مشوره: که غواړو وپوهيږو اوپوهه مو نوروته ورکړی شو، بايد په يوه پرمختللې د باندنی ژبه ښه وپوهيږو.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

دا مو د ستونځوبيو لار نه ده

زه – لکه د تل په څېر- د ژبپوهانو او په ژبه کې د نوښت مينوالو څخه بخښنه غواړم، چې دا د دوي د ژبسمون او نوښتونو سره هم اندی نه يم، خو باور وکړئ، چې دا څه چې زه ليکم هم، د ځان غوښتنې او ستايېنې له امله نه دي.

دا چې ژبه مو نوې د دولت د ژبې په څېر ميدان ته راوتلې، نو دا ستونځې مو تر يوه وخته پورې شته. دا ستونځې ټولې ژبې لري، هغه چې ډېرې پرمختللې ژبې هم دي. دا ستونځې چې موږ يې په ژبه کې ګورو، داسې ستونځې دي، چې موږ ورسره سم ژوند کړی شو او لکه څنګه چې د نورو ژبو خاوندان د خپلو ژبو سره په دې هکله ستونځې نه لري او يا نه دې راپيداکړي، موږ يې ورسره نه لرو او له موږ څخه هر يو هم لکه د نورو ژبو خاوندان د سمپوهېدنې له امله د ستونځو سره نه مخامخ کيږو، نو بايد راپيدايې هم نه کړو.

يوه بله يادونه: زه چې د خپلو خوانو ليکوالانو او ژبپوهان ليکنې لولم، نو باور وکړئ، چې ورته خوښېږم. دوي توانمنده کسان دي او زه ورته د راتلونکې له پاره ډېر ښه ليد لرم او د نورې توانمنديکېدو هيله يې لرم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستونځې مو څه دي؟

نورې ستونځې څنګه زېږوي؟

زموږ ژبپوهان او ژبمينوال، چې سره کښېني او د خوب ته تللو وخت چرت کې لاړ شي او يو څه ورته فکر ته راشي، چې بدلو يا سمون يا پيداکېدنه کې فکر لاړ شي، نو سملاسي غواړي يو څه ورته پيدا کړي او يا کله، کله يو زدکړيال يا زدکوونی ترې ديوه څه په هکله وپوښتني، نو دی بايد دې پوښتنې ته يو ځواب پيدا کړي، داسې نه ورته وايي، چې دا خو د نړۍ په ټولو ژبو کې دا ستونځې شته.

يو څو بېلګې به يې دلته راوړم:

لومړی. پوښتل کيږي، چې: هغه راغی او هغه کتاب ولوست. دا خو نو يو ډول ه ګانې دي څنګه به پوه شو، چې دا به نو څنګه سره توپير ګړو. موږ خو د عربي په برکت يو ګوډی الف لرو سملاسي دا استاد د يوې ه په سر يو ګوډی الف وروټپي.

دويم: يو ژبمينوال دشپې په چرت کې وي او فکر ته يې راشي، چې دا د فارسي صدم خو د پښتو د سلم غوندې دی، خو راځه دا سلن کړه. دلته نو ژبلار، سم اند، د شمېرپوهنې لار ته فکر نه کړي او هغه سهار بيا ټولو پښتنو خپله د ليکنې لار ګرځولې وي.

دريم: پښتانه پوهان سره کښيني او وايي، چې دا مايع خو عربي دی، دا بايد په پښتو شي(دا کېدی شي او انډول يې بايد وي، ځکه دا پيداپښتي وی دی)، نو يو وايي، چې موږ خو ورته په پکتياکې اوبلن وايو، نو سملاسي دا اوبين شي. دا ځکه چې دا ژبې مينهوال خو نه پوهږي، چې دا مايع څه پېژند لري او د فزيک له مخې يې دا پېژند څنګه ورکړل شوی دی. هغه نوم اوس ځوږ په درسي کتابونو کې هم کتل کيږي او اوبلن غاز هم وايي، بې له دې چې په اوبلن وپوهيږي او يا په مايع.

څلورم: د غلامی کړی، چې وايي ماتې کړی، نو سملاسې وايي، چې دلته خو بايد يوه يې بدله شي.

بيا دليل راوړي، چې يو غږ او دوه يېګانې. دا ژبلار نه ده دا ژبلارې په مخامخ لار ده، خو دا اوس هم زموږ هغه وتلي ژبپوهان او په ژبه کې پوهان همداسې ناسمه ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په کړۍ او کړۍ کې ستونځه وي، خو د دې یوه په ک کې ده، چې ځانله سیلبې لري، دا خو د ۍ کار نه دی، خو وایي، چې د مرچو تاو له کوچو باسي. دلته خو ګوره باید ک ته یو څه ورپه غاړه کړې او نه ،، ی،، په ګوډي الف وزوروي.

که موږ داسې خوبونه ګورو نو راځۍ چې دا سې یو څو بېلګې یې راوړو:

لومړۍ: ولې ولې ولې؟

دلته نوموی، پوښتنوی او کړنوی دي، چې هر یو یې هر یو کېدی شي. پوښتنه به نو د درنو ژبپوهانو دا وي، چې نو موږ څنګه پوه شو، چې کوم یې کوم دی؟

په پورته کې خو ا دوه نه داچې یو ډول لیکل کیږي، یو ډول ویل کیږي هم او دادریم کې د ویلو له لارې بېلوالی شته، هلته به نو دې د پوښتنوی د و سره یو څه کوو یا به الف پرې د پاسه تپو او یا به نو نه پوهېږم.

دویم : د تره (د پلار ورو) او تره(هغه د بادرنګ په څېر خوندور) په منځ کې به نو له ه پرته د سیلبې له لارې توپیر کوو او کوم به کوم نوم وي؟ دلته نو باید په یو هت څه و تپو، چې دواړه نومونه هم دي.

راځۍ چې یوه بېلګه - زما له لورې کېدی شي یوه بې سم انده بېلکه وي - خو راوړو.

افغانستان کې لومړی الف بل ډول ویل کیږي، چې د نوښت له امله باید یو ګوډی الف وربانديې سور کړو، که څنګه؟ او پرته له دې څنګه باید وپوهیږو ، چې دا ن هغه د عربو په څېر زبر لري، زور او که یا پېښ. موږ خو په شمېرونې کې همدا یو ګوډی الف لرو، چې په هر توري یې سورولی شو.

دریم: د ترور (د پلار یا د مور خور) او ترور(چې چا ته یو څه ورپېښ شي او ترور یوې او بلې خوا ته ګوري) په منځ کې به هم څنګه توپیر وکړو شو؟

یوه پوښتنه: موږ وایو، چې دوه وونه لرو. ایا موږ یې چې یو ډول لیکو، د کومو ستونځو سره یې مخ کړي یو؟ چې تراوسه یې د ستونځو سره نه یو مخ کړي، نو له دې وروسته، چې موږ پسې پښتانه خو لا ښه باید وپوهیږي، دوي به نو څنګه له ستونځو سره مخامخ کړي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه په يادو راوړنه: يوه ورځ څوکسان سره ناست وو، چې په غبرګون خبرې شوې، نو دې يوه ووېل چې ګوندې دا وی د ده له لورې روځنی شوی، دا يې نوښت وو. ما ورته ووېل، که ووايو چې: ..غبرګون ونه ښوده دا به ښه وي او که ووايو چې .. څه ونه ويل، چې تل سم دئ او ترې پوهېدنه يې هم سمه ده.

پای يادونه:

زموږ د فارسي ورونه پوهيږي، چې شيری او شير سره نه بدلوي او دوي تراوسه د دې يوې ي سره ژوند کړی او له دې امله يې ځانونو ته نورې ستونځې نه دي زيږولي او همداسي د night سره انګريزي ژبو ولسونو هم کومه ستونځه نه ده لرلې او نه چا نايګټ يا نايغت او يا بل څه ويلی او دا په پېړيو همداسې ده.

زما په اند به موږ هم سور، سور او سور، سور سره نه بدلوو.

سور(رنګ)، سور (چاې)، سور(د يوه پټې)، رباب سور. دا دوه دروند ،، و ،، لري او دا بل يې سپک ،، و ،،، خو بيا د دې نورو دوو سره څه کوو، چې مغه ،، و ،، لري؟

دا پورته ليکنه مې د لاندې ليکنې له امله وکړه:

ما دا څو ورځې د مخه د پوهنتون د يوه استاد ليکنه ولوستله، چې د يوه زدکړي پوښتنې ته يې بيا په ،،ه،، ګوډی الف تړلی وو، نو دا ليکنه مې په ورزياته کړه، کېدی شي تکرار يې ډېر وي، خو غورځول مې يې زړه نه غواړي.

زه په دې اخرو وختونو کې ،، ه ، ا ، و او ی،، ګورم، يا مې ورته اوس پام را اووښتی، چې په ککره ياځنګ کې يې ورته ګوډی الف سور کړی، نو له دې امله مې داسې لږې او وړې ليکنې ته زړه راپوورته کړ، د يوه سوال سره، چې موږ د پښتو له پاره بايد نورې ستونځې ونه زيږوو.

د دې ستونځو سره مو ژوند کړی او دا د هيڅ څه مخه هم نه نيسي او ټول پرې بوهيږي. کله کله زموږ ګران ژبپوهان او نور ليکوالان ليکي، پښتو د ي د نورو ژبويونکو له پاره ساده شي. دا مو نه دنده ده او نه يې بايد دنده وګرځوو، دا څه چې لرو، دا به د نورو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژبوالاو سره هم ګډوو. لکه موږ په نور ژبو ځنګه پوهیږو، دوی هم زموږ په ژبه همداسې پوهیدلی شي. موږ ته زموږ له پاره په لومړۍ لیکه زموږ ژبه غوروالی لري.

یادونه: زه دلته داسې لږ ستونځې لرم، چې دا غوروالی او که غوره والی ولیکو، خو که هرځنګه وي هم ستونځې ورسره نه شو پیداکولی.

زما هیله همدا ده، چې راځۍ نورې ستونځې به نه زیاتوو.

لکه پورته مې چې ګوته ورته ونیوله، زموږ لیکوالان او ژبپوهان او همداسې نور د اند او نظر خاوندان په دې اخرو او یا هم شاید له پخوا د غږلرونکو تورو د لیکلو سره ستونځې لري او یا ستونځې راپورته کوي. دا ستونځې د نړۍ په ټولو ژبو کې شته او دا د پرمختګ مخه نه نیسي او نه د ژبې خاوندان ورسره کومه ستونځه را پورته کوي یا لري.

موږ خو پرته له دې هم په ژبه او هره ریښه کې پوره ستونځې لرو، چې هغه باید اوبی (حل) شي، نو له دې امله زه هم غواړم په دې ستونځو لږ دګرانو لوستونکو سره خپل اند ګډ کړم.

موږ درې غږلرونکي توري لرو (او که ه) په ورزیاته کړو، نو څلور به شي.

لومړی: ا یا الف دی. د الف غږوې شته خو به ماته له دوه ډوله شاید ډېره وبرېښي، خو وبه نیسو، چې دا دوه خو هرومرو شته او د نورو غږلرونکو تورو سره خو یې -که ورسره مل راشي- نور هم د غږډولونه ډېرېږي، نو که دا سره د لیکنې له مخې بېلوو . د بېلګې په توګه که ولرو باور(د دې سمه د غږونو روښانونه به بیاداسې وي، چې د با څخه پرته وو ته هم یا الف یا یو بل څه ولېکې، چې سرې پوه شي، چې جګ ویل کیږي او نه دپېښ سره او نه د زېر سره) دا مو ژبه ده پوهیږو، چې ځنګه یې لولو.

دویم: دا دوه وونه خو لرو، چې دروند وو لکه تمباکو (که تنباکو؟) او سپک وو، لکه زانګو. دلته هم شاید ځنې پښتو پوهان یا د ویلکېدنې مینوال وغواړي، چې د یوې نخښې له لار یې سره بدل کړي.

ځنې لیکنو کې ګورو، چې په ا هم ګوډی الف لیکي او په ،،ه،، هم، همداسې په ،،و،، هم، یېګانې خو لا څه کوي، چې پنځه شوې خو دي او که دا لار وي، نو باید لږترلږه خو اته شي.

ایا پښتو غږلرونکي توري پرته له دې اړونده غږونو نورې دندې لري؟

یا ایا د غږ لرونکو تور په مرسته، کړنه او نوم ټاکلی شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه. نوري دندې نه لري. د دې له مخې څوک څه شی ټاکلی نه شي یا نه ټاکل کیږي، خو دوي، د ډېرګونو او یوګونو نومونو او همداسې د نارینه او ښځینه نومونو منځ کې د روښانونې دنده لري.

د دوی له لارې څه نه ټاکلکیږي. دلته ګوره د پېژندنې یا ور پېژندنې نه لیکم، ځکه دا پېژندنه بیا پخپله یوه دنده ده. دا روښانونه راته سمه بریښي. بېلګې یې: لکه د يېګانو له لارې، چې نارینه، ښځینه، یو او ډېر روښانه کیږي یا راته څرګندیږي، که پیژندل کیږي ولیکم، نو کېدی شي دلته بیا نورې پوښتنې رامنځ ته شي، خو یو کار چې هیڅ وخت د ژبلار له لارې نه کیږي، هغه دا دی، چې د هیڅ توري یا نورهم غږلرونکي توري له لارې او همداسې ی له لارې کړنه او نوم نه ټاکل کیږي، دا په دې مانا، چې کړوال او نوموال غږلرونکي توري نه شته، چې لارې يې کړنه او نوم سره ټاکل کیږي او بېلیږي. د دې له پاره نه ټولیزه لار شته او نه د ژبلارې له لارې. دا سې هم نه کیږي، چې یو غږ لرونکی توری او دوه ډوله لیکل، دا هم ژبلار نه ده.

د کړنو سره د کړونې بنه بدلېدل:

په پښتو ژبه کې د کړنو ډولونو سره د تېر وخت او اوسمهال له پاره د کړونې بڼه د ځنو کړنو له پاره بدلیږي او دا هم یوه لار لري:

لومړی : هغه کړنې، چې پرې کړونې ته اړتیا نه لري، په هغو کې د کړونې بڼه نه بدلیږي. پېلکې یې: تلل، کېنېناستل، درېدل او .نور

بېلګې يې ګران لوستونکي پخپله راوړلی شي

دویم: هغه کړنې دي، چې د هغو کړلو له پاره پرېکړونې ته اړتیا شته. په هغو کړنو کې د اوس مهال او د تېرمهال له پاره د کوونکو بنه بدلیږي. بېلګې یې: وهل، خوړل، او نور

پښتو ماته یوه توانمنه، خو داسې لږ د نورو له پاره ستونځمنه ژبه بریښي، خو که الماني او یا داسې ویل کیږي، روسي ته پام راواړوو، هغه هم همداسې ستونځمنې ژبې دي، خو زده کیږي او زه هم لاتراوسه په الماني ژبه د ډېرو ناسمونونو سره مخامخ کیږم. المانیان. زموږ په غم کې نه دي، چې ژبه کې نور بدلونونه راولي.

د داسې لږ څه بوختیاله پاره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوه بله موضوع مې زړه دئ، چې له تاسو سره ګډه کړم او هغه د هغه څه له امله ده، چې موږ يې دواړه لرو:

موږ لرو: ،، زما، زموږ، ستا، ستاسو،، او هم لرو: ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، زموږ ورځنی شوی ،، زما او نور دي، خو ايا د ژبلار له لارې هم داسم دي او که دا ،، دما...،، سم دي؟

دما له انده او څېړنې له مخې خو ،، دما، دموږ، دتا، دتاسو،، سم دئ. ليکنه مې په دې هکله په تاند او دعوت منلو خپرونو کې خوره شوې او د ژبلار کتاب ، چې په لنډ وخت کې به خور شي، هم وي..

له سرې سينې مو مننه او راته روغ او هڅاند اوسئ.

ډاکتر ماخان ميرزی شينواری

پښتو ته ناسم راننباسلشوي ويونه

او له ژبپوهانو څخه هيله

دا داسې لنډې بې له اوږدې شننې راوړم. دا ټولې ليکنې د تاند او دعوت په منلو پاڼو کې خورې شوي او هم دا کې هم کټل کېدی شي ketabton. comزما په همدې نامه کتاب په

څنګه پوهېږو، چې دا يا يو وی ولې ناسم دئ؟

لومړی: يو نوم، يو وی يا کوم توری، چې د هغه ورکړ شوي نوم يا بل څه خوي ونه لري، ناسم دئ.

دويم: يو نوم يا بل کوم وی، چې ټوليز نه وي او ټوليز کېدی نه شي، ناسم دئ.

دريم: د ژبلارې سره په مخامخوالي کې راځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورم: د هر څه د سم او ناسم له پاره، چې ښوونې او دلایل راوړل کیږي، باید له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي

پنځم بیا د پورته لنډ: پوهنیز دلیل کوم دي؟ هغه دلیل، چې له مخامخوالي خپلواک یا ازاد وي.

داسې پیل کوو:

یو: سلن نه شته: د سلم له پاره سلن راوړل ناسم دی. دا د ژبې او شمېرپوهنې له لارې او تولګیز هم نه دی او دا دې هم په یاد وي، چې دا سلنه شلکلن ناسمون دی، له دې د مخه دا ناسمون نه وو،.

دوه: اوبلن : دا هم ناسم د بهیدونکو له پاره کارول کیږي. اوبلن یوائې او یوائې د واورو خوي دی او بس.

درې : تر : په ټولو هغو ځایونو کې تر ناسم دی، چې داسې نه وي:

لومړی اړیکوی: له جلالکوټ تر کابله یا ... ترکابل پورې.

دویم ترړنوی: په کوټه کې ۲۰ تر ۳۰ کسان ځایېږي.

دریم د مهال یا یو څه پای: تر نهو بجو درځم

بیا: پرته له داسې غونډالو، په بل هر ځای کې ،، تر ،، ناسم دی.

څلور: له تر سره پرتله کونه: دا هم سوچبوچ نه شي کېدی، زما کتاب کې روښانه شوي..

پنځه: ئ: زموږ په پښتو کې داسې ،، ئ، ځای نه لري. دا ژبلار نه ده، چې غږ دې یو او ،، ئ،، دې دوه - یا ان دریو ته هم ر سېدلی شي - وي.

شپږ: سرکال تر ټولو ډېر انګور شوې، ناسمه ده. که ووایو په ټوله کې، دا یو تکیه کلام دی پروا نه لري.

اوه: تر ډېره بریده یا ... پولې، او هم یا کچې ناسم دي.

اته : کچه موږ زیات وخت ناسمه کاروو، د ستاندارد یا معیار، سطحې او سویې له پاره.

لاندې به یو څو ویونه راوړو، چې نوم او اړیکویونه دي او تل باید په لیکلو کې پام ورته وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. نوره کارونه يې د اړيکوي ده.

نهه: منځ يا منځيتکی: يوائې د يوه شي يا يوه څه هندسي منځ بايد وي.

نور منځ اړيکوی دی.

مخ. په مخ يې دانه ده. چې پرته له داسې کارونو، چې فزيکي مخ دی، نور کارول يې اړيکويونه دي. مخ ته ، دمخه، خو ترمخه سوچبوچ نه شته او همداسې تر مخکې. دا تر خو ناسم او دا مخکې هم کليوالي ويېنه ده.

همداسې څنګ او شا. په دې پوهيږو، چې کله فزيکي او کله دا فزيکي څنګ او شا موخه ترې نه ده.

دا هم ناسم دي:

روغتون، چې موږ د ناروغانو ځای ته وايو ناسم دی. سم يې ناروغتون، رغنتون يا رغنځی دي.

رغنځی ماته ډېر ښه برېښي.

د کورنيو چارو وزارت ناموخور دی، موخوريې د دننيو چارو وزارت.

دې وګوري.

دې وګوري. Ketabton: com هغه ګران لوستونکي، د دې اونورو سمونونو سره مينه لري، نو

يوه يادونه:

دا ما ته يوه بابيزه او بې ارزښته خبره نه برېښي، دا مو ژبه ده، څوک هم چې دا ژبه ناسمه کاروي، بايد سمون ته راوبلل شي

موږ پوهنيز مرکزونه لرو. له هغو څخه غواړم، چې دا په غور وګوري او هر يو چې ناسم وو، دا په دې مانا چې که يو هم، نو دوي حق لري، چې ما ته مناسبه جزا وټاکي او سمه ستره جزا به داوي، چې دوی راڅخه د ډاکترۍ شهادتنامه واخلي او که نه، نو بيا دې راته د ژبپوهنې ډاکتري راکړي، دا پرې ارزي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او له ټولو ليکلوست خاوندانو هیله کوم، چې د دې پرېکړې ملاتړ وکړي، دا د هر يوه کار دئ او ټول د دې ناسمونو سره ګير دي، د علومو اکادمي د پښتو څانګې او پوهنتونونو پوهنيز کادرونه دې دې کار ته راوبولی.

په پای کې دې د يوې يادونې اجازه وي او هغه دا چې: دا پوهنيزه ځانيونه نه ده، چې په يوه پوهنيزه ليکنه، د سمې او ناسمې پرېکړه وغواړو او موږ ورته چپه خوله پاتې شو، که په هر لامل هم وي.

تاسو ژبپوهان دې پرېکړې ته په مينه رابولم.

باور وکړئ، چې زما ملګري او پېژندکلوي، چې ښه عالمان او په ژبه کې وتلي کسان دي او سلنه يا بهېدونکو ته اوبلن ووايي او دا ،، تر ،، ناسم وکاروي، ډېر زورېږم. او رښتيا ډېر زورېږم. که دوي ته دا سم برېښي، نو زه به د دوي له پاره هم ارام شم، هغه دې موږ ته راوښايي، چې کوم پخواني او کوم جوړشوي دي.

. زموږ ځنې د ادب مينه وال په دې اند دي، چې زموږ ژبپوهان دي، خانونه داسې لږ د نيولوجيزم سره بوخت کړي، خو زه په دې اند نه يم. موږ دا خپل لرلي او نه مينلي ويونه، چې د مسلک په زور وميندل، دا بهنو پورهبرياليتوب وي، ودې ته نوي ويونه پيدا او جوړ کړو. تاسو ماته يو څه وښايي، چې د هغه نوم جوړېدی شي او موږ يې نه جوړوو..

ستاسو د ټولو له سرې سينې ډېره مننه.

ډاکتر ماخان میږی شینواری

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

له دې د مخه په نوم غږېږو؛

Nomen نوم (نومونه)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیلیادونه: یوچا لیکلي وو، چې لیکنه مې کیدی شي د الماني د اغیز لاندې وي. په دې کې خو شک نه شته، چې زما وتونژبه الماني ده او لیکنې مې له الماني را نیسم، نو هرومروبه یې اغیززیات وي او دا خپله اغیز دی، خو زما په اند د پښتو لیکندود سره به ناسمون نه راولي. زما ټوله زده کړه له الماني ده او د الماني لیکنه بیا د پښتو د (دلته ،،تر،، نه لیکم،ناسم دی) اغیز لاندې ده.

په خواشینی باید ووایم، چې موږ باید ټولې پوهنیزې لیکنې له نورو ژبو را وژباړو. په خپله ژبه کې خو مو تراوسه دومره څه نه دي کړي، چې هغه د ښوونځي ساده لیکنې هم پښتو کړو.

دا دې ځانستاینه نه وي، چې ما اوس شمیرپوهنه او داسې لږ څه فزیک په پښتو کړي.

پیلونه: Einleitung

نوم (شی هم دی، شي وی،ښستوی یا نوموی بللکیږي) شیان ښایي(لکه میز، کاسه)، ژوندي شیان(ښځه) اوذهني نومونه (هوا). نومونه بیا په پښتو نارینه او ښځینه باندې وېشل کیږي.

نر- ښځېوالي نومونه **Genus**

په الماني ژبه کې د ګینوس یا نر-ښځیوالي نومونو له پاره ارتیکلونه دي، چې د هغوله مخې ن، ښ او نرښځی پیژندل کیږي. موږ په پښتو کې نرښځي نوم پرته له انسانانو څخه په نورونومونو کې نه لرو. همدا نر- ښځینوالی لرو، چې دا زیات یې له پای توري څخه جوتیږي. زرکه، سپوږمی، لمر، ستوری او نور.

ښځینه نومونه داسې پیژندل کیږي، چې پای کې یې دا توري وي: ې،ی،ه ،....

نارینه نومونه داسې پیژندل کیږي،چې پای یې یا بی – یا ناخوزنده توری وي، دا په دې مانا، چې پای یې کوم غږلرونکی توری نه وي، لکه سپک، دروند، چینار او .....

خو دا باید په کلکه په ګوته کړم، چې د پای توري په دې اغیز نه لري، دا په دې مانا، چې ګوندې یو وی یه پایوې له دې یادو تورو ولري، نو هغه دې ښځینه یا نارینه نوم وي، دا په دې مانا،چې دا تورې نومونه نه جوړوي، د تورو له مخې نر-ښځیوالي نومونه پیژندل کیدی شي او نه ټاکل کیدی.

د غږلرونکو توروله مخې د کړنې او نومونو توپیرهم نه شي کیدی، دا په دې مانا، چې موږنه شو ویلی، چې کړنه ده، ځکه یې د ،، ئ، سره لیکو، دا په دې مانا، چې نومیاله اوکړیاله ،، ی ،، او،، ئ،، غبرګي نه شته، دا په دې مانا، چې ،، ئ ،، نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ډېره بخښنه، چې د دې پورته ،، ئ ،، سره مې داسې لږ تاوتريخوالى دی. زه وايم،چې دا نه شته، نو ځکه يې په بيلګو کې زياته راوړم، چې ښايي هلته اړينه هم نه وي، خو څه وکړم؟ بيا هم بخښنه کوی.

Pronomen نومځاينيوي (هم: له پاره ويونه):

يادونه: ګومان مې دی، چې زموږ ژبپوهان ورته نومځري(؟) وای، خو پوره باوري نه يم او په بل نوم يې هم نه پوهيږم، داسې بخښنې راته کوی، ملامت يم، خو څه وکړم، زموږ د پښتو يا بيخي په پښتو پوهنې لا تراوسه کورته نه دي راغلي، لکه دا په نوروژبو پوهنې. پوهيږو، چې داليکنې له کورڅخه بې له کتاب او کتابتون سرته رسوو. دا دې دلته په ګوته وي، چې نومځاينيوی هرو مرو د پرونوم انډول دی او همداسې دی، که غواړو او که نه ؟

نومځاينيوي:

په الماني کې له الماني رانيولې ورته ،،له پاره،، ويونه هم وايي. پرونوم د نوم ځای نيسي، نو له دې امله نومځاينيوي هم بلل کيږي اوګردانيږي يعنې بدليږي. په لاندې کې به وهڅيږو، چې څنګه موږ له الماني څخه دا پښتو رااخستلی شو اوڅنګه له دې سره مخ ته ځو.

د الماني لاندې پرونومونه يا نومځاينيوي د بيلګې په توګه څيړو:

Personalpronomen, Possessivpronomen, Reflexivpronomen, Relativpronomen او Interrogativpronomen.

<u>Personalpronomen</u> ځانيز يا شخصي نومځاينيوي

ځانيز يا شخصي نومځاينيوي دي: زه، ته، هغه(ن او ښ)، موږ، تاسو(ن،ښ)، هغوي او د هغوي بدليدونکې بڼې دي.

ګومان مې دی(د نورو په ليکلو کې مې ليکلي، چې دا ،، ګړمان مې دی،، پوهنيزه ويېنه نه ده، نو زهبهووايم، چې باور مې دی)، چې پښتو کې پرته له پورته دا لاندې هم ځانيز نومځاينيوي دي، چې دا به يې لږترلږه د الماني او فارسي سره توپيروي: ما، موږ، تا، تاسو، هغه، هغې، هغوي(ن،ښ). دا پورته په ياد راوړو، چې نومځاينيوي ځايونه سره بدلوي يا سره بدليږي.

يادونه: دلته هرومروزموږ د ژبپوهانو ليکنو ته پوره اړتيا ده، زه خو به داسې لږ سرسري مخ ته ځم، ژوره ليکنه بيا په ډېره بخښنه زه هم ژبپوهانو ته پريږدم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ ځانیز نومځاینیوي کړی شو دا د بلل شوې نومونو په ځای ولیکو، په خپل ځان خبرې وکړو همداسې له نورو کسانوسره څه ووایو یا خبرې وکړو.

خودلته داړیینه یادونه: دا یادونه هم نه ده،دا دموضوع اړونده برخه جوړوي، چې په درې، الماني او پښتوکې یې غونډلې څنګه جوړیږي او کوم نومځانیوي ورته راوړل کیږي:

بیلګې:

په الماني کې وایو

.Ich habe *eine Katze*. *Sie* ist schwarz

زه یوه پیشو لرم، هغه توره ده

من یک پشک دارم،او سیاه است

په الماني او درې ژبو کې د هر وخت له پاره همدا Ich او،، من،، راځي او یواځې کړونی بدلیږي یا بنه بدلیږي، خو په پښتوکې داسې نه ده، چې لاندې یې راوړو:

په پښتو کې کړوني هم بنه-بدلیږي او نومځاینیوي هم بدلیږي.

زه یوه پیشولرم = من یک پشک دارم

زه به یوه پیشو ولرم = من یک پیشک خواهیم داشت، خو

ما یوه پیشو لرله = من یک پیشک داشتم

بله بیلګه:

Das ist *mein* Koffer. (Begleiter) دا زما (دما) بکس دئ (ورسره یا مل)
Das ist *meiner*. (Ersatz) دا زما (دما) دئ (په بدل کې)

په الماني او درې کې ګورو، چې کړنوی بدلیږي، خو په پښتو کې نه دا چې کړنوی بدلیږي، خپله نومځاینیوی هم بدلیږي، چې دا لږ ترلږه په الماني اوفارسي یا درې کې داسې نه دي، چې زه همدې دې لیکنې ته راوبللم یا راوهڅولو.

دا به وروسته لږنوره هم روښانه کړو.

Possessivpronomen خاوندوالي - یا څښتنوالي نومځاینیوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

)

دا پوسسیسیو نومځاینیوي(خوندیوالي نومځاینیوي) اړوندوالی یا خاوندوالی یعنې ملکیت په ګوته کوي، موږدا دوه سره توپیروو د مل په څیر او د نومځاینیوي په څیر د په ځای په بڼه یا په څیر

بیلګه

دا زما بکس دئ او که دا د ما بکس دئ

دا زما دئ. دا دما دئ

راګرځیدونې نومځاینیوي **Reflexivpronomen**

رفلکسیو- یا راګرځیدوني نومځاینیوي موږ د راګرځیدنې یا بیرته راګرځیدنې سره (ځان تیرباسل یا ځان تیروتل، ځان ناسمیدل(غلتیدل(غلطیدل؟))) او رامات کړنو (ځان پیژندل) سره کاروو
بلګه:

Ich habe *mich* verlaufen. ما ځان تیرباسه یا زه تیروتلم (خبره په ما اوزه کې ده)
Wir kennen *uns* موږسره پیژنو

که پام وکړو، نودلته هم هرومروپښتو او الماني،همداسې فارسي بل ډول دي.

Relativpronomen نسبتي نومځای نیوي

د نسبتي نومځاینیوو (هغه، دا، کوم،...) سره موږ نسبتي غونډالي په ګوته کوو.

بیلګه:

Die Polizei sucht den Mann, *der* die Bank überfallen hat.

پولیس سړی لټوی، کوم(هغه) چې بانک وهلی.

Interrogativpronomen پوښتنوییزې- یا پوښتنیز نومځاینیوي

پوښتنیز نومځاینیوي (څوک، څه شی، چاته، د چا) په پوښتنغونډاله کې د نوم په خاي راځي، د هغه پسې یا د کوم چې موږ پوښتنه کوو.

بیلګه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درې سره به لږ ستونځې ولرم، خوزه پوهیږم، چې تاسوله ما ښه پوهیږئ.

Wer wird das sagen? دا به څوک وواېي؟

Wer sagt das? دا څوک وايي

Wer hat das gesagt? دا چا وويل؟

Wer hat das gesagt gehab? دا چا ويلي وو؟

يادونه: دلته ګوره له،، څوک،، څخه ،،چا ته،،لاړه. درې سره يې پوره توپير شته.

Demonstrativpronomen. پام راګرځوني نومځاينيوي دي: دا،هغه ، کوم چې .
موږ پام راګرځووني نومځای نيوي هلته کاروو، چې يو څه (د نورو له ډلې) راوباسو يا غوره کوو يا د پاموړ ګرځوو.

بيلګې:

?Möchten Sie dieses Hemd oder jenes تاسو دا کميس غواړې يا هغه؟

Indefinitpronomen ناټاکلي نومځاينيوي.

دې ناټاکلو نومځاينيوو پورې د بيلګې په توګه اړه لرئ يوڅه، نه،سړئ، يوڅوک، هر.
موږ دا کاروو، کله چې موږ يوشی ټوليزکوو
بيلګه:

?*Kannst du* etwas *für mich tun* (ايا) ته زما له پاره يوڅه کړئ شې؟

Deklination von Pronomen د نومځاينيوو بدليدنه

د لته د نومځاينيوو په بدليدنې او پوسيسيو نومځاينيووباندې پوره غږيږو:
بيلګه:

Er hat *seinen* Kaffee nicht getrunken

هغه خپله کافې نه ده څښلې. (که ټکي په ټکي يې وژباړو: هغه د هغه (د همده) کافې نه ده څښلې)

پای ياونه: د مخه مې هم ګوته ورته ونيوه، چې دا نومځاينيوي او نومونه يې له الماني رانيول شوي. زما هيله دا ده، چې پام دې ورته وکړو، چې دا په پښتو څنګه بلل کيږي اوکوم او څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا د نومځاینیوو په پښتو بلنه کې دې ګران ژبپوهان مرسته وکړي.

پسې لیکنه: د دري ژبو افغانانو ستونځې د پښتو (له نومځاینیوو) سره اود اوبې لارې چارې یې.(؟).

موږ په نومځاینیوو کې د ژبو په برتله ستونځې هم لرو او دا هم پیداښتي ده، چې باید داسې توپیرون وي، خو د یوه څه پیژند په ټولو ژبوکې همغه دی. داسې نه دی، چې ګوندې په الماني کې نومځاینیوی په پښتو کې نوم یا یو بل څه شي یا همداسې کړنه دې د فعل سره توپیر ولري.

د ،،واحد،، لاندې موږ څه پوهیږو؟

موږ په دا دومره مهال کې واحد د کچونو لویو یعنې متر، کیلوګرام او نورو ته وایو، چې دا ناسم دی او تل ناسم وو، خو یا مو ورته فکر نه دی شوی او یا مو د سمون په باوریوالي باندې ځانونه نشو پوهولی. زما هم له هغه وخته ورته پام شوی، چې په لیکنواو ژباړو مې پیل وکړ، چې له دې امله مې په خپلو لیکنو دې لویو ته واحد نه دی ویلی. دا پیداښتي ده، چې په نورو وتلو ژبو کې دا هر څه سم روښانه او بلل شوي، چې په پښتو انډول یې باید ولیکل شي، خو دا هم په خپله ژبه د باور کمی او هم پهځانونو دباور کمی دی، چې د سمون زورتیا مو تر اوسه نه ده کړې. واحد یوه ته وایي او بس

له مخه یو څو یادونې:

لومړی: زما وړاندیز: که څوک غواړي یو پو هنیز څه ولیکي، چې ټولنې ته یې وړاندې کړي، باید په اول کې دا د یوې وتلې دباندنۍ ژبې راونیسي. په پوره خوشنۍ باید ووایم، چې موږ لا تراوسه پوهنیز څه په خپله ژبه کې نه لرو یا پوره نه لرو او دا مو له دې امله ناسمونون سره مخامخ کوي. که دا کومه لیکنه له دباندن وتلې لکه انرېزي ژبې څخه راوژباړو، نو د انګریزي یونیټ په ځای به واحد ونه لیکو، نو له دې امله – که غواړی ښه څه ولیکی، نو یوه وتلې ژبهښه د پوره توان سره زده کړی او پهنیزې لیکنې ترې راوباړی. موږ د ټولو پیداښتي ویونو لهپاره په خپلو ژبو دپیداښت سره سم پهپښتو انډول لرو

دویم: موږ که یو څه خبرو ته رااچوو، نو پیژند یې باید راوړل شي، ښه روښانه، ټولپوهوړ او ټولپوهیز.

زیاته شننه د سړي څخه لار ورکوي، لنډ او بې له کومو زیاتونو باید هغه موخه ورکړل شي .

(c) ketabton.com: The Digital Library

دريم: که د بل چا ليکنو په ناسمون خبرې کوو، نو هغه ليکنه بايد راوړو او بيا يې په خپل اند هغه سمون ورته وړاني کړو.

داسې بايد نه وي، چې د هغه څه مې ولوستل ښه نه وو، يا ترې سمه ګټه نه اخستل کېده. دا بايد و ښوول شي، چې د هغه ليکنه کې کوم ناسمونونه وو او دا څنګه سمېدلی شي. د دې له پاره بايد ښه روښانه او پوهوړ دلايل راوړل شي.

څلورم: په ليکنه کې بې له اړيينو څه بايد سملاسې خپلې ليکنې باندې پيل وکړو

.

اوس راځم خپلې موخې يعنې ،، واحد،، ته.

زه چې زموږ د ليکوالانو اندونه او د واحد پيژند د دوي په اند د دوي په ليکنو کې ګورم، ورته خواشينی شم، چې له دې امله دې ليکنې ته راوهڅول شوم، که څه هم دا زما پهپخوانيو ليکنو او همدا ډول د شمېرپوهنې ويونو کتاب کې هم شته. .

موږ چې لا تراوسه واحد کاروو، نو موخه ترې تل د يوه څه د کچولو لويې لکه متر، کيلوګرام او ساعت ته ،،واحد،،(؟) وايو، يعنې که اوږدوال يا يو بل څه کچوو، نو هغې د کچونو الو يا کچون الو له لارې، چې هغه روښانه پيژند او نوم لري، دا پهدې مانا چې که اوږدوالی کچوو، نو دا په متر کوو، چې دا د کچونې واحد بولو، چې دا پوره ناسم بلل دي. په پوره خواشينی بايد ووايم، چې موږ اوس هم دا پخوانی ناسمونونه همهغسې ناسم کاروو. د دې کار هغه ستر لامل دادی، چې موږ هغه د دباندنيو ژبو رانيولو څه ته هم فکر نه کوو، چې په هغو کې دا څنګه دی، خو موږ په همدې ،، واحد،، پاتې شوي يوچې زه غواړم دا لږ روښانه کړم.

زه غواړم، چې ستاسو په ليکنه کې دا ،، واحد،، لږ رڼښانه کړم او مسلکي پېژند يې له تاسو سره ګډ کړم، هيله ده، چې دا به

راته وبخښې، کوم ځانيز څه په کې نه لرم او هيله مې زموږ او ستاسو همغږيزوالي دئ

.

دا په پښتو کې ورځنی شوی وی ،،و احد،، موږ له عربي ناسم رااخستی دئ. د ،، واحد،، ترې پوهېدنه بل څه دي و هغه ته چې موږ ترې پوهېږو. د واحد پښتو انډول ،، يو ،، دئ چې پسې دوه، درې او نور راځي او بس.. دا چې موږ ورته واحد وايو موخه ترې ،، يو،، نه دئ. يو يو دئ او نور څه نه وايي او همداسې لکه دوه، درې او نور هم. يو که د يوه څه سره يوځای شي، نو بيا هغه شی يو هغه څه دئ، لکه يوکتاب يا يو متر، - کيلو، - بجه او نه دوه يا درې او نور..

موږ په فزيک کې ويلې، چې د فزيکي لويو د کچولول له پاره زموږ په بللو،، واحدونه،، کاروو، چې ،، واحد،، يې ناسمه نومونه يا بلل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا نو څنګه سموو؟ موږ وتلو ژبو ته ځو او د هغو څخه دا سم رانیسو:

د کچونلویو د څومرهوالي لهپاره، چې کاروو، دا په نورو

ژبو کې لکه انګرېزي کې

Die Einheitدی او الماني کې unite

او همداسې یې عربې مانا،، وحدۃ،، دی، چې موږ یې پوره ناسم ،،واحد،، بولو. له دې دریواړو ژبو څخه د دې پښتو انډول ،، یووالی،، دی، چې ما په خپلو لیکنو ویوون بللی، چې ګوندې دا به همدا یو والی وي او که څنګه؟

موږ ته دا یووالی، چې ما ،،یوون،، بللی، لږ بلډول برېښي، نابلد دی او ګومان مو راځي، چې ګوندې دا یو والی، خو یو بل څه دي. دا همداسې دی او نه یې بل څوک پیداکوي، که نه هغه به همداسې لکه دا ،، واحد،، ناسم وي. دا ویډول دی، دا په ټولو ژبو کې همداسې دی ،د پښتو انډول یې هم همدا دی، ما نه دی پیداکړی او نه دومره توان لرم. د دې روښانه ولو لهپاره داسې مخ ته ځو:

.فزیکي لویې څه شی دی؟

فزیکي لویې اوږدوالی، دروندوالی او مهال دي او د فزیکي لویو د څو والي او څومره والي د روښانولو له پاره یووالي متر، کیلوګرام، ساعت دی، چې لوي او واړه یووالي بیا لري. که موږ او تاسو د هر څه اوږدوالی کچوو، نو په متر به دا کار کوو او دا متر له دې امله یو یووالیز یووالی دی، چې هر ډول اودوالی پرې کچیږي او بس.

د تبې یووالي Grad Celsius, Kelvin und Fahrenheit :

دا پورته د تبې یووالي یا یوونونه دي، چې یو بل اړول کیږي یا اړولکېدی شي.

ریښتیا درسره شریک کړم هغه بل یې زما له یاده ووتلو. په پوره بخښنه .

د هرې بلې لوي له پاره د کچولو یووالی شته لکه د موټر زور، چې په اسزور کچیږي او داسې نور

اوس به نو راشو، دې د ژبپوهنې یووالو ته، چې دلته به څنګه وي؟

ژبه معیاري کونه

معیاري ژبه نوڅه؟

معیاري ژبه باید د کلیوالي ژبې سره توپیرولري، ژبه باید خپل ګرامر ولري اووی کتابونه اود اړتیاوله پاره په معیاري ژبه یا لوړه ژبه اویا اکادمیک ژبه د لوستلو اومرسته اخستلوله پاره پوره پانګه ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

تراوسه چي په پښتو ژبه کې څه شوي، دا ځانله یا یو یوکس کړي اودا هرومرو ستر کار، خو ډېر کم دي.

لنډ ورځنۍ ژبه یا کلیوالي ژبه، چې په هغه ژبه چاپیریال کې، د ټولوینژبې سره په ویلو او لیکلو توپیر لري او لوړه یا معیاري ژبه هغه وي، چې د هغې ژبې ټول ویونکي پرې لیکنه اولوستنه کوي.

دانو په څه مانا؟

دا په دې مانا، چې د ختیز، سهیلي او لودیز افغانستان خلک په خپلو کلیوالي ژبو غږیږي، چې سره تو پیر لري، خو معیاري ژبه دا ده، چې ټول یو ډول لیکل پرې کوي.

لنډ: معیاري ژبه د هغې ژبې د خلکود پوهې لاس ته راوړنواړتیاوې پوره کوي.

دریم ته: پوهنیزه ژبه هغه ده، چې د اړتیا ټولې پوهنې لکه د مخه موګوته ورته ونیوله پوره کړي. دا داسې برېښي، چې دژبې سوچه کونه اود ژبې معیاري کونه په ختې کې د ژبې پوهنیزه کیدنه ده.

پام:

د ژبې معیاري کیدنه یا کونه باید په دې موخه نه وي، چې یوخیالي – بې له کوم ژبني او سم اندیزدلیل- څه ژبې ته ورواچوو، چې ګوندې یوڅه خووشو.

لکه:

،، غني د ترمپ د خبرو په غبرګون کې وویل،، یا ،، ....غبرګون وښوده،،. نه پوهیږم، چې ،، په غبرګون کې وویل،، کې به د لیکونکي موخه څه وي، خوماته څه نه وایي. دا به نور کسان ووایي، چې دا یا هغه یا دغه موخه لري. دا چې موخه یې که هرڅه وي، خودا یوه سمه وینا نه ده، چې څوک ترې څه پوه شي.

داچې ژبې سره غبرګې دي اود یوې ژبې اړول په بله ژبه اوس ـ زموږ له پاره – اړتیا ده، باید دا خپلې ژبې انډول په بله ژبه هم په همغه انډول واړولی شو، چې دا مو نو د دې ،، غبرګون،، سره وران کړ.

که د غبرګون په ځای ،، ګړنګون،، هم ولیکو همدا یوډول به ترې پوه شو. نو اوس باید و اندو، چې موخه به څه یې وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وایو: غني د ترمپ د خبرو په هکله یا مخامخ، او یا په پلوۍ څه وویل یا غني د ترمپ د خبرو په هکله خپل اندځرګند کړ.

دا نوښتګه کیږي؟

دا داسې کیږي، چې د ښونځي څخه نیولې تر پوهنتون اوله دې وراخوا د هغې ټولنې اړتیاوې پوره کړي، دا په دې مانا، چې ته پوهنیزې څیړنې هم باید په خپله ژبه وکړی شې.

موږ.لا تراوسه دې ستر کار ته پوره هلې ځلې کول مخ ته لرو، خودا کار د حکومت دۍ او په ځانله یا یو څو کسانوسرته نه شي رسیدلی

زه دا لیکنه دلته رالنډوم اود نورخبرو له پاره نوراړینې لیکنې هم شته، چې باید خبرې سره په وکړو، هیله ده چې د تاند درنه پاڼه یا خپرونه به په دې لار کې مرسته وکړي، چې ددرناوي وړ.

لاس ته راوړنه: پښتو سوچه کونه، - معیاري کونه او – پوهنیزه کونه همغه پښتو پوهنیزه کونه ده.

ایا دا کار شونی دۍ؟

پښتو ژبه د نوروژبوپه څیر پوهنیزه کیدی شي، چې پای کې یواځې دوه بیلګې د شمیرپوهنې اوفزیک څخه راوړم.

له شمیرپوهنې یا نوره هم ښه له ځمککچپوهنې څخه:

کره، قوس، قطر، وتر، قطعه، قطاع، سطحه، محیط

پښتو یې (خو ورپورې خاندۍ مه، دا همداسې دي، که زموږزړه غواړي اوکه نه):

ګردی،لینده، نیمی، ټوټه ونې، ټوټه، برخه، هواره، چاپیریال.

له فزیک څخه:

یادونه: دا پښتو نومول یې اړیین دې اوکه نه؟

په اړیینوالي نه غږیږم. موخه دا ده، چې په پښتوکې ورته انډول لرواوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی: (برېښنا) تړونی

په کوټوکي چې برېښنا څراغ روښانه کوو، نو انګرېزي ورته سويچ Switch په الماني ورته Schalter وايي، وهو يا کيکاړو. که دا په پښتوکوو يا نوره هم ښه، په پښتوورته

انډول لټوو، نو لومړی بايد وپوهيږو، چې دا د فزيک له مخې څه دنده لري، د دې نوروژبو موخه به همدا وي اوکه څنګه؟

د فزيک له مخې دا هغه اله ده، چې دوه سيمونه ((برېښنا) وړوني) سره تړي او يا د مړکيدو وخت کې يې سره بيرته بيلوي. پوښتنه دا ده، چې دا که موږ د سويچ په ځای ،،تړونی،، وبولو، نو موخه ور به نه وي؟

د پورته انګرېزي او الماني ژبو ويونو له پاره انډول همدا ،،تړوني،، دی.

دا چې داسې بلل يې ښه کار دی او که نه يا په داسې بلنوسره هم انده يوکه نه، په دې باندې خبرې نه کړو، خو دا همداسې دی، دا تړونی دی اونه بل څه.

ډاکتر ماخان ميږی شينواری

ژبه قرارداد دی او که څنګه؟

ځنې په پښتوکې ناسم ورځني شوي ويونه چې له چا سره خبرو ته راواچوو اوناسمون ته يې ګوته ونيسو، چې دا نومونه موخه ور نه ده، نو سملاسي اورو، چې ژبه خو قرارداد دی، دا په دې مانا، چې که موږ يو څه ناسم ووايو اودا خلک همداسې ناسم واخلي او ورځني شي، نو هغه د قرارداد له مخې بيا منلي ګڼل کيږي، چې بيانو بايد سم وي.

موږ خو لا تراوسه د ژبسمون له پاره کومه ژمنه ټولنه نه لرو، چې دا کار سرته ورسوي اوکه وي هم، زموږد ژبې د ځوانۍ له مخې کيدی شي ځنې ناسم ويونه موژبې ته راننوتي وي.

تر هغه ځايه چې زما تجربه ده، موږتراوسه ژبې ته کوم داسې وی نه دې راننباسلی، چې هغه دې د هغه وي غوښتونی خوي ورکړي.

زما تجربه – په ډېره خواشينی بايد ووايم – داسې ده، چې موږ په ژبه کې يوکره پيژند لرونکي يا پيژندل شوي وی د يوه بل کره پيژندلرونکي وي - چې پيژند يې هم کره روښانه وي - په ځای ناسم ځای په ځای کوو. دا نو قرار داد نه شي کيدی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دې موضوع ته داسې خپل پام رااړوو:

لومړی:

هغه ويونه چې له پيداښته نوروژبو کې شته نږدې ټول يې موږ هم په خپله ژبه کې لرو، چې موږ يې بايد په خپله ژبه کې راپيدا کړی شو او دا کار د مسلک اوپه ژبه پوهيدني له امله شونی دی.

بيا: دا کار مسلکي کسان، چې د مسلک برسيره په يوه بله دباندنۍ ژبه هم ښه پوه وي.

که څوک داسې نومونوباندې د پښتو په انډول - د مسلک او ژبې له مخې – نه پوهيږي اودا بيا غواړي په پښتو انډول ونوموي، نو ناسمون ورسره لهپيله مل دی.

موږيې دلته يوه بيلګه راوړو:

د مايع اوبلن بلل. ايا دا به نو هم بيا قرارداد وي او که څنګه؟

يادونه له دې د مخه چې په دې بيلګه روښنايي اچوم، د فزيک له مخې د تنونو نومونه لنډ اخلم، چې په درې ټولګيو وېشل شوي، بې له زياتې شننې:

۱ – د کلک تنونوټولګی، چې زرې يې يود بل څخه پخپله نه بيليږي.

۲ - د تښتيدونکو تنونو يا غازونو ټولګی، چې څنګه ازاد شي يوې اوبلې لورته ځغلي.

۳ – د بهيدونکو تنونو ټولګی، چې بهيږي.

زموږژبپوهان، چې د مايع په پښتو انډول - د مسلک له مخې هم – نه پوهيدل، دا يې اوبلن وبلل، چې پوره ناسم اود مسلک څخه لرې دی.

اوبلن څه پيژند لري؟

ګوروچې اوبلن ځان ته کره پيژند لري. دا د دوه هايدروژن اويوه اکسيجن خوي دی، چې لا اوبه هم نه دي او په کلکو بدنونوکې ګنډل کيږي.

اوبه واوره کيږي، چې کلک بدن يا تن دي، دا واوره بيا اوبلنه کيږي، چې نرميږي،خولا تراوسه کلکه ده اواوبه شوې نه ده.

که د دې تودوخې نوره هم جګه شي، نو دا اوبلنه واوره بيا اوبه کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي ته دي د ګرانو لوستونکو پوره پام وي، چې دا يواځې او يواځې د اوبو خوي دی او د تتونو د کوم ټولګي خوي نه دی، دا په دې مانا، چې شړومبي يا شيدې نه اوبلنيږي او نه کوم غاز يا تښتيدونکی اوبلنيږي. دا په دې مانا، چې اوبلن غازنه شته.

نو لنډ: ټول هغه تتونه چې بهيږي بهيدونکي تتونه دي او نه اوبلن. دا بهيدنه يې ګډ خوي دی.

دا نوقرارداد نه دی، چې نوم د بل نوم ځايناستی کيږي او ان د يوه ټولګي تر نوم پوري.

د پيدايښتي نومونويا ويونويوه بله بيلګه: سلم ته سلن ويل هم ناسم دی، دا د ځنو کسانو د يوه ناسمې مينې په بنسټ همداسې بې له پرې پوهيدنې او کوم دليله منځ ته راوړل شوي.

دا هم کوم قرارداد نه دی او نه قرارداد کيدی شي.

دويم:

ځنې داسې نومونې لرو، چې د هغې له پاره له پيدايښته سم نوم، د نورو ژبوپه مرسته لرودی شو، خو دا چې زموږ د ژبې سمه وده له څه باندې شپيته کاله را په دې خوا ده، چې له دې امله ځنې ناسمونونه په کې راغلي، چې اوس ښه بريښي، خو د ناسمو نومه ونو په ډله کې بايد راشي.

بيلګه ۱ :

روغتون ته په ټولو ژبوکي د پښتو انډول ناروغتون يا رغنتون يا رغنځی ويل کيږي، چې له خوي او ژبې له مخې يې همدا سمه نومه ونه هم ده.

دا هم قرارداد نه دی، خو دا چې موږ ډېر يا له سره داسې بللی، اوس يې بله نومه ونه راته پردی بريښي.

بيلګه ۲ :

د کورنيوچارو وزارت، چې بايد د دننيو چارو وزارت بلل شوی وي، خوموږداسې بللی. د کورنيوچارو وزارت هم بايد ولرو، چې د کورنيو چارو سره سر اوکار لري.

يادونه: په دې ناسمونو کې دليل نه شي ويل کيدی، چې دا روحياتو له امله ښه يا بد بريښي، په ژبه کې هر څه شته، چې ځنې به په ځنو کسانوښه او په ځنو بد اغيز لري.

دا هم د قرارداد سره سر اوکار نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم:

هغه نومونه چې د انساني ټولنې د ودې سره د پرتلې له امله منځه ته راغلي:

زه يې دلته يادونه کوم. زما په بله د مخه تيرې ليکنه کې شته اوياځې نومونه يې اخلم، کره پيژند لري او پر ځای يې د يوه بل کره پيژند وی تاسم کارول کيږي.

بيلګه:

ستاندارد، سطحې، سويې، ... ته کچه ويل پوره ناسم دي.

زموږ په ژبه کې خودا ټول ناسم بلل شوي ويونه د يوه کس د شپې د چرت څخه راوتلي او سهار بيا دا نورو کسانوراالخستلي او ټوليز شوي.

د ژبو د اسانتياو له پاره د نورو ژبو پوهان هم د ليک بڼه بدلون اونورونوښتونو له باره کار کوي.

دا څو کاله دمخه د المان دولت له خوا پنځه ميلیارده يورو وټاکل شو، ځنې بدلونونه په ژبه کې راغلل، چې د نوې بڼې ليکنو له پاره پنځه کاله وخت ورکړشوی وو، چې په ښوونځيو او نورو دفترونو کې دا نوې بڼه ورځنۍ شي. په دې کې ورسره سوېس اتريش او ليښتنشتاين هم ګډ وو.

ز ه يې يوه بيلګه راوړم:

پخوا دوي فيل Elephant ليکه او اوس يې Elefant ليکي.

که ګران لوستونکي مرسته کوي او د قرارداد په توګه سم نومونه غوره شوي وي، هيله ده، چې ويې ليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډاکتر ماخان میرن شینواری

ایا موږ پیداښتي پوهنې پښتوکولی شو؟

موږ لا تراوسه چې په پیداښتي پوهنوکي پوهنیز څه لولو،هغه عربي دي. پوښتنه دا ده، چې ایا موږدا پوهنې په پښتو لیکلی شو، دا په دې مانا، چې ایا موږ د دې پوهنو پوهنیزو ویونو ته هم پښتو انډول لرو او دا پیدا کولی شو. دا نومونه پیدا کوو نه، خو پوښتنه دا ده، چې ددې له پاره نومونه په پښتو شته اوکه څنګه؟

دا پوښتنه به په هوځواب کړو، ځکه چې هره ژبه د پوهنیزه کیدوتوان لري، خولومړی باید ځان په هغه پوهنه پوه کړو او بیا په هغه وي، چې د باندنی ژبه کې شته اوپښتو انډول یې پیدا کوو.

په همدې ځای کې دې اجازه وي، ووایم، چې ما په شمیرپوهنه کې نږدې څلوېښت کتابونه په پښتو کړي، دا په دې مانا چې هغه مسلکي نومونه مې په انډول پښتو کړي، بې له ستونځو او همداسې مې په فزیک کې درې کتابونه ژباړلي، چې یوله هغود ښوونځي د کتابونوسرلیکونه دي، هغه فزیکي ویونه مې نه د ډکشنري په بڼه، خو په پښتومې د الماني ویونو ته انډول پیدا کړی یا میندلی

دا په پښتو یا د پښتو نومونوسره مو پوهنه هم ساده کیږي، چې دلته د یوڅو بیلګو سره ستاسو لنډ پام را اړوم. دا په ورزیاته کړم، چې ما هیڅ وخت نوم له ځانه نه دی پیداکړی او انډول مې لټولی او پیدا کړی دی.

په دې هکله اوږدې خبرې نه کوم، لنډ یوڅوبیلګې له تاسوسره ګډوم.

مشبوع به نوڅه وبولو؟

مشبوع داسې پیژند لري:

-- هغه محلول چې نور همغه څه په ځان کې نه شي حل کولی، مشبوع بلل کیږي.

موږ وایو: یو څوک چې ډېرخوراک وکړي هم ورته وایي، چې مشبوع شوی اومیږي، چې ډېر واښه وخوري. نو وایو چې میره ټنده شوې .

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو څوک چې نوره مړی نه شي خوړلی، خوموړوي او همداسې نور ژوي مړیږي.

کوچنیانو ته هم چې موړدېر خواړه ورکړي، راګرځوي یې.

ځنې خواړه دي، چې سړی یا څوک ښه په مړیږي، نو وایو، چې دا خواړه مړوونکي دي. ګومان مې دی، چې د کلي خلک وایي مړوخه دي، نه پوهیږم سم به وي او که څنګه، ځکه چې مړوخه ګومان مې دی هغې ښځې ته هم وایي، چې میړه لري.

په همدې توګه مو محلول یا حل ،،اوبی،، بللی، نومشبوع ته به څه وو ایو؟

لکه چې ژوي مړیږي، خو همداسې یو اوبی هم مړیږي.

موړ نو پورته پیژند اوس په پښتو دا سې لیکو:

هغه اوبی چې نورڅه ځان کې نه شي اوبی کولی (دا ګوره اوبه کولی نه بولو) موړ وي.

مشبوع = موړ

بیا وایم، چې دا بل ډول نه شي بلل کیدی، دا په دې مانا، چې نومونه به نه جوړوو، هغه خپل نومونه به رابرسیره کوو یا له کټلاندې څخه راباسو.

له شمیرپوهنې څخه یوه بیلګه:

ما خو نږدې ټوله شمیرپوهنه په پښتو لیکلې، خو بیا به هم یوه بیلګه له تاسو سره ګډه کړم:

دایره، چې د دایرې د منحني یوه لږه برخه قوس بولو او وتر او قطر لرو او داسې نور.

په پښتو یې:

ګردی (موږیې په هسکه مینه کې ګردی بولو)، هغه وړه د ګردی د کږې برخې ته ،، لینده،، وایو.

دایره = ګردی

قوس = لینده

وتر : هغه کرښه ده، چې له ګردی یوه ټوټه بیلوي، نو دا له دې امله ټوټه وونی (ټوټوونی) بولو(بولویې نه،دا ټوټوونی دي).

وتر = ټوټوونی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټوټه يا چې قطعه ورته وايو: د ګردۍ هغه هواره ده، چې د ليندۍ او ټوټوونې منځ کې پرته ده.

قطعه = (ګردۍ) ټوټه

نيمۍ: هغه کرښه چې ګردۍ نيمۍ نو دا به نيمۍ نه وي؟

قطر = نيمۍ (اړيين نه ده چې کرښه ورسره ياده کړو، پوهيږو چې دا کرښه ده).

ګردۍ برخه يا قطاع (دا د قطاع نوم هم ډارونکی دئ): دا د ګردۍ برخه ده، چې د دوه وړانګو او ګردۍ ليندۍ منځ کې پرته ده.

قطاع = (ګردۍ) برخه

وړانګه =شعاع

له فزيک څخه

سيم يا څه، چې برېښنا وړي، نو هغه هرومرو ،، (برېښنا) وړونې دي او له دې امله يې برېښنا وړوني يا لنډ وړوني بولو

دا د ښوونځي د فزيک نږدې ستره برخه مې پښتو ته را اړولې. په دې هکله مې ليکنې په کتابتون. کوم کې کتلی شئ.

دا د ګرانو لوستونکو له پاره يو څه وړاندې کيږي، چې کتل او اندونه سره يو کول نه، سره نږدې کول يې زما هيله ده او نه بل څه.

نومونه يا ويونه بايد پيدا نه شي. هر څه چې په پيداښتي توګه په بله ژبه کې شته، په پښتوکې هم شته.

دوه پوښتنې دي:

لومړۍ: يو څه ته په پښتو نوم ايښول (دا به د خبرو وي)

دويم: د يوه څه په مانا ځان پوهول (دا بايد وي)

نو که د دې ويونو مانا وليکويعنې مخکتاب، نړيوال جال، ملفون، شميرونی، دا به اړيين وي. دا چې څنګه يې وبولو، دا بايد په پام کې نيولشوي وي، چې تخريب په کې نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیلگې:

١ - موږ په کورونو اوکوټوکې یوجوړښت لرو، چې برېښنا پرې روښانه کوو اومړه کوو. دا جوړښت د یوه واړه اړمګوټې یا یوې تختې او یا د یوه څرخ په څېر وي. دې ته انګرېزي سویچ، الماني شالتر وایي. ددې دنده داده، چې برېښنا وړونې یا سیمونه سره یوځای کوي اوبیلوي. د یوځای کیدوسره برېښنا په برېښنا وړونو یا سیمونوکې بهیږي اوڅراغ روښانه کیږي اود بیلیدوسره برېښناګروپ مړکیږي. دا نو (برېښنا) تړونی بولو اودا نوم همداسې دی.

٢ – پورته موبرېښنا وړونې نوم ولیدل، دا هکپک کیدونکی نوم نه دی، دا برېښنا له یوه ځایه بل ځای ته وړي، نووړونې دي.

ګورو،چې زموږ ژبه د پوهنیزه کیدو توان لري او هره ریښه په پښتو کیدی شي او هغه داسې، چې هرڅوک پرې ښه وپوهیږي.

زما اخرني وړاندیزدادی، چې نومونه به له ځانه نه جوړوو اویو کره پیژندل شوی وی به د بل کره پیژند لرنکې وي په ځای نه ځای په ځای کوو.

قرارداد زما، یما، دما دا درې نومځاینیوې د همغه یوه نومځاینیوې له پاره ویل کیږي، پوښتنه داده، چې ایا دلته یو قرارداد اړیین دی؟ نه. ځکه چې دلته هم د ژبلار له لارې هغه سم ترې راوباسو. دا به نو څنګه وي؟

ډاکتر ماخان میږی شینواری

پرتلنه او پرتله کونه او د عکس العمل پښتو

د ځنو لیکوالانو لیکلو کې مې پرتلنه ولوستله او دا مې م ک کې خورهکړه، چې پرتلنه او که پرتله کونه. ځنو ملګرو او همداسې په یوه ناسته کې دژبمینوالو او ژبپوهان سره په خبرو کې دا ویونه رامنځ ته شو، چې دا پرتلنه او که پرتله کونه یا پرتله ونه سم دی او همدا ډول دا هم رامنځ ته شوه، چې عکس العمل ته به په پښتو

څه وایي، یعنې د پښتو انډول یې؟

زیات وخت، چې د پښتو ویونو باندې خبرې راځي، نو زما د پېژندګلوی له ډلې د ځنو په ژبه کې ورځني مګر د پردیو ویونو د پرېپوهېدنې پوښتنه کوي، چې یوه ورځ یوه درانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهاند هم راڅخه وپوښتل، چې نو د ستونځو حل ته به څه ووايو، چې زما ځواب ورته سملاسي د ملګوبي څخه خولې ته راغی او ستونځوبی مې ورته وويل، چې اوس يې همداسې ليکم هم. اوس راځو خپلې موخې ته:

د ښننې په بنسټ زما پرېکړه دلته له دې امله نه ده، چې ګوندې دا د عکس العمل پښتو انډول دې ورځنی شي يا وکارول شي، خو موخه دا ده، چې وپوهېږو، د دې انډول په پښتو کې شته او که وي، نو هغه به څه وي وي؟

دا دوه څېړنيزې موضوعات به داسې پيل کړو:

لومړی: پرتلنه که پرتله کونه؟

الف: پرتلنه: د تلل نوم تلنه ده. شيات تلل کيږي، خو انډول يې، چې برابر دي او په څه کې برابر دي او که برابر نه دي. دا تلل شوي شيان سره پرتله کېدی هم شي، چې ګډ خويونه ولري. دې ته به کېدی شي د پسې موضوع څخه بيا ښه روښانه شي.

ب : پرتله کونه: دا وی يوائې د دې له پاره نه کارول کيږي، چې د شيانو دروندوالی سره پرتله کوي، چې کوم درونږ دی او څنګه سره پرتله کيږي يعنې پرتله سره اينښول کيږي.

پرتله کونه په دې پرېپوهېدنه ده، چې دوه يا ډير شيان په هغه کډ خوي کې سره برابر دي او که څنګه. د دې روښانولو له پاره د هر يوه خوي هغه انډول کچوونی يا کچ اله په کار ده، چې دا هغې کچونې وروسته بيا کتل کيږي، چې سره برابر دي او که څنګه.

يو: که چېرې وغواړ وپوهېږو، چې دوه يا ډېر کسان په جګوالي کې سره برابر دي او که نه، نو څنګ په څنګ يې سره دروو او بيا يې په برابروالي پرېکړه کولی شو. که د يوځای درولو شونتيا نه وي، نو بياهر يو د اوږدوالي کچ اله باندې، چې يووال يا يوون يې متر دي په کچه کوو او دا روښانونه يې بياګورو.

دوه: که چېرې وغواړو وپوهېږو، چې ايا د ګلاب ګل،کستېرې او که د خوږ چ بوي سره همغه دی، که توپير لري، نو بويوو يې او بيا پرېکړه پرې کوو.

درې: که وغواړو، چې يوه منه او يو ناک سره پرتله کړو، په خوند، دروندوال او همداسې په پلنوالي کې، نو دا د پېلابېلو لارو له لارې کيږي، چې بيا يې په هر يوه مورد پرېکړه يا قضاوت کولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای يي: ګورو چې پرتله کونه د تللو سره يوائې سراوکار نه لري. ځنې دپرتله کونې شيان د پرتلې له پاره تلل کيږي او دا نور يې بيا د بېلابېلو لارو له لارې کچول کيږي، چې د ټولو دا پورتنی نوم بيا پرتله کونه ده. له دې څخه دا پوهېږو، چې پرتله کونه سيده د تللو سره نهشو شو برابرولی.

نو له له دې امله پرتلنه د پرتله کونې له پاره ناسم بلل دي.

بل غوره بېلووالی يې په دې دی، چې تله نوم دی، چې له دې امله يې د مخه اړيکوی ،، پر،، راتللی شي يا ښه يې په تله کې يا پر تله باندې اچول کيږي او تلل کيږي، نو لهدې امله تلل يو کړنوی دی، چې د مخه يې د ،، پر،، ليکل نه شته، دا په دې ترې پوهېدنه چې دا ،،پرتلل،، نه شته، نو همداسې پرتلنه هم نه شته.

يادونه: زموږ ځنو د ادب خاوندانو ته دا ،، کونه،، لږ ښه نه برېښي، خو په ژبه کې ښه او نا ښه، ښکلې او ... ټول شته، دا دچا د اند او خوند سره سر او کار نه لري، دا ژبه، ده، چې څنګه ده.

يوه يادونه: زموږ ژبپوهان او د ژبې مينوال بايد - که چېرې دپښتو ډکشنري منځ ته راتله- د پښتو شننيزه ويکتاب يا ډکشنري کې هم هر يو وی داسې روښانه کړي. او همداسې دا لاندې.

بيا لنډ: تلل کړنه ده او د کړنې د مخه اړيکوی، دلته ،، پر،، ځای نه لري او همداسې پرتلنه هم سمه نه ده. خو تله يوه اله ده، چې د مخه يې ،،پر،، ځای نيولی شي يا راتلی شي او همداسې پرتله کول او لهدې امله پرتله کونه سم دي.

اوس راځو زموږ دې بلې د خبرو موضوع ته:

دويم:

عكس العمل

پوښتنه: عکس العمل ته به په پښتو څه ووايو، يا به يې څه وبولو؟

د عمل او عکس العمل الماني، انګريزي او لاتين يې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Aktion ;Reaktion; actio, reaction; actio; reactio

مونږ به دا لومړی: د یوه ویکتاب څخه له الماني په عربي او پښتو وژباړو، چې وپوهیږو، دوی یو ویکتاب څنګه لیکي، چې مونږ هم باید بیا د یوه شننیزي ډکشنري له پاره ترې زده کړه وکو. دویم به بیا مونږ دا د فزیک او نور پوهنو په بنسټ هم داسې لږ روښانه کړو.

لومړی د Reaktion عربي ترې پوهېدنه چې عکس العمل دی او په څنګ کې دا لاندې هم.

استجابه ، رد فعل، ردود

کیمیاوي کارونو کې   تفاعل

سیاسی   رجعه

په عربي خو نه پوهېږم، خو دا د الماني غنډالي، چې پهعربي ژباړل شوي، زه یې الماني څخه پښتوو ژباړم، چې داسې لږ هکپککونکي به وبریښي، څکه چې ورسره بلد نه یو.

Das ist eine unglaublich primitive emotionale Reaktion.

إنّه ردُّ فعلٍ بنسبةِ واحدٍ من مليون

دا له باور لرې ساده احساساتي عکس العمل (په ښتکړنه (کړنغندنه)) ده

Vielleicht war die erste Reaktion richtig.

ربّما رد الفعل الأوّل كان حقيقيّاً كناّ فقط شخصين على مقربة

کېدی شي لومړی په رد عمل (په ښتکړنه) سمه وي

د الماني عربي څخه مو یو څه پښتو کړل، چې په پام کې یې ولرو. نور هم په دې هکله د لیکلو پوره څه شته، خو هغه دې ګرانو د ژبې مینه والو پاتې وي. اوس راځو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم ته: د عکس العمل فزیکي پېژبند:

که یوه غونډوسکه په دیوال ولو، نو هغه دیوال دا غونډوسکه په ځټ راليږي یا په ځټ راولي.

دا په دیوال وېشتل عمل دي، چې پښتو انډول يې کړنه ده او دا په ځټ وېشتل يې عکس المل دي، چې پښتو انډول يې په ځټ کړنه ده.

له دې څخه نو د عکس العمل پښتو انډول په ځټکړنه شوه.

بله بېلګه يې اروابوهنيزه ده: که څوک په څېره ووهې، هغه یا تا بېرته په څېړېړه وهي او یا که دا کار نه شي کولی، نو مخ به يې د وينو په څېر سور شي. دالته دا وهنه عمل او له دې امله کړنه شوه او دا په ځټ وهنه او یا د مخ سره کېدل يې په ځټ کړنه ده.

موږ دلته په همدې بسیا کوو. له دې څخه دې موخه دا نه وي، چې ګوندې همدا بلد دې نه وي، خو دا کار مو باید کړی وي، وپوهېږو، چې له عکس الملل څخه په پښتو څه پوهېږو.

ځنې ملګري او یا په م ک کې هم ډېر کم د م ک ملګري دا ليکي، چې ليکنې مې ستونځمنې دي او ځنې راته وايي، چې لیکنې مې د الماني اغيز لاندې دي، چې ترې پوهېدنه ستونځمنه کوي. زه پوهېږم، چې زما ليکنو کې به ستونځې څکه وي، چې د باندني ويونه کم لري او داسې څه په کې هم راځي، چې موږ ورسره بلد نه یو. زما په دې ليکنه کې هم څو ځایه داسې ويونه راغلي، چې ما ورته پهبلد ډول باید معنا یا معنی ليکلې وي، خو له دې معنا څخه په څنګ تېرشوی يم، چې ښايي شتاسو به ورته پام رااوښتی وي.

له بلې خوا د ځنو لوستونکو له لورې پوره ستایل شوي.پرېپوزېشنونه

(ګومان مې دی، چې موږ مختړي... نومولي،خو په خته کې مخ ته دي، چې د مهال، ځای او یو څه مخ ته یا ځنې شا ته(؟) راځي.

ایا د اړيکوی له پاره د نوروژبو څخه ګټه اخستل کيدی شي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرومرو. ګورو، چې په هره ژبه کې د بلې ژبې انډول پ شته کيدی شي، چې په يوه ژبه کې زيات وي، خوبيا د هغوزياتو څو له پاره په بله ژبه کې يوپ شتون ولري، لکه د الماني aus;ab ; von،... له پاره په پښتو کې يو پ شتون لرې اوهغه ،،له،، دی، خو دا ګومه ستونځه نه ده.

اړيکويونه Prepositions

پيلیادونه: له دې ځايه زموږ لهپاره ياد پښتو ژبط لهپاره هغه غورهبرخه لهدې امله پيليږي، چې ما تراوسه داسې د دې اړيکويو ياوختاړو، ورستاړو او ... داسې ښې ليکنې د خپرونو له لارې هم ونه ليدې.

د ځای، مهال، نومونو او شيانو منځ کې د اړيکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړيکويونه.

يادونه: باوروکړئ، چې دا ټول کارما د ،، تر ،، په خپلوپولوکې د رابندولو له امله وکه، چې يواځې او يواځې د مهال،ځای او ...پاي په ګوته کولوله پاره راځې اونوريې هر ځای کې راوړل ناسم دي اود ژبې د ټولولاروسره مخامخ.

مختړي(؟) نسبتي ويونه يا (و) ته ويونه

د پرېپوزيشن لاندې چې څه د پو هيدلودي

مخ ځاينيوي اوپسې ځاينيوي، خو ښه يې اړيکويونه

ياودنه: پرېپوزېشن - لکه د نوم څخه يې چې روښانه ده- مخځاينيوي ته وايي،چې په زياتوهندو و اروپايي ژبوکې همداسې ده،خوپه پښتوکې دا د مځځاينيوي سره غبرګ يې ډېر پيسيځاينيوي دي.زه دا له دېامله مخځانيوي اوپسې ځاينيوي بولم يا مختاړي اووروستاړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ويونه، چې نور ويونه يو د بل سره اړيکوکې راولي اويو ټاکلی(ځايز، وختيز اوداسې نور، بې له بدلون) نسبت ورکوي، نسبتوي د بيلګې په توګه په، باندې، ورسره، له پاره،، له امله، ته.

پرېپوزيڅيون(له لاتين څخه، چې ما له الماني رانيولې، مخ ته ځای نيوی يا همغه مختړی او يا نسبتي وی او يا و.. ته) د ښوونځي ګرامر کې اړيک وی يا مخ ته او پسې وی هم بلل کيږي اوګرامري ادبياتو کې ځای ويونه يا حالت زياتووني برخې بلل کيږي د ويونو ډولونه دي، چې يو بند – يا تړلی ټولګی جوړوي چې منځ پانګ ويونو او ګرامري ويونو په نخښونو ته ورننوتي.

دا لاندې يو پوره ليکنه چې ګرانولوستونکوته وړاندې کوم، زماډېره ښه راغله.

يادونه: وتونزبه الماني او موخه ژبې انګرېزي او پښتو دي

يادونه ۲ : پ په ځنو ژبوکې زيات او په نوروکې بيا د څو پ له پاره يو پ په موخه ژبه کې شته وي، خوانډول سره لري، يعنې په ژباړه يا د بلې ژبې څخه په ګټه اخستنه کې ستونځې نه پيښيږي.

که څوک دا له انګليسي پښتو کړي کيدی شي څه بدلون په کې راشي، خو موخه همهغه ده.

د يوه پښتون او نه ژبپوه له پاره او هم د ژبپوه له پاره فکر کوم دا يوډېر اړخيزه اوپيچلې د خبرو موصوع ده، خو زه به وهڅيږم، چې هغه اړيين څه له تاسوشره شريک کړم يا هغه څه چې ماته اړيين بريښي اود توانه مې پوره دي.

دا وس يې چې له تاسوسره شريکوم، د الماني سره د انګرېزي پ پرتله شوي يا د الماني پ په انګرېزي اړول شوې، چې زه يې په پښتو اړوم، چې ناسمونونه به په کې وي، خوهغه به ستاسوپه مرسته سم کړو.

زه ـ په خواشينئ بايد ووايم- تراوسه نه پوهيدم، چې دا د پ لمن به دومره غزېدلې وي، زما پرابلم يواځې دا ،، تر،، وو، چې ټولواک شوی، خو دا ليکنه راته ښه وبرېښيده اودا دئ ستاسومخ ته يې ږدم.

اړيکويونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځای، مهال، نومونو او شیانو منځ کې د اړیکو څرنګوالي باندې خبرې کوي، نو له دې امله اړیکویونه.
پرېپوزېشن د غوښتنې حالت سره سم یا د مانا پرېپوهېدنې سره سم ټولګیزاو ډلیزکیږي

دِ غوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیشن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

...als (= than) .او. ته

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او زه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودپښتوموخه به ترې اړیکویونه وي.

پرېپوزیشنونه د داتیوسره prepositions with the dative

ab (= from له) , aus (= out پرته له (than) , außer (= other (وتلی , ( )
bei (= by ورسره) , gegenüber (= opposite مخامخ) , mit (=)
with(د) ... سره , nach (= after پسې) ,seit (= since) ,(له (د وخت پیل , ()
von (= from له ...) , zu (= to(څخه) ((و) ته)

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسره prepositions with the accusative

bis (= ترuntil) , durch (= ترځ through) , für (= له پاره , (for
um (= شاوخوا around) , gegen (= مخامخ ,against)
ohne (= without بې) , entlang (= اوږدوالي) (along

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره ټولواک نه دی اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative

an (= on په (auf (= on (پر) باندې) , in (= in (په) کې , ( )
über (= over د پاسه , unter (= under لاندې) , ( )
vor (= in front of مخ ته , hinter (= behind (وروسته , ( )

(c) ketabton.com: The Digital Library

)(کې (څنګ) , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترڅ) , während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
) , په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې)

)(له دې) سرهtrotz (= despite

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

د ځای پرېپوزېشنPrepositions of place

دالاندې هم تکرار اري، خو باور کړی، پهغورځولو مې زړه نه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(پر) باندې

auf dem Spielplatz

in the playground

پرلوبځای باندې او انګرېزي یې په لوبځای کې

يادونه: پورته به د الماني انډول ،،پر،، او د انګرېزي به ،، په،، وي، خو په لاندې کې بيا دواړه ،، پر،، دي.

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(c) ketabton.com: The Digital Library

(پر) غره- مانۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د مانۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

د چینې مخ ته

(کیدی شي ځنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی)

hinter

behind

شا ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې)

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالۍ منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دئ (،، تر،، وګورئ)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دئ)

In answer to the question "where?" (where is something located? where is something moving?), the noun after the preposition is in the dative.

پوښتنې ته په ځواب کې،، چیرته؟،، ((یو) شی چیرته ایښودل شوی؟ یو شی چیرته خوزښت کې دئ؟)

Verbs which denote position:

کړنویونه چې ځای اړوندوالی په نخښه کوي

- liegen (= to lieپرېوتل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

- (دریږدلstehen (= to stand
- (کښیناستلsitzen (= to sit
- (ځوړندیدل یا ځوړندولhängen (= to hang
- چوخولstecken (= to stick)

Wo liegt die Zeitung? – Auf dem Tisch	= Where is the newspaper? – On the table.	خبرونی(اخبار) چیرته پروت دی؟ پر میز یا پر مېز باندې.
Wo steht der Koffer? – Hinter dem Schrank	= Where is the suitcase? – Behind the cupboard.	سفر بکس چیرته دی؟ د الماری شا ته
Wo sitzt deine Freundin? – Vor der Dame da	= Where is your girlfriend sitting? – In front of ithe lady there	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - د هغې میرمن مخ ته.
Wo geht ihr am liebsten spazieren? – Im (in + dem) Wald.	= Where do you like to go walking? – In the woods	تاسې چیرته په مینه چکر ته ځئ؟ ځنګله کې(چکر ته ځو)
Das Geschirr steht auf dem Tisch.	= The cuttlery is on the table	لوښې پر میز باندې پراته دي.
Die Messer liegen hinter dem Herd	= The knives are behind the hob	چاړه د داش شاته پرته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Die Schuhe liegen unter dem Bett. Die Weinflaschen stehen neben dem Abfalleimer. Blumen stehen vor dem Fenster. Zwischen Büchern liegen Socken Über dem Spiegel kleben Kaugummis. An der Wand hängt der Spiegel.	= The shoes are under the bed = The wine bottles are next to the bin = Flowers are in front of the window = Socks are lying between books = Chewing gum is stuck above the mirror = The mirror is hanging on the wall	بوټان د کټ لاندې پراته دي. د واین بوتلونه دغور- ځوني يا ناولني څنګ کې (ته) پراته دي. ګلان د کړکۍ مخ ته دي. سوګلې د کتابونومنځ کې پرتې دي. د هنداري د پاسه ژاولې سليښ دي. په دېوال -- - يا دېوال باندې هنداره ځوړنده ده

In answer to the question "where (to)?” , the noun after the preposition is in the accusative.

Verbs which indicate a "change of place”:

- legen (sich) (= to lay ایښول)
- stellen (sich) (= to place ځای په ځای کول)
- setzen (sich) (= to sit کښیناستل)
- hängen (= to hang ځوړندول)
- stecken (= to stick ننباسل،چوخول)

(c) ketabton.com: The Digital Library

Wohin legst du die Zeitung? – Auf den Tisch .	= Where are you laying the newspaper? - On the table.	ته ورځپاڼه چیرته ږدې؟ - میز باندې
Wohin stellst du den Koffer? – Hinter den Schrank	= Where are you placing the suitcase? - Behind the cupboard.	بکس چیرته ږدې؟ - د الماری شاته(تر شا ناسم دی). .
Wohin setzt sich deine Freundin? – Vor die Dame da	= Where is your girlfriend sitting? - In front of the lady there.	ستا ملګرې چیرته ناسته ده؟ - دلته د دې میرمن مخ ته.
Wohin geht ihr heute spazieren? – In den Wald	= Where are you going walking today? - Into the forest.	تاسو نن چیرته چکر یا ګرځېدا ته ځی؟ - ځنګله ته
Das Bett kommt in die Ecke	= The bed goes in the corner.	کټ ګوډ کې راځي. الماری د کټ څنګ ته راځي
Der Kasten kommt neben das Bett.	= The box goes next to the bed	لیکنمیز د کړکۍ مخ ته ږدو
Den Schreibtisch stellen wir vor das Fenster	= We will place the desk in front of the window. = We will place this lamp on the desk.	دا څراغ په میز باندې ږدو.
		غواړې چې غالۍ د لیکنمیز لاندې خوره کړې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

Diese Lampe stellen wir auf den Schreibtisch. Möchtest du den Teppich unter den Schreibtisch legen? Den Spiegel hängen wir an die Wand Über den Spiegel hängen wir die Uhr Biegen Sie in die Herrengasse ab.	= Would you like to lay the carpet under the desk? = We hang the mirror on the wall. = We hang the clock above the mirror = Turn into Herrengasse.	هنداره په دیوال زوړندوو. د هنداري د پاسه ساعت زوړندوو، د هرن(هیرېن) کوڅه کې وګرځه.

prepositions with the dative

aus

out

له...(څخه)

.Nimm die Kleidung aus dem Schrank

.Take the clothes out of the wardrobe

كالي له المارۍ څخه را وباسه.

bei

by

(c) ketabton.com: The Digital Library

(د)... سره

.Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt

.She has already been with the doctor for an hour

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا(د) ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im .Stadthaus erkundigt

First we informed ourselves at the foreign office in the .town hall

لومړی موږ په ښاروالۍ کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ .

nach

after

پسې (دلته یې مانا ،، ته ،، ده)

.Wir fahren morgen nach Linz, nach Österreich

.We will drive to Linz tomorrow, to Austria

موږ سبا ته لینځ، اتریش ته خوزو(موټرکې).

.Ich fliege nach Russland

.I am flying to Russia

زه روسیې ته الوزم.

von

from

له....(څخه)

.Sie wohnen nicht weit von uns

.They do not live far from us

دوي له موږ څخه لرې نه اوسیږی.

!Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch

!Take your feet off the table

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښې دې له ميز څخه لرې کړه.

.Er kommt gerade von seiner Freundin

.He is coming directly from his girlfriend

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland .gezogen

.She recently moved from Turkey to Germany

هغه لږ مخ ته له ترکيې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

.Dann musst du zum (zu + dem) Schloss gehen

.Then you must go to the palace

ته نوبايد ماڼۍ ته لاړ شې.

.Ich muss zum (zu + dem) Arzt

.I must go to the doctor

زه بايد ډاکټر ته لاړ شم.

.Man hat uns zum (zu + dem) Arbeitsamt geschickt

.One sent us to the employment office

يو چا موږ د کار دفتر ته واستولو.

(before or after anoun, always before a pronoun)

.Ich wohne gegenüber dem Park

.I live opposite the park

زه پارک ته مخامخ اوسيږم.

.Ich wohne dem Park gegenüber

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

.Er sitzt mir gegenüber

.He sits opposite me

هغه ماته مخامخ ناست دی.

Am besten tankst du bei der Tankstelle dem .Freizeitzentrum gegenüber

It would be best for you to fuel up at the petrol station .opposite the leisure center

ښه به وي که ته د ازاد وخت پارک مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

in phrases of direction involving names of countries which include the definite article, the preposition 'in' is used with .the accusative

.Ich fliege in die Türkei

Ich fliege in die USA

Ich fliege in die Schweiz

زه ترکیې، متحده ایلات، سویس ته الوزم

prepositions with the accusative

durch

through

منځ کې (د یوه تونل یا ورته څه)

.Wir fahren durch den Tunnel

.We are driving through the tunnel

موږ د تونل منځ کې ځو(موټر بیایو).

.Wir fahren durch die Stadt

(c) ketabton.com: The Digital Library

.We are driving through the town

موږ په ښار کې (د ښار منځ کې) ځو(موټر بیایو).

.Dann fährst du durch die Unterführung

.Then you drive through the underpass

بیا د ځمکلاندې لار کې ځې (موټر بیایې).

über

over

د پاسه،په باندې، ..

.Wir gehen über die Straße

.We go across the street

موږ په کوڅه (باندې) پورې وځو یا موږ د کوڅې د پاسه ځو.

.Du fährst über die Brücke

.You drive over the bridge

ته په پله ځې یا ته په پله پورېوځې.

entlang

along

اوږدوالی

.Entlang den Fluss gibt es schöne Wege

.There are beautiful paths along the river

د سین په اوږدوالي ښکلې لارې شته

.Du fährst den Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هایدن ډنډ په اوږدوالي ځې

:Preposition + noun + preposition / adverb

(c) ketabton.com: The Digital Library

an + Dativ + entlang

اوږدوالي +داتيو+ په

.Ich gehe oft am (an + dem) Fluss entlang spazieren

.I often go walking alongside the river

زه زيات د سين په اوږدو چکر(ګرځيدا) ته ځم.

.Du fährst am (an + dem) Heidensee entlang

.You drive alongside the Heidensee

ته د هايدن اوبو يا ډنډ په اوږدوالي (ښه يې : اوږدو) ځې.

An + Dativ + vorbei

له ...تيرېدل + داتيو + په

.Ich komme oft an dem Museum vorbei

.I often pass the museum

زه زيات د موزيم له مخه تيريږم.

.Du fährst am (an + dem) Hafen vorbei

.You drive past the harbour

ته د بندر(د اوبو) له مخه تيريږې.

Gegenüber von + Dativ

.Ich wohne gegenüber von dem Park

.I live opposite the park

زه د پارک مخامخ اوسيږم.

Am besten tankst du bei der Tankstelle gegenüber vom .(von + dem) Freizeitzentrum

It is best if you fuel up at the petrol station opposite the .leisure center

ښه به وي، که ته د ازادوخت پارک ته مخامخ ټانکځای کې ټانک کړې.

Bis zu + Dativ

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر پورې + داتيو

.Gehen Sie bitte bis zur Kreuzung

.Carry on to the junction

هيله ده تر څلورلارو پورې لاړ شه

.Dann fährst du bis zum (zu + dem) Supermarkt

.Then you drive as far as the supermarket

بيا ته تر سوپرمارکيټ پورې لاړ شه.

يادونه: ګران لوستونکي دې د ،، تر،، پ ته ځانګړې پاملرنه وکړي، چې دا ټولواک نه دی اويواځې اويواځې په ځپل ټاکلې ځای کې راځي اونه زيات.

um + Akkusativ + herum

په + اکوزاتيو + ګرد چاپيره

.Wir fahren um die Stadt herum

.We drive around the town

موږ په ښار ګرد ګرځو

.Dann fährst du um den Supermarkt herum

.Then you drive around the supermarket

بيا ته په سوپر مارکيټ ګرد ګرځې

Prepositions of time

prepositions with the dative

پرېپوزېشن د داتيو سره

an on په	date day time of day نيټه، ورځ، د ورځې وخت	Ich bin am (an + dem) 06.07.1975 geboren. I was born on 06.07.1975 زه په ۶ ــم د ۷-مي ۱۹۷۵ زېږېدلی يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

		Am (an + dem) Morgen schlafe ich lange. I sleep in in the morning سهار اوږد بيديږم يا اوده کيږم. Am (an + dem) Sonntag arbeite ich nicht. I do not work on Sundays زه په يوه نیکار نه کړم
bei by سره	simultaneity	Bei der Arbeit kann ich nicht telefonieren. I cannot telephone at work. په کارکي تلفون نه شم کولی يا: (زه) د کارسره....
in	later	In einer Stunde bin ich bei dir. I will be with you in an hour زه به په يوه ساعت کي (د) تاسره وم.
in	months	Was hast du im (in + dem) September gemacht? What did you do in September? تا په سپتمبر کي څه وکړل؟
	seasons	Im (in + dem) Winter fahre ich oft Ski. In winter I often go skiing

(c) ketabton.com: The Digital Library

nach after وروسته،پسې vor in front of د مخه یا ته	at night Afterwards Beforehand vorher before	په ژمي کې زيات شيخغاستې ته ځم. In der Nacht muss sie arbeiten. She must work at night په شپه کې باید کار وکړم. د شپې باید کار وکړم. Nach zwei Stunden ist er zurückgekommen. He came back after two hours. Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen. We could see the results after just one week. موږ وکولای شود د یوې اونۍ وروسته لاس ته راوړنې وګورو Vor dem Schlafen geht sie baden. Before sleeping she bathes. له خوب د مخه هغه لامبي Es ist 5 vor 7. It is 5 to 7. پنځه اوته پاتې دي Es regnet seit gestern. It has been raining since yesterday.

(c) ketabton.com: The Digital Library

seit since		له پرونه وریږي Seit gestern bin ich wieder fit. Since yesterday I have been well again. له پرونه بیرته تازه یم
ab from	refers to the past	Ab heute rauche ich nicht mehr. I will not smoke any more from today on. له نن څخه نور(سګرت) نه سکوم.
	refers to the present and the future	Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt. I will work on the next section from November. له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 10 o'clock له ۸ بجوتر ۱۰ بجو Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday له دوه نۍ تر اونۍ زه په پوهنتونکې یم

(c) ketabton.com: The Digital Library

von from pr with the accusative bis until تر um around په په (شاوخوا)	with 'until' د ،، تر،، سره with 'from'	prepositions with the accusative von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr from 8 o'clock until 12 o'clock له ۸ بجو تر ۱۲ بجو(پورې) Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni. I attend university from Monday to Friday. له دوه نی تر اونی زه په پوهنتون کې یم Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit. I only have time until 15:00. زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم. Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab. My train leaves at 07:30. په ۷ اودېرشو زما بس ځي Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin. I have an appointment at 15:30 زه په ۱۵ اودېرشویوه وعده لرم prepositions with the dative

(c) ketabton.com: The Digital Library

mit with سره	د،، له،، سره clock time	Ich schreibe gern mit dem Bleistift. I like to write with a pencil. زه په مینه (د) پنسل سره لیکم زه په مینه په پتسل لیکم Ich fahre oft mit dem Bus. I often take the bus. زه زیات د بس سره ځم Ich fahre nicht gern mit dem Auto. I do not like to drive the car. زه د موټر سره په مینه نه ځم یا زه د موټر د بیولو سره مینه نه لرم.

ه

دا لاندې برخه به لږ او ډېر تکار وي، خو کېدی شي نوي څه هم ولري

(c) ketabton.com: The Digital Library

اړیکویونه د غوښتنې حالت سره سم یا د مانا سره سم ټولګیزاو ډلییزکیږي

Nominativ نومیناتیو (له لاتین څخه، نومونه) په ګرامر کې د یوه حالت نومونه ده، چې د هرڅه له مخه په جمله کې د شي د نخښونې په چوپړکې دی، د دې له پاره دا هم تیپیکي دی چې د یوه شي د خپلواک کارونې له پاره رامنځ ته کیږي (دا په دې مانا چې بې د بل له واکه). لنډ: دا حالت دی، چې د ،،څوک-حالت،، بلل کیږي، د یوه حالت سیستم په توګه رامنځ ته کیږي، چې دا نومیناتیو – اکوزاتیوسیستم بلل کیږي.د څوک- اود څه شي حالت.

د نومیناتیو یا د ،، څوک،، او ،،څه شي،، حالت.

مور کار ته ځي.

څوک کار ته ځي؟ ځواب: مور

کالیمینځونی خرابیږي.

څه شی خرابیږي؟ ځواب:کالیمینځونی

یادونه: ماته هم دا نومونه توکلي د لیکونې (قلم) خولې ته راځي.نه پوهیږم،،چې دا اله، چې کالي پرېمینځي،کالیمینځی، کالیمینځونی یا کالیمینځونکی وبولو. او که نه،نو کالي مینځلو اله. څنګه مو چې خوښه وي.

جینیتیو Der **Genitiv**

جینیتیو د الماني ګرامردویم حالت دی.دا حالت د ملکیت حالت یا د چاحالت په نامه همیادیږي.

بیلګې: ،،د ګاونډي کور،،. ،، د یوه لرې زنګ غږ،،.

د جینیتیو په څه شي حالت

هغه په غلا تورن دی.

هغه په څه شي تورن دي ؟ ځواب: په غلا

داتیو Der **Dativ**

(c) ketabton.com: The Digital Library

داتيو د المانيژبې دريم حالت دی یا په جمله کې دريم حالت په ګوته کوي. داتيو د چاته حالت هم بلل کيږي.

د داتيوله پاره په الماني پوښتنه پوښتنه کيږي، چې چا ته؟

بیلګې: زه دې ميرمن ته د يادښت کتابچه ورکوم. چا ته د يادښت کتابچه ورکوم؟ ځواب: ميرمن ته.

هوګی سوغات سپين ته ورکړ.

هوګی سوغات چا ته ورکړ؟ځواب: سپين ته

زه زمامکګري ته يوکتاب سوغات ورکوم.

چا ته سوغات ورکوم؟ځواب: زما ملګري ته.

اکوزاتيو Akkusativ

اکوزاتيو يوګرامري حالت دی. په ورځني الماني ګرامر کې دا د څلورم حالت سره ترتيبيږي. د دې د روښانتيا له پاره په الماني کې پوښتنه کيږي، چې څه شی یا څوک او که د چا؟؟؟، نو دا له دې امله د څوک حالت هم بلل کيږي.

اکوزاتيو: د ،، چا - یا څه شي حالت

ښاغلی سپين خپلورور ګوري

ښاغلی سپين د چا ليدنه کوي؟ ځواب: د خپل ورور

زه خپل ملګريته يوکتاب سوغات ورکو.

زه خپل ملګري ته څه شی سوغاتوم؟ ځواب: يوکتاب

دلته له هرڅه د مخه يوه يادونه ده، چې بايد پام مووړته وي:

ما دلته سربل ليکلی یا پ،دلته د پښتو اوستربلونه زيات دي او همداسي کيدی شي سيرکومپوزښتونه هم وي،چې هغه به ګران لوستونکي په اړونده ځای کې ولوستلی شي. د نه کارڅخه نيمګړی کار هم هرومرو ښه دی، په ډېره بخښنه، که دا کار موستړي کړي.

دِغوښتون حالت تولګيزول

اړيکويونه د نوميناتيوسره prepositions with the nominative:

als (= than) ...و. ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه:دا پورته ..و...ته ما د دوه شیانود پرتلې له پاره لیکلی لکه ب و پ ته یا ب نسبت و پ ته.دلته ما دا اړین ونه ګڼل چې نسبت دې ورسره ولیکم او زه په دې اند یم، چې دا ب و پ ته بسیا کوي او د عربي نسبت پوره کوي.

یادونه: زه چې پرېپوزېشن لیکم،نودپښتوموخه به ترې سربل وي یا يې کله لیکم مخځاینیوی او پسې ځاینیوی وي.

اړیکویونه د داتیوسرهprepositions with the dative

(, aus (= out (له)پرته) , außer (= other thanڅخه (له)ab (= from
(, gegenüber (= ورسره) , bei (= by څخه (له) وتلی
(, nach (= after سره ... (د)) , mit (= withمخامخopposite
() , von (= from له (د وخت پیل ,seit (= sinceپسې
(ته (و)) , zu (= to(څخه) ... له

پرېپوزیشن د اکوزاتیوسرهprepositions with the accusative

for) , له پاره through) , für (=ترځuntil) , durch (= ترbis (=
against) ,مخامخaround) , gegen (= شاوخواum (=
along)(اوږدوالي) , entlang (= بېohne (= without

یادونه: دلته ،، تر،، ګوره ټولواک نه دی اوهمدا یو ځای لري او بس.

prepositions with dative or accusative)))) *durch, für, gegen, ohne, um* ««««

(, (په) کې) , in (= inباندې(په)) , auf (= on پهan (= on
(, لاندې) , unter (= under پاسه دüber (= over
(, وروسته) , hinter (= behind مخ تهvor (= in front of
)(څنګ (کې , neben (= next to(کې) منځzwischen (= between

prepositions with the genitive

ترځ) , während (= while/duringامله (له)wegen (= due to
(, په ځای) , statt (= instead پسې) , infolge (= as a result (کې)

(c) ketabton.com: The Digital Library

trotz (= despite سره (له دې)(

Classification by meaning

د مانا سره ټولګيزول

Prepositions of placeد ځای پرېپوزېشن

prepositions with dative or accusative

پرېپوزيشن له داتيو او اکوزاتيو سره

an

on

په (باندې)

am (an + dem) Hauptplatz

on the main square

په ميدان (باندې)

in

in

(په).. کې

in der Straßenbahn

on the tram

(په) کوڅه ګاډي کې

auf

on

(په) باندې

يادونه۱ : پر ميز، ميز باندي اوپرميز باندې. په دې دريو کې به نوڅه ووايو. اندونه موکه څرګند کړی، مرسته به مووي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه ۲ : لکه پورته همداسې: په کور، کور کې او په کورکې.

auf dem Spielplatz

in the playground

په لوبځای (کې؟)

auf dem Schloßberg

on the castle hill

(پر) غره- ماڼۍ باندې

über

over

د پاسه

über der Stadt

over the city

-(د)..ښار د پاسه

unter

under

کښته(لاندې)

unter dem Schloßberg

below the castle hill

د ماڼۍ کښته (لاندې)

vor

in front o

مخ ته

vor dem Brunnen

in front of the fountain

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چینې مخ ته

)کیدی شي ځنې یې ولیکي: ،،تر د مخه،چې ناسم دی(

hinter

behind

شا ته

hinter dem Café

behind the cafe

د کافي شا ته

zwischen

between

منځ (کې): دا لږ پاملرنې ته اړتیا لري، چې بل ځای کې به راوړلشي.

zwischen dem Brunnen und dem Rathaus

between the fountain and the town hall

د چینې او ښاروالی منځ کې

زموږ ځنې ادیبان ،، ترمنځ،، لیکي، چې ناسم دی (،، تر،، وګوری)

neben

next to

څنګ ته (په) څنګ کې یا - ته

neben der Oper

next to the opera

د اوپرا څنګ ته (،، تر څنګ ناسم دی)

بیا لند:

اړیکویونه کیدی شي د خپلې کارونې له مخې سره توپیر- یا بیل شي:

ځای اړوند اړیکې/ پوښتنویونه: چیرته ، چیرته(په کومې لور)، له کومه (کوم ځای)

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونه: زه د داسې لیکنې سره په لومړي ځل مخامخ کیږم. د ټولو هیوادوالومرستې ته اړتیا شته.

ته چیرته اوسیږې؟ په خوست کې.

ښاغلی سپین چیرته ځي؟ ډاکټر ته

دا کتاب دې له کومه کړی؟ له کتابتون څخه.

وخت اړونده اړیکویونه:

کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کومه وخته یا له څه وخته،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په راتلونکې یوه نۍ.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

مودال، حالت، ونه ..../ پوښتنې: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ته پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدیږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړی له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

و .. ته چمتوپاتې کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې ؟
واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هیڅ وخت نه شې بدېدلی یا قهرېدلی؟ زما بچیانو باندې.
څه ته چمتوکیدل: هغه څه ته توانمند نه دی؟ کارکولو ته.
نظم ته راوړل: دا بیرته نظم ته راوله! دا بیرته په نظم ته راوړه!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ارام پرېږده: هیله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه یو وخت پای ته ځي.
یو اړیکوی هیڅ وخت ځا نله نه وي. تر لږو ځانګړو پورې دا (یعنې اړیکوی) د یوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) یا پسې راځي.

یادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځنې څو کرښې نورې هم د لیکلو وې، خو د یوې خوا یې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهیدم، نولومړی مې باید ځان په پوه کړی وی، بیا مې هر ګرامري نوم باید د پیژند سره څیرلی وی، چې دا لیکنه بیا نوره هم غزېده.

دا دې په یاد وي،چې داهم یوه اوږده موضوع ده، چې ګران ژبپوهان پرې پوهیږي او د ژبپوهنې میونوال په دېلارنورهم هڅیلی شي.

په پای کې یوه هیله: دا کاراونوربه زموږډیروپوهانوله ما څخه د مخه هم کړی وي، خودا دې له ماڅخه نه زړه بدي کیږي نه. زدکړه خو باید د هرچا حق وي اوکه څوک له ماسره مرسته کوي، نوله ماسره دې زما په ناسمه زدکړه اولیکلوکې د سمون مرسته وکړي اونه د زړه بدی.

پسې لیکنې:

کیدی شي د دې پورته لیکنې لړتکرارراشي اوځنې اړیکویونه ښه روښانه شي، چې پسې به هغې خپلې اړي موخې یعنې د ،،تر،، د خپل سری مخه نیول او دا چې ،، تر،، د پرتلې سره سر اوکار نه لري.

von' with surnames،

Von' with surnames indicates possession or origin of things or people'

Von 'mit Nachnamen zeigt Besitz oder Herkunft von Dingen oder Personen an

دا د شیانو او کسانو د لومړي نوم سره خاوندتوب یا خاونوالی او یا کورنیوالی(نسب) ښایي

Thomas Mayr ist der Vater von Hana, Laura und Niklas Jolana Mayr ist die Mutter von Hana, Laura und Niklas.	= Thomas Mayr is the father of Hana, Laura and Niklas.	توماس مایرد هانا،لاورا او نیکلاس پلاردی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Das ist die Bluse von Katrin. Das ist das Bild von Botticcelii. Das ist die Kaffeemaschine von Tchibo.	= Jolana Mayr is the mother of Hana, Laura and Niklas. = That is Katrin's blouse. = That is the photo of Botticcelii. = That is the coffee machine from Tchibo.	جوليانا ماير د هانا،لاورا او نيكلاس مور ده دا د كاترين كميس دی. دا د بوتيچلي (كښلي) څيره ده. دا دچيبوكافي ماشين دی. دا د كافي ماشين له چيبو څخه دی.

بيا لنډ:

پ كيدی شي د خپلي كاروني له مخي سره توپير- يا بيل شي:

<u>Lokale Präpositionen</u> / <u>Fragewörter</u>: wo, wohin, woher

ځای اړوند پ/ پوښتنويونه: چيرته ، چيرته(په كومې لور)، له كومه (كوم ځاي)

يادونه: زه د داسي ليكني سره په لومړي ځل مخامخ كيږم. د ټولو هيوادوالومرستي ته اړتيا شته.

ته چيرته اوسيږی؟ په خوست كي.

ښاغلی سپين چيرته ځي؟ ډاكتر ته

دا كتاب دې له كومه كړی؟ له كتابتون څخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Temporale Präpositionen / Fragewörter: wann, um wie viel Uhr, bis wann, seit wann

وخت اړونده پ: کله،په څو بجو، تر کله (پورې)، له کله(له کومه وخته یا له څه وخته)،

د پوکال پایلوبه کله ده؟ په رتلونکې یوه نی.

فیلم په څو بجو پیلیږي؟ په اته اوپنځلس بجو

له کومه (وخته) الماني زده کوې؟ یا له کله الماني زده کوې؟ له څلورومیاشتو(را په دې خوا)

Modale, kausale, finale, konzessive Präpositionen, / Fragewörter: wie, warum, wozu,

موډال پ ..../ پوښتني: څنګه، ولې، د څه له پاره.

ت پرون ولې موږسره را نه غلې؟ د خرابې هوا له امله.

الماني د څه له پاره زده کوې؟ د مسلکودې(کریرې) له پاره

کله خراب بیدیږې؟ د پوره سپوږمۍ سره

Verben mit Präpositional-Ergänzung: / Fragewörter: womit, worauf, wozu, ...

د یوه څه له پاره میل لرل: سپین د څه سره میل لري؟ ټیک د موټرو سره.

څه باندې خندل: په څه باندې خاندې؟ - د هغه په ټوکه.

له ژوند کول: زده کړی له څه ژوند کوي؟ د خپل پلار له پیسو.

:Adjektive mit Präpositionen
و .. ته چمتوپاتې کیدل: ته د څه له پاره تر اوسه چمتو نه یې؟
د واده له پاره
ته څه ته چمتو نه یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

واده ته.
په باندې په قهرېدل: په چا باندې هيڅ وخت نه شې بدېدلی یا قهرېدلی؟ زما بچیانو باندې.
څه ته چمتوکیدل: هغه څه ته توانمند نه دئ؟ کارکولو ته.
Nomengefüge
نظم ته راوړل: دا بیرته نظم ته راوله! دا بیرته نظم ته راوړه!
ارام پرېږده: هیله ده ما په ارام پرېږده.
پای ته لاړ شه: هرڅه یو وخت پای ته ځي.

یو پ هیڅ وخت ځانله نه وي. تر لږو ځانګړو پورې دا (یعنې پ) د یوه نسبتي وی د مخه (مخ ته) راځي.

یادونه: په پورته غونډله کې ماته ،، دمخه،، څخه ،، مخ ته،، سم برېښي.

ځنې څو کربښېنورې همد لیکلووې، خو د یوېخوا یې زه په هغه ګرامري مانا نه پوهیدم،نولومړی مې باید ځان په پوه کړی وی،بیا مې هر ګرامري نوم باید د پیژند سره څیړلی وی، چې دا لکنه بیا نوره هم غزېده.

دا دې په یاد وي،چې داهم یوه اوږده موضوع ده،چې ګران ژبپوهان پرې پوهیږي؟

تر || ډاکتر ماخان میږی شینواری

،، تر،، until

د اړیکویونو سره مې اړیکې له دې امله ونیولې، چې د سربل ،، تر ،، سره مې داسې لږ څه جنجال ته نیت وو او داسې لږڅه ګوته ورته نیسم اویوڅونور هم همداسې غوره یې یا هغه چې ماته لږ د شنلو وړ برېښي لږ غزول یې ستاسو مخ ته ږدم.

دا خبرې به داسې لږڅه اوږدې شي، خودا چې کاغذ نه لرېږي او چاپوم یې هم نه نوګومان مې دئ، چې تاسو به هم را څخه ورسره ونه زوریږئ.

د انګرېزي ژبې څو پرېپوزېشنونه راوړم د الماني ژبارې سره او بیا یې د پښتو سره پرتله کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اوس دپاره به دا درې بسيا وکړي او که نور يې په دا منځ کې راغلل، هغه به هملته په ګوته کړو.

With; from; until

المانې يې: mit; von; bis

پښتو يې:

له ... سره، له ... څخه ،تر يا د (له) ... سره، له ...(څخه)، تر

زه لومړی د جرمني څخه دbis (انګريزي: until)، چې د پښتو معنا يې تر (... پورې) ده يو څو جملې د ،، تر ،، لپاره راوړم، په دې هيله، چې ګران لوستونکي به يې بيا د (دلته ،،له،، نه ليکم، چې وروسته پرې غږېږو) پښتو سره پرتله کړي، نه داسې نه چې پرتله يې کړي, بلکه وګوري، چې پښتو يې هم همداسې سمه ده او که څنګه او په هغه خپل وخت کې بيا دا نور دوه هم د څېړنې (موږ بلد يو چې تر(سم نه دئ) څېړنې) لاندې ونيسو.

په ژبه کې د ،، تر،، کارونه :

اړيکوی تر: له دې سربل ،، تر ،، سره موږ د يوڅه يعنې پېښې، نوم، مهال او همداسې د ځاي پای په ګوته کوو، يعنې دا په هغه وخت کارولکيږي، چې دا پورته ياد څه پوله ولري يا پولې ته ورنږدې کيږي.

لنډ: د پيښې، مهال همداسې ځای او يو څه اخرني ټکی يا پوله په ګوته کونه.

يادونه: دا دې دلته بيا هم په کلکه وويل شي، چې په بل هرځای کې کارونه يې ناسمه ده، لاملونه يې راوړو.

يادونه: که داسې لړځير شو، نو څه چې پای لري يعنې ،،تر،، .. وي، نو هغه به هرومرو يوپيل هم لري، که دا څرګند او يا نا څرګند وي.

که وايوچې: سپين تر کابله پورې لاړ، نودا هرومرو له يوځای څخه، چې پيل دئ، تللی.
که په دې هکله تکرارولرو، نو راڅخه زړه بدي کيږی مه، وايي، چې تکرار د زده کړې مورده او يا د پام بنسټ دئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دادي څو الماني انګرېزي اوپښتو غونډالي د **سربل تر** **Bis** **سره**

<u>until</u> (*temporal*), <u>to</u>, <u>through</u> (*US*)

*Meine Tochter ist **bis** zwei Uhr in der Schule.*

My daughter is at school **until** two o'clock.

زما لور تر دوه بجو په ښوونځي کې ده.

*Ich war von Montag **bis** Freitag krank.*

I was sick from Monday **to** Friday.

زه دوه نۍ تر **جمعې** پورې ناروغ وم.

<u>by</u> (*temporal*)

*Die Aufgabe muss **bis** Donnerstag fertig sein.*

The task must be complete **by** Thursday.

پوښتنې باید تر ځلورنۍ (چهار شنبې) پورې تمامې وي،

<u>to</u> (*local*); all the way to

*Der Zug fährt **bis** Köln.*

The train goes **to** Cologne.

ګاډی تر کولن (پورې) ځي.

په لاندې توګه مخ ته ځو:

۱ – تمپورال يعني: اخر ټکی ښايی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ – په مخه ښه کې هغه د بیا لیدلو وخت ډېر یا لږ پوره: تربیا پورې.

۳ – ځای: اخرنۍ موخه ښایی.

۴ – له ...څخه ... تر ... د وخت یا ځای واټن په ګوته کوي.

۵ – د یوه غزېدا سور، د یوه سپکتروم (د یوې څیرې یا څه برېښیدته، د دې په پښتو معنا لږ ستونځمنه ده، خو په نورو ژبو کې کټل ښه دي او په فزیک کې راځي)، د یوې پورته – او یوې کښته پولې ورکونه.

۶ – د په خوښه اړیکوی سره

۷ – bis zu د الماني په څیر پرېپوزیشن په پښتو کې نه شته، دا هم همغه ،،تر ... پورې،، دی: پورته پوله په نخښه کوي، یو پوله ارزښت

۸ - bis auf : یو اخر شي چې سرې ردوي

لکه چې وایو ټول خلک میلمانه دې ترسپین پورې(یعنې پرته له ...)

د دې په څټ: ټو ل میلمانه دي د ... په ګډون پورې.

په پښتو کې موږ تر ... پورې لرو.

دوي دا هم معلومه کړې، چې دا وی کله ژبې ته راننوتی دی، چې هغه یې زه دلته نه راوړم.

بیلګې:

— تر بلې میاشتې (پورې) باید کور جوړ وي.

– هغه تر بلې میاشتې (پورې) نه شته

– تر اوسه(پورې) هرڅه ښه دي.

– څوک چې سره بیلیږي یا مخه ښه اخلي: تر وروسته پورې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

– ،،ښه اوسه، تربيا پورې،،

– ،، په مخه دې ښه، تر بلې اونۍ (پورې).

— تر دې ځايه(پورې) او نه وړاندې.

(،،پورې،، ته دې پام وي، چې ورځخه (موږ دلته هم کله ليکو، چې ترې..(هغه زموږ په کليوالي خبرو کې وايو، چې تر نه تيريدلی.. دا ترنه معنا ورځخه دي او نه تر)) تيريدلی هم شو).

– تر جلال اباده پورې موټر نيسو، وروسته بيا بايد په پښو لاړ شو.

— ستا مور له سهار څخه تر ماښام (پورې) په پخلنځي کې ولاړه وه.

— دا يو سفر دی، له جلالاباد څخه تر کندهار پورې.

— سپينه له پاسه (څخه) تر کښته (پورې) لمده وه. يا له سر څخه تر پښو پورې لمده(که لنده) وه.

،، تر،، Bis د ترړنوي Conjunction په دنده کې

برابرارزښته جملې- برخې سره تړي.

سپين په ميلمستون کې ناستوو، تر هغې چې ميلمانه کوروته ولاړل.

يو څوالماني انګريزي او پښتو غونډالې:

- (*subordinating*,*temporal*) until

*.Wir warten hier, **bis** das Gewitter vorbei ist*

.We’ll wait here **until** the thunderstorm is over

موږ دلته تميږو، **تر** څو جکړ تيرشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

1. (*coordinating*)to

*.Ich arbeite 40 **bis** 50 Stunden in der Woche*

.I work 40 **to** 50 hours a week

زه په اونۍ کې ۴۰ تر ۵۰ ساعته کار کوم.

*.Ihre Haare sind braun **bis** dunkelbraun*

.Her hair is brown **to** dark brown

د هغې ویښتان نسواري تر تیاره نسواري دي

دا نورې غونډالې دې هم ورسره وي:

– اسمان له برګ څخه تر شین وو.

— سپین ۲۵ تر ۳۰ کسان میلمانه کړي.

(دلته دې پام وي، چې ،، له ۲۵ تر...، نه لیکم، ځکه چې هغه بیا خپله موخه بدلوي)

— په دې لمنځتون کې دې ۳۰۰ تر ۵۰۰ کسان ځای شي؟

— زه په اونۍ کې زیات وخت ۵۰ تر ۶۰ ساعتو کار کوم. (پام دې وشي، له یې مخ ته راشي او که نه، په الماني ورسره له نه شته. نه ! داسې نه ده. له ورسره نه راځي، ځکه چې دی له تر کارنه کوي دی له ۱ تر ۵۰ یا ۶۰ ... یعنې له ۱ تر ۵۰ یا له ۱ تر ۶۰ ساعته پوري کار کوي، نو له دې امله ۵۰ تر ۶۰ ساعته پورې او نه له ۵۰ تر ۶۰ ساعته...دلته دا خبره راڅخه لږ ستونزمنه کیږي، له ۵۰ تر ۶۰ ساعته په دې مانا دي، چې دی خوله ۱ تر ۵۰ کار کوي، خو به یې داسې ولیکو، چې له ۱ ت ۵۰ او همداسې کله کله له ۵۰ څخه ور اوړي تر ۶۰ پورې. ګران لیکونکي دې هم په کې خپل فکر وځغلوي. (بیا: تکرار د زده کړې مورده).

— سړی کړی شي چې هغه تر اخره پورې وګوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـــ سپین کړی شي چې هغه په رڼو اوبو کې تر ځمکې تل پورې وګوري یا د ځمکې تر تل پورې....

ـــ موږ ناوخته د شپې تر دننه (تر منځ) پورې خبرې وکړې.

ـــ ژوبن هره ورځ تر زر کسانو پورې ګوري.

ـــ سپین په ښار کې تر نوي کیلو متره پورې په بس کې ځي.

ـــ د سندرغاړي ټولې سندرې پیژنم – تر اخرنۍ پورې دلته تر په دې معنا دی، چې اخرنۍ سندره یې نه پیژنم..

خبر و استعمال یا کارونه:

تر زر، تر بیا، له پښو تر سره، تر ګیډې، تر لاس خوزونې(په مخه ښه کې)، تر څو چې نور امکان نه وو.

ترې رابیل ویونه:

تر وروسته، تر وروستنې، ترغزونې، تر اوسه.

لنډ: تر په هغو جملو کې راځي، چې د ،، تر،، سره ،، پورې،، مل وي یا مل کیدی شي، یوائې همدې ته دې په لیکنو کې پام وشي، سم دې وکارول شي یعنې تر...(پورې)، بل ډول کارونه یا استعمال یې ماته ناسمه برېښي، چې ګران ژبپوهان دې هم ورته پوره پاملرنه وکړي، دا د ما سره هم مرسته ده او د دې مرستې د غوښتنې اجازه دې وي.

د تر مخامخ اړیکوی له... څه دی، دا په دې مانا، چې د هغو څه چې تر یې پای په ګوته کوله، د ،، له ... څخه،، یې پیل ښایي.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

،،له ... څخه،، ، ،،د ... سره،، with، from

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پورته سیرکومپوزېشنونه د سربل ،،تر،، مخامخ یا په څنګ او که غواړئ معکوس دي:

په پورته کې مو روښانه کړل، چې تر د یوه څّه، ځای، مهال اونومونو پاي په کوته کوي اونه بل څه.

دا اړیکوی د بل ځای ناستی نه شي کیدی اونه بل څه یا اړیکوی د ،،تر،، ځای ناستی کیدی شي. دا همداسې لار ده اوبس.

اوس راځو دې پورته ته، چې زما په ګومان او که داسې وي، د پیژند سره به سیرکومپوزېشنونه وي.

د افغانستان په ځنو ځایونو کې وایو:

،،له ... څخه،،، ،،له ... سره،، او ځنو ځایونو کې بیا وایو: د ... څخه ، د... سره.

انګرېزي یا (او) الماني یې لیکو او بیایې د پښتو د ژباړې سره پرتله کوو. ما دا له الملني څخه ژباړلې او الماني مې له انګرېزي څخه را نیولي یا ښه یې: راژباړلې.

پیل له ،، له .. (څخه)،، کوو او داسې مخ ته ځو:

د انګریزي سربل from په الماني کې هغه غوره دا لاندې درې سربلونه دي: ab ، aus ، von ،

دا درېواړه په پښتو کې هم د ،، له ...څخه،، په معنا دي. که وایو چې له هسکې میني څخه، نو د ژبلارې سره سم دا سیرکومپوزېښن دئ یا که غواړئ پښتوشي، نوزما په اندبه دا بیا غیرکې نیوی وي. دې په الماني ab راځي، که وایو له سپین څخه... ، نو von راوړل کیږي، که وایو له اوسپني جوړ دی، نو وایو ... aus.

که ،،له ... څخه،، وایو، نو له یو څه څخه یو څه رابیلیږي، یاې د یو څه، مهال او له ځای څخه یو څه رابیلیدل.

لنډ: دا د یو څه له ځای،مهال،کس یا یو شي څخه د یوڅه پیل دی،له دې امله د،،تر،، په څنګ یا مخامخ سیرکومپوزېشن دئ.

لکه: له سپین څخه مې کتاب واخست.

دا جمله داسې ویلی شو: له سپین مې کتاب واخست یا له سپینه مې کتاب واخست او یا له سپین څخه مې کتاب واخست.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداسې: سپین څخه مې کتاب واخست.

خو سم يې: له سپین څخه مې کتاب واخست:

،، له ،، بې له ،،څخه،، او همداسې ،،څخه،، بې له ،، له ،، دی او که دواړه؟.

وړاندیز: که ،،څخه،، ورسره وي او که نه خو ،،له،، دې وي او یا ،،له... څخه،، او یا دا دواړه.

پورته مو ولیدل: له هسکې مینې څخه...، له سپین څخه... او له اوسپنې څخه....

دا په دې معنا، چې: له یو ځای څخه ځي، له یو چا څخه څه رانیسي او له یو څه څخه یو شی جوړ دي، له یو څه څخه څه ساتي، د یو چا(له خوا) څخه څه درکول کیږي.

ور څخه در څخه، راڅخه، او داسې نورو ته دې هم پام وي، ترې څخه اوداسې نور هم.

په دې هکله به هم لږ تر لږه څه بیلگې راوړو

د پوښتنې په ځواب کې: تا له سپین څخه کتاب واخست؟

نه! ورڅخه اخلم يې.

یا داسې: له سپین څخه کتاب اخلم. او داسې نور.

دلته دې ،،ورته،، یعنې ،، هغه ته ،، هم پام وشي.

اوس راځو with ته، چې الماني یې ...mit دی :

موږ یې د الماني درې انډول اړیکویونه یا سربلونه را ا خلو: mit، bei ، Dabei.

څه وکړو؟

،،له ... سره،، او که ،، د ... سره،،؟

که ،، له،، هغه د مخه تیر اړیکوي سره وي ، نو بیا خو یې دلته نه شو راوړی، هغه ،،ترې لرې کیدل،، دي او دا ،،ور سره یوځای کیدل دي،، یا ،، نښلول،، دي. دلته اړیو، چې ،، د ... سره،، ولیکو او نه ،، له... سره،،. دا گوره یو وړاندیز دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

. په الماني ژبه کې ،،د... سره،، لږ تر لږه دا درې اړیکویونه کارول کیږي: که ووایو، کتاب د... سره دی، نو دلته یې الماني mit دی. که ووایو، چې سپین د برګ سره دی، نو دلته یې بیا bei راځي او که ووایو، چې هغه ورسره دی، نو دلته د Dabei راځي.

نومونه: دا ،، د ...سره،، به هم لکه ،، له ... څخه،، سیرکومپوزیشن یا غیرکې نیوی وبلل شي.

دا ګوره زما وړاندیزونه دي اود وړاندیز اجازه دې راته وي، زه په خپلې لیکنې تیګارنه کوم.

دلته دې بیا هم د ورسره ، درسره، را سره ته هم پام وي.

دلته به په دې بسیا وکړو او زما وړاندیز ګران لوستونکو ته دا دې، چې د نورو زده ژبو څخه دې ګټه واخلي، دا دې هغه ژبې وي، چې یو څه وده یې کړې وي.

بیا لنډ: ،، تر،، د مهال، ځای،نوم او یا یو څه پای په ګوته کوي.

،، له ...څخه،، د مهال، ځای،نوم،یا یوڅه څخه لرې کیدلدي.

او،، د ... سره،، دمهال،ځای،نوم او یا یوڅه سره یوځایکیدل یا یوځای والي دی.

Nimm die Kleidung aus dem Schrank.

Take the clothes out of the wardrobe.

کالي له الماری څخه را واخله

Sie bleibt schon seit einer Stunde bei dem Arzt.

She has already been with the doctor for an hour.

هغه(ښځینه) له یو ساعت را په دې خوا د ډاکتر سره ده.

Zuerst haben wir uns bei der Ausländerbehörde im Stadthaus erkundigt.

First we informed ourselves at the foreign office in the town hall.

لومړی موږ په ښاروالی کې د دباندنیو دفتر سره معلومات د لاسه کړ(د لته تر لاسه نه لیکو).

They do not live far from us.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوي له موږ څخه لرې نه اوسيږي.

Nimm deine Füße vom (von + dem) Tisch!

Take your feet off the table!

پښې دې له ميز څخه لرې کړه.

Er kommt gerade von seiner Freundin.

He is coming directly from his girlfriend.

هغه همدا اوس د هغه له ملګرې څخه راغی.

Sie ist vor kurzem von der Türkei nach Deutschland gezogen.

She recently moved from Turkey to Germany.

هغه لږ مخ ته له ترکيې څخه جرمني ته کډه شوې (راغلې).

Schon nach einer Woche konnten wir die Ergebnisse sehen.

We could see the results after just one week.

موږ وکولای شو له يوې اونۍ څخه وروسته لاس ته راوړنې وګورو

Vor dem Schlafen geht sie baden.

Before sleeping she bathes.

له خوب څخه د مخه هغه لامبي

Es regnet seit gestern.

It has been raining since yesterday.

له پرونه څخه وريږي

Seit gestern bin ich wieder fit.

Since yesterday I have been well again.

له پرونه (څخه) بيرته تازه يم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Ab heute rauche ich nicht mehr.
I will not smoke any more from today on.

له نن څخه نور هیڅکله (سګرت) نه سکوم.

Ab November arbeite ich am nächsten Abschnitt.
I will work on the next section from November.

له نومبر څخه په بله برخه (وخت) کې کار کوم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 10 o'clock

له ۸ بجو(څخه) تر ۱۰ بجو پورې

Von Montag bis Freitag bin ich an der Uni.
I attend university from Monday to Friday

له دوه نۍ (څخه) تر اونۍ پورې زه په پوهنتون کې يم

von 8.00 Uhr bis 10.00 Uhr
from 8 o'clock until 12 o'clock

له ۸ بجو څخه تر ۱۲ بجو(پورې)

Ich habe heute nur bis 15.00 Uhr Zeit.
I only have time until 15:00.

زه نن تیک تر ۱۵ بجو وخت لرم.

Um 7.30 Uhr fährt meine S-Bahn ab.
My train leaves at 07:30.

په ۷ اودېرشو زما بس ځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Um 15.30 Uhr habe ich einen Termin.
I have an appointment at 15:30

زه په ۱۵ اودنیم شویوه وعده لرم

prepositions with the dative

Ich schreibe gern mit dem Bleistift.
I like to write with a pencil.

زه په مینه (د) پنسل سره لیکم

Ich fahre oft mit dem Bus.
I often take the bus.

زه زیات د بس سره ځم

Ich fahre nicht gern mit dem Auto.
I do not like to drive the car.

زه د موټر سره په مینه نه ځم.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

منځ(کې)، دمخه، څنګ کې او شاته

موږ په پښتو کې(دما(زما) د پام ته راتلني سره) لږ تر لږه دا لاندې څلور ویونه لرو، د دوه ګونو ماناو یا ترېپوهېدنو سره، چې هم نومونه دي او هم اړیکویونه او دا منځ، مخ او څنګ او همداسې شا دي، چې له دې امله هم کله کله په غونډالو کې د دې د کارونو له امله له ستونځو سره مخامخ کېږو. دلته باید ډېر پام وشي، چې موږ د نوم او که د اړیکوي سره سراو کار لرو. لږ تر لږه دا سې څه په الماني نه شته او د دې هر یوه له پاره ځانله ویونه لري.
که ووایو، چې په مخ مې دانه راختلې، نو دا څرګند نوم او که ووایو، چې په لاره تور سپی مخې ته راغی، نو دلته موخه سملاسې اړیکوی ترې پوهیږو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ په دې برخه کې یو په بل پسې څلور اړیکویونه څیروچې په همدې مهال نومونه هم دي:
لومړی: منځ اومنځ. دویم: مخ یا مخ ، دریم: څنګ او څنګ او څلورم : شا او شا

لومړی: منځ او منځ

موږ په پښتو کې دوه منځ لرو، چې دا یویې منځتکي بللکیږي، چې اندول لنډیز یې منځ دی او تل منځ لیکل کیږي او دا بل منځ یې اړیکوی دی.

منځ (کې) : Zwíschen, between

یوه ورځ په م ک کې د منځ او مینځ په سر څه خبرې وې. زه هم په کې هکپک شوم، چې دا اوس مینځ دی،اوکه منځ؟
موږ ورته په شینواروکې مینځ وایو، خوما زیات منځ لیکلی، چې کومان مې دې، له پخوا څخه ورسره ډېر بلدیم.

منځ (کې) : Zwíschen, between

دا پوستپوزېشن، اوستربل یا پسې ځاینیوی دی، چې زه یې اړیکویونه بولم . په نورو ژبوکې (انګرېزي.الماني) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دی.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون، چې د یوې د دوه پولو رابندې په نخښه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځتکی نه دی

بیا یې مانا:

۱ – دواړو یا ډېرو خواو ته داسې په نامه شیانو یا کسانو لرل.

۱ الف – د داتیوسره، ځای اړوند:د یوه ځای تشریح، یوې پوښتني ،، چیرته،، د یوې پوښتنې جوړښتبرخه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ ب : د اکوزاتیو سره، ځای اړوند: د یوه لور شننه، د ،، کومې لورته،، پوښتنې د یوه ځوابېرخه.

۲ – د داتیوسره: د یوې په ګوته شوې ډلې یا ډېرۍ برخه.

بېلګه:

۱ – د یوه پښوتوپلوبې (فوټبال) د نیم وخت منځ کې پنځه دقیقې تفریح ده.

۱ الف: د منځنۍ امریکا او افریقا منځ کې لویې اوبه اتلانتیک دی.

۱ ب : ځانمینځی د پخلنځي او اوسیدکوټې منځ کې دی یا ځای لري.

۱پ: د یوې ۴۰۰۰۰ کیلومتره ساعت کې چټکتیا، چې زموږ،،هوابیرۍ یې دا اوس د ځمکې او سپوږمۍ منځ کې، کیدی شي نږدې ۴ پرېښنا کلونه زموږ د لمر ګاونډ ځای په ځای ستورې ته ۱۰۰۰۰۰ کاله ونیسي.

۱ ب : هغې دا لیک د خپل میني کتاب منځ کې کیښود.

۱ ب :تفریح یې د اول او دویم اکت (تیاتر کې) منځ کې راوسته.

۲ – د دومره ډېرو خلکو منځ کې موږ د چا پام ته نه راځو.

همداسې خبروکې راوستل

د کرښو منځ کې لوستل
د لیکو منځ کې درېدل
د کلونومنځ کې

یادونه: سربل او اوستربل یا د نومن او یا پرونومن څخه د مخه اویا پسې راځي او نه د سربل اواوستربل سره ځنګ کې، نو له دې امله د اوستربل منځ (کې) سره ځنګ کې نه راځي. له دې اوستربل ،، منځ کې او نه ،،ترمنځ،، چې بیخې ناسم دی.

موږ ورسره ډېر بلد یو، چې د منځ یا منځ کې دمخه ،،په،، لیکو یعنې ،،د دوه کسانو په منځ کې مینه ده،، او کله ،،ترمنځ،، هم. دا ناسم دي.

لومړی خو تر د پېژند له مخې هم ناسم دی او له بلې خوا ګورو، چې ،،تر،، او،،په،، هم سربلونه دي، چې بل اړیکوي سره مل نه راځي یا نه شي راتللی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ یا منځټکی Die Mitte oder Mittelpunkt or center

منځ یا د منځټکي لنډونه: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو. دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی.

بېلګه یې: د ګردی منځټکی.

یا د غونډوسکي منځ ټکی.

یا د یوې کربښې منځټکی یامنځ

دا اړیکوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام وي، چې موږپه خبروکې له کوم منځ څخه غږیږو.

سربل او اوستربل مانا:

سربل او اوستربل یو ټاکلي نسبت یا ټاکلې اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي سربل او اوستربل په څلور بیلابیلو ټولګیو وویشل شی:

یادونه:

ډېر سربلو نه ځانله یا ټیک یوه ټولګې پورې اړه لري. دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړی شي یا وویلی شي:
بیا: منځ یا منځټکی د لاندې له پاره ځای په ځای دی:

- منځټکی، په ځمککچپوهنه کې

- سیاسي منځ، یو سیاسي اند یا نظر چې د ټولوسیاسي اندونو په هندسي منځ کې ځای لري یعنې د ښي اوکیڼ لورو.

مانا:

١ – د منځټکي له پاره لنډه بڼه

٢ – د یو شي لنډ چاپیریال

٣ – د یوې کربښې نیمایي، د وخت نیمایي اونور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور ترې را جوړ ویونه:

- د تن منځ، د ښار منځ، د سین منځ، د یوه کلي منځ

- د کال منځ، د اونۍ منځ، د میاشتې منځ، د ژوند منځ

بیلګې:

۱ – په یوه ګردۍ کې د غاړې ټول ټکې له منځ څخه همغه یا برابر واټن لري.

۲ – د دې کوټې په منځ کې یومیز او څلورچوکۍ شتون لري یا شته

۳ – دا په اخر کې له تا بلل شوی نرخ (بیعه؟) زما له پاره تر اوسه جګ دی، زه به وړاندیز وکړم، چې ته اوزه به دې منځ ته سره راشو.

دویم: مخ،د مخه یا مخ ته

دا اړیکوی لوریزوالی لري.

مانا:

۱ – د وخت د نظم سره:

۲ – په فضایي نظم کې

۳ - داکوزاتیوسره. په فضایي لوریزوالي کې د یوه ځای پسې

۴ – د یوه شي حالت د بنسټ یا دلیل په نخښه کونه.

مخامخ وی:

پسې، وروسته

بیلګې:

۱ – زاړه وختونه له منځنیو پیړیو د مخه راغلي

۱ – یو ساعت د مخه ورینګي ورېدله

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ – اته دقيقې د اتو دمخه

۲ – بوټان د ننوتون (دروازې) مخ ته پراته دي يا --- د مخه پراته دي (؟).

۲ – تا سپين د لمنځتون د مخه يا مخ ته وليد (زموږ ځنې ژبپوهان ترمخه ليکي او دا ناسمه ليکنه ده)

۳ – بوټان د ننوتون مخ ته کيږده. ځنې يې يا ليکي: --- تر د مخه پراته دي او دا ناسمه ليکنه ده.

۳ – تا موټر د لمنځتون د مخه يا مخ ته درولی.

۴ – له ډارڅخه د مخه هغه نوکان خوري.

۱ – ۶۵ ميليونه کاله د مخه

يادونه: دلته هم ګران ليکونکي تر ليکي، خودا هم سوچبوچ ناسم دی، ځکه چې د يوه اړيکوي د مخه يا وروسته بل اړيکوی ځای نه لري.

تر د مخه او مخکې ناسم دي.

لولو:
سل کاله مخکې د افغانستان د

سل کاله د مخه ...

کتاب مې مخ ته پروتدی

سپين له ما د مخه راغی او سپينزما يادما مخ ته ولاړ دی.

فزيکي مخ. د هغه پهمخ دانې راختلي.

د سپين په يا پر مخ ړيره راټوکېدلې.

دريم: ،،څنګ ،،

مانا:
۱ – فضايي پوله شريک
۲ – له دې سره ورزيات يا پرته له دې ورسره نور

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د یوڅه سره په پرتله
بیلګې:
۱ - دواړه کوټې یود بل ځنګ کې پرتې دي، سړی په دې یوه کوټه کې اوري، څه چې په دې بله کوټه کې ویل کیږي.
۲ - د دې په ګوته شوو دلایلو ځنګ کې باید سړی دا هم په پام کې ونیسي، چې ....
۳ - ،، د جین تخنیکي تغیر یا بدل شوو بوټو د ډولونو ډېرډولوالي ریزیکو ځنګ کې ځنګیزې اغیزې لکه په نباتاتو کې د نویو ناغوښتلو خویونو منځ ته راتلل، مګر دا ترې کاراخستونکو یا استعمالکونکو کې حساسیت پیداکیدونکې پیښې هم.
۳ – د سپین ځنګ کې ته هم یو ښه اغیز اچوې.

بیا:
اړیکوی ،، ځنګ،، لاندې ماناوې لري:
ځای اړوند:
۱ - یو ځایځرنګوالی په ګوته کوي: د ... په خوا، د ... تولي ګاونډتوب کې.
بیلګه: هغه یه ځیره (عکس) کې زما ځنګ کې ولاړدی.
۲ – پرته له: په همغه وخت د پرته له سره.
بیلګه: د خپلې بدایۍ ځنګ کې هغه تقاوت هم لاره.

فزیکي ځنګ: سپین ژړل، ما په ځنګ کې ونیوه.

شاته:

سپي دې شا ته پروت دی، ته زما شاته روان یې، ته ما پسې روان یې. ما پسې مه راځه.
زما شاته مه راځه.
په څټ لور، په بل مخ، غونډالې یې پخپله لوستونکي جوړې کړي.
کتاب د الماریۍ شاته لوېدلی، دا تغر بلمخ کړی، کمیس دې په څت اغوستی.
د کور شا ته.

دا پورته لړ څه بیا او کتل یې اړین بولم

د ِغوښتون حالت ټولګیزول

پرېپوزیښن د نومیناتیوسره prepositions with the nominative:

(c) ketabton.com: The Digital Library

als (= than)... .و. ته

- (و... ته): سپین (و) سهر ته خواریکښ دی.دا ،، ته ،، یا ،، ته ....ته،، د ،،نسبت،، لهپاره دی، څه په کې وایی.

prepositions with the dative پرېپوزيشنونه د داتيوسره

ab (= from له), aus (= out پرته), außer (= other than (, bei (= by وتلی), gegenüber (= opposite ورسره), mit (= مخامخ), with(د) ... سره), nach (= after (پسې ,

seit (= since له (د وخت پيل), von (= from ... (له ()), zu (= to(څخه)) (و ته(

prepositions with the accusative پرېپوزيشن د اکوزاتيوسره

bis (= ترuntil) , durch (= ترځthrough) , für (= له پاره for) , um (= شاوخوا around) , gegen (= مخامخagainst) ,ohne (= بېwithout) , entlang (= اوږدوالي (along)

- له: ،، له ،، کابل ترجلال اباد(پورې) . د له سره يو څه پيليږي او ،، تر ،، يې پای په ګوته کوي. د ،،تر،،بل هرځايکې راوړل ناسمدي، ناسم دي اوناسم دي.

- پرته (بې) : نن ټول کسان میلې ته لاړل، پرته (بې) له سپین.

- وتلی: توپ له میدانه وتلی.

سپین د خرابې لوبې له امله له لوبې وتل .

مخامخ: ماته مخامخ کس مې ملګری دی.

(د) سره: سپین سره کتاب زما دی.

پرون مې (د) سپین سره ولیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره وروسته شننيز هم کتلی شی.

پسې يا وروسته: سپين له ما کور ته پسې (وروسته) راغی.

(von (= from له ...(څخه) : له اتوبجو څخه وروسته مې کتاب ولوسته.

د ،، له،،له پاره په الماني څلور په شتون لري،چې زه خبرې نه پرې کوم. بل ځاي کې شته.

(و) ته نسبت : سپين ته زړور تيز بري. نسبت سپين ته زړور تيز برېښي. و سپين ته زړور تيز برېښي. نورهيې ستاسي خوښه چې څنګه يې سموئ اويا سمه ده؟

پوښتنه دا ،،(و).. ته،، د نسبت له پاره سمه ده او که څنګه.

prepositions with dative or accusative

(د , über (= over کې (په) (, in (= inبانديې (پ)ه) , auf (= onپهan (= on
(, hinter (= مخ ته (, vor (= in front of لاندې) , unter (= under پاسه
(, neben (= next (کې) منځ) , zwischen (= between وروستهbehind
to څنګ (کې)(

پر (په) : کتاب پر ميز پروت دي. زه په (پر) سرک روان يم.

پيزي په (پر) کوټه باندې پروت دی. کتاب په ميز باندې پروت دی.

(په)...کې : زه نن په کور کې يم. زه نن په کور يم. زه نن کورکې يم. (خبرې دې په وشي)..

د پاسه : نن د ښار د پاسه الوتکه تېيته والوته.

لاندې:ستا پنسلد چوکیلاندې پروت دی.

مخ ته : سپين ستا مخ ته ولاړ دی.

شا (ته): سپين ستا شاته ولاړ دی. سپين ستا تر شا پورې ولاړ دی. تر سره پورې شته.

منځ: د سرک منځ کې دربډل زيان لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځنګ: سپین ستا ځنګ ته ناست دی. ستا ترڅنګ ناست دی،هلته سم دی،که موخه ،،تر ځنګ پورې،، وي.

prepositions with the genitive

له امله: زه نن د سپین د ناروغی له امله درس ته نه ځم.

ترڅ (کې) یا په ترڅ کې: زه د ښوونکي د خبرو (په) ترڅ کې له ټولګي ووتم.

پسې: د کتاب لوستلو پسې په خپلو ستونځو وپوهیدم، چې څنګه اوبی شي.

په ځای: زه نن د کرځیدو له پاره د پغمان په ځای بابر باغ ته لاړم.

سره له دې: زما په خوست کې کار وو. سره له دې چې زه خوست ته تللی شوم، خو موخه مې غزني ته تګ له امله بدله کړه.

wegen (= due to (له) امله, während (= while/during ترڅ) , infolge (= as a result (کي) پسې) , statt (= instead (پسي) , trotz (= په ځای) , despite سره (له دې)(

Classification by meaning

د مانا سره ټولګیزول

Prepositions of placeد ځای پرېپوزېشن

دا لاندې بیا څه تکراردی،خولوستل یې ماته اړیین برېښي.

پ او پس او حالتونه:

هر پ یا پس یو ټاکلی حالت غواړي، چې په هغې اړونده وی (نوم،پرونومن ارتیکل(پیژندنخښه)) ، باید وکارولشي.

په یوه نی (داتیو) د یوه موټر د خرابی له امله (جنیتیو) بې د هغه له موټره (اکوزاتیو) له کار څخه کورته راغلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ (کې) Zwíschen, between :
پسې ځاینیوی. په نورو ژبوکې (انګ.الم.) مخ ځای نیوی(پرې پوزېشن) دی.
۱ - د یو چا، یوه شي شتون د یوې د دوه پولو رابندې په نخښنه شوې فضا په ګوته کوي.
،، هغه هلته د خپل پلار اوخپل ورور منځ کې ولاړ دی،،. دا یوه بنده فضا ده ددوه کسانو منځ کې.
۲ – له دوه رابندوټکو دننه له یوڅه (څخه) ،، د کورونومنځ کې واټن، د ټکو ،،ا او ب،، یوه غزونه په ګوته کوي.
دا منځ هغه هندسي یا جغرافیوي منځ یا منځټکی موخه نه دی

یادونه: مخځاینیوی اوپسې ځاینیوی یا د نومن او یا پرونومن څخه مخ ته اویا وروسته راځي او نه د مخ – یا پسې ځاینیوې سره څنګ کې، نو له دې امله د پسې ځای نیوي منځ (کې) سره څنګ کې نه راځي. له دې د پسې ځاینیوي ،، منځ (کې یا ته) ترمنځ چې بیخي ناسم دی اونه ،،په منځ کې)،ځکه ،،تر،، او،،په،، هم مخ ځای نیوي دي.

Die Mitte oder center

منځ: موږدلته بل بدیل نه لرو، چې بل څه یې ونوموو؟ دلته موخه هغه هندسي منځ یا منځ ټکی دی. دا پسې ځانیوی نه دی، دا ځای دی. دې ته دې تل پام، چې موږپه خبروکې له کوم منځ غږیږو.

د مخځاینیوي او پسې ځای نیوي مانا:

پ او پس یو ټاکلي نسبت یا ټاکلې اړیکې د دوه شي اړیکو منځ کې په نخښنه کوي. د نسبت د ډول یا رقم سره سم کیدی شي پ او پس په څلور بیلابیلو ټولګیو ووېشل شی:

یادونه:

ډېر پ نه ځانله یا ټیک یوه ټولګي پورې اړه لري.دا کړی شي د اړیکو توپیرکیدونکي ډولونه افاده کړیشي یا وویلی شي:

ځایز Lokale: کاشغ- غابنی په الماری کې پرتې دي.

وخت اړوند Temporale: موږبه په ۲۰ دقیقوکې درشو(راشو؟)

مودال Modale :دا ډېر په بیړه وو

ځابییز:. هغه د ننوتونې(دروازې) مخ ته ولاړ دی

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت اړوند : ته باید له مړی د مخه لاسونه پرېمینځې او که ته باید له مړی څخه مخ کې لاسونه پرېمینځې.

کوزال Kausale: هغه له قهره تکشین وو یا بې ځانه وه

پ داسې هم کارول کیږي، چې ناشونی دی، دا له دې څلور ګروپونوڅخه یوه ګروپ کې راووستل شي یا ترتیب کړی شي. پ او پس نورې اړیکې هم په ګوته کوي

Präpositionen werden oft auch so verwendet, dass es nicht möglich ist, sie in eine dieser vier Klassen einzuordnen. Präpositionen bezeichnen auch andere Verhältnisse. Oft sind sie sogar „leer“, d. h., sie dienen nur dazu, Wörter syntaktisch miteinander zu verbinden. Dies gilt insbesondere dann, wenn die Präposition fest von einem Verb oder :einem Nomen abhängig ist

زیات وخت دا ،،تش،، دي، دا په دې مانا چې، دا یواځې په دې چوپړکې دي،چې ویونه سینکتیکي یود بل سره وتړي. دا په ځانګړي توګه هلته باورلري، چې پ اوپس په کلکه د یوه کړ یا نومن په واک کې وي.

یوچا ته انتظاربېدل
له یوڅه خبرې کول

د ازادۍ حق

یوچا سره مینه، پهیوه چا برګیدل یا په قهرېدل

دې لاندې ته مې همدا نن د اکتوبر اول ۲۰۱۸ پام شو

د پرېپوزېشنونو یا وروستړو سره د پښتو ژبې ستونځې:

دا د انګرېزي ، الماني پ زموږ پښتو کې زیات یې مختړي په ځای وروستړي دي،چې که وخت پیدا شو سره بیل به یې کړو،که نه دا کاردې ګران لوستونکي وکړي.

منځ (کې)zwischen; between، څنګ (کې) ، شا (ته) او داسې نور زموږ ژبه کې وروستړي دي اونوروژبوکې لږ تر لږه الماني کې پ دي، خو موږ د الماني Mitte او انګرېزي center ته هم په پښتو منځ وایو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لرو: د ا او ب (په) منځ کې zwischen مینه(کینه،خپلوي...) ده.

د کورپه منځ کې in der Mitten...چینار ولاړ دي.

په پورته کې لومړی وروستړی دی او دا دويم ځای دی، نو دا ،،په،، په دواړوکې سم نه دی.دا چې،، په،، پخپله پ دی، نو د وروستړي ،،منځ کې،، سره دا ،،په ،،نه راځي،ځکه چې دوه مختړي یا ورستړي څنګ په څنګ نه راځي، نوله دې امله لومړی غونډله داسې لیکو:د ا اوب منځ کې مینه.....ده.

یا سپین د برګ څنګ کې ناست دی. ،،...په څنګ کې... نه لیکو.

یا سپین د برګ شاته ولاړ دی.(پام:زموږزیاتلیوالاند دې پورته سره ،، تر،، لیکي، چې نام دی.

زما د اکتوبرپه اول ۲۰۱۸ دې ته پام شو، ځکه ډېر ورسره بوخت یم. اوس دا تاسو ته مخ ته ږدم.

لومړی:

.Zwischen A und B ist die Liebe(freundschaft ......)

.(................) Between A an B is love

د ا او ب منځ کې مینه (ملګرتوب.........) ده.

دويم:

.In der Mitte des Hauses Steht ein Baum

...........center......

د کورپه منځ کې ونه ولاړه ده.

په لومړي کې:

(c) ketabton.com: The Digital Library

Zwischen، Betweenاو منځ کې د دې نورو ژبومځځاینیوي او په پښتوکې پسې ځاینیوی دي، نوله دې امله په پښتو کې ،، په،، منځ کې نه لیکو، ځکه چې دوه پسې ځای نیوي ځنګ په ځنګ نه راځي. او،، تر ،، خوورسره تیری هم دی.

په دویم کې:

Mitte، center او منځ کې ځای دی، نوله دې امله پ ،، په،، ورسره لیکل کیږي.

هیله ده خبرې پرې وشي، ځکه چې دې ته مې تازه فکر شوی. دلیل ما راوړی،چې ولې. هیله ده تاسوبه هم دلیلونه د جملوسره راوړی.

Mitte، center یا منځ:

اول:

الف : د یوه څه برخه یا ټکی، کوم چې له ټولو هوارو یا رابندو په برابر واټن لرې دی.

ب : وختټکی، وختفضا، چې له دوه بندپدیزونو (پولو) نږدې برابر واټن لرې وي.

دویم: (سیاست) حزب، دلې د ښی او کیڼ په منځ کې.

ډاکتر ماخان میړی شینواری

نه دی، نه کوم، له خوا اوکه ندی،نکوم... څنګه لیکو؟

انجنیر صیب ستانه میر زهیر شینواری چې په م ک کې هم خورا هڅاند دی او زیات وخت پوښتنې رامنځ ته کوي، چې سړی یې و ځوابونو یا نوره هم ښه څېړنو ته را هڅوي.

پوښتنه نږدې داسې وه، چې: له خوا، نه دی، نه کوم، سره بیل بیل او که ګډ لیکل کیږي.

زه نه پوهیږم، چې په داسې موضواتو به خبرې شوې وي اوکه نه، خوپه هرصورت، دا د ټولوکاردی اوزه دا خپل اند له تاسوسره شریکوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

راځۍ چې دا موضوع داسې ساده ونه نیسو او لږ یې سره وشاربو. وایي، چې له خبرو خبرې راوځي.

زه هم دې پوښتنې ته راوهڅولم، چې فکر په وکړم.

له دې د مخه (ما لیکلي وو: د دې له مخه، خوزر مې ورته پام شو، چې دا ناسم دی، نو سم یې له دې(څخه) د مخه دی) چې د خپلې لیکنې موخې ته راځم، یو دوه وړاندیزونه:

۱ - کله چې موږ د داسې پوښتنو سره مخامخ کیږو او څه په لیکو، نو په هغه باید وپوهیږو.

۲ – داسې دلایل نه راوړو، چې ګوندې هغه یې لیکي اوکوم لیکوال یا پوه یې داسې لیکي یا هغسې، بې د هغه له دلیله، چې د موضوع د سمون له پاره یې راوړی وي، یعنې ولې ګډ یا ولې بیل. دا څرنګه لیکل یې هرومرو یو ژبنیز لامل یا ژبنیزه لار باید ولري، چې د هغې په بنسټ موږ اړ یو، چې هغه راوسپړو.

اوس خپلې موخې ته راځو:

باید و پوهیږو، چې دا څه شی دی او موږ یې د ځواب یا څیړنې په هکله څنګه مخ ته ځو؟

موږدا موضوع په دوه برخوویشو:

لومړی: نه دی (ندی)، نه کوم(نکوم)

دویم: دا له خوا او که لخوا دی.

لومړي ته:

موږ د لته اړ یوچې دې لومړي ته دوه برخې ورکړو یا په دوه برخو و وېشو:

لومړی الف: نه والی، چې په نه سره ښوول – یا لیکل کیږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی ب : مخامخوالی یا که غواړی تضاد، چې به نا سره لیکل کیږي

لومړي الف ته: ،، نه ،، د یوڅه یا یو وی نه والی ښايي لکه: ځم، نه ځم، دا هغه سړی دی، --- نه دی، هغه غلا کوي، --- نه کوي، زه هم غلا نه کوم.

دويم ب ته: موږ په ډېرو ويونو او په ځانګړي توګه خويونو مخامخويونه په نا سره ليکو او دا نا د هغه څه سره يوځای ليکل کيږي، لکه: هغه وي سره په نوکانو کې يې هغه مخامخ وی ليکو، لکه: سم (ناسم)، روغ (ناروغ) جوړه (ناجوړه) [جوړه اوناجوړه ته: هغه ګڼونه، چې په دوه پوره وېشل کيږي،جوړه ګڼونه دي او هغه،، چې پاتي يې ۱ راځي، هغه ناجوړه ګڼونه دي] جوړه ګڼونه لکه: ۴ ، ۱۲ ، ۱۸، ۵۰ اونور او ناجوړه ګڼوندي، لکه: ۱۱ ، ۱۵ ، ۲۱، ۱۲۳ او نور. نوري بيلګې:ارام(ناارام)، ربښتيا(ناربښتيا).

يادونه: دې ته بايد په ګډه فکروکړو، چې ناربښتيا اودروغ سره توپير لري اوکه نه؟

څوک چې ناربښتيا وايي ايا هغه هرو مرو دروغ دي؟

بله پوښتنه: ايا نه روغ اوناروغ يوڅه دي؟

داسي هم لرو: دا نه سړی دی او دا سړی نه دی، چې ترې پوهيدنه يې سره ډېر توپير لري.

دويم ته: راځی چې وګورو، له ځوا څنګه په خبرو کې کارول کيږي. زما، ستا،د هغه، ... يا د يو څه له خوا يو څه کيږي يا يوڅه سرته رسيږي. که زير شو، نو د لته د يوڅه څخه يوڅه بيليږي، چې دلته خوا ده، يعني د يو څه يا يو چا له خوا.

دا ،، خوا،، ادورب دی يعني يو څه يا يوشي څرګند يا ذهني ښايي يا په ګوته کوي. که ،، له،، ورسره مل شي، نوداسي د ويونوپرلپسي ترې لاس ته راځي، لکه د دولت له خوا...

(c) ketabton.com: The Digital Library

که زما له خوا یا د دولت له خوا یا د بل څه له خوا وویل شي، نودا وینا نه ده اوڅه نه په ګوته کوي، خو که ووایو چې:

زما له خوا داسې وویل شو او یا د دولت له خوا داسې قوانین اینول یا لیکل شوي، نو دلته یوه وینا بشپړه شوې.

دلته د وینا څڅه هم روښانه ده،چې دا ،،له(څخه) دئ اودا یواړیکوی یا په دې حالت کې ،،څیرکومپوزېشن،، دئ. د اړیکوي له پاره په تاند کې زما لیکنه شته،هغه کتل کیدی شي. دا نوپه خته داسې دي.

غونډالي داسي جوړيږي: زما له خوا څخه تا ته کتاب درکړل شو. د دولت له خوا څخه لارې جوړيږي.

ما د ،، له... څخه،، له پاره هم یوه لیکنه کړې اوهغه په تاند کې خپره شوې.

دې ته باید زړه تنګ نه کړو، چې ګوندې دا موضوع څومره وزېده.

هیله ده، چې په داسې څه به ګران لوستونکي هم خپل اند روښانه اوروښانه دلایل راوړي. ژبه همداسې پوره کېږي او همداسې وده کوي.

ډاکتر ماخان میرزی شینواری

د پښتو سره دنوروژبو زده-کوونکوستونځې:

ګرانو لوستونکو!

که ما دا لیکنه یو ساعت د مخه سرته رسولې وی، بل ډول به وی، خوداسې بیا د خوب ته تګ وروسته یا بیا خوب ته د تګ وخت کې ورته هکپک هم شوم او د لیکنې بڼې یا خوندیونې هم بڼه بدله کړه. زه دې کار ته لږ هکپک هم شوم، چې پښتورښتیا په څنو برخو کې د نوروژبو سره پوره توپیرلري او غزېدلي ده، چې له دې امله د نوروژبو ویونکو له پاره یې زده-کړه لږستونځمنه ده.

زما دې خوب ته تګ کې فکر شو، چې زمونږد پښتو غونډالو د کړنو د ډول سره څنګه نومځاینیوي بدلیږي؟

دا اوس لږروښانه کوو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته به له سره داسې يوځه هم راوړو، چې زموږد نورو ژبو ياپه ځانګړې توګه درې ژبې افغانان ولې اوښکه له پښتو سره ستونځې لري اودا ښکه روښانه کولی شو، چې دا ستونځې اوبی کړو؟

زما دې ته پخوا فکرنه وو، ما غوښتل، چې په نومځاينيوو څه وليکم، نو دې ته مې راپام شو.

په نورو ژبو يا لړترلړه په درې اوالماني کې د کړوني له پاره په رول کې د راتلونکي-، تلوني- لنډ – او اوږد تير وخت له پاره بدلوننه راځي، خوپه پښتوکې دابل ډول دی، چې دلته لړرنا په اچوو.

درې بيلګې به راوړو، بيا به خبرې پرې وکړ.

لومړی بيلګه: تلل

زه ځم.

زه به لاړ شم

زه لاړم.

زه تللم

زه تللی وم.

په دې بيلګه کړنه وخت-اړوند بدليږي او کړونی نه بدليږي.

د دا ډول کړنو ډولونه او کوموالی بايد وڅيړل شي اوروښانه شي، چې کوم او ښکه بدليږي (ګردانيږي).

پوښتنه: په تلنه اوتک کې به څه توپيروي؟

دويمه بيلګه: ليدل، کتل، که دا سره په ګډه بڼه بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زه ګورم.......... زه وینم

زه به وګورم.... زه به ووینم

ما کتل .... ما لیدل

ما وکتل........ما ولیدل

ما کتلي وو.... ما لیدلي وو

دا ښی او کین د دویمې لیکې وروسته سره بدلیدلی هم شي.

په پورته کړنو ،، لیدل،، او هم ،،کتل،، کې ګورو، چې دا د نورو کړنو غوندې بلدې ګرامري لارې نه لري، چې له لیدل څخه ګورم او کتل راځي. موږباید نورداسې بیلارې کړنو ویونه هم پیدا کړو او هغه ځانګړي وڅیړو.

پوښتنه: داسې ویونه په نوروژبوکې هم شته، خوهلته یې موخه سره بیلیدلی شي. پوښتنه دا ده، چې ایا ،، لیدل،، او ،،کتل،، همغه څه یا کتمټ دي اوکه څه توپیر سره لري؟

د دې روښانه-ونه راته لږ اړیینه بریښي او بیا دا لټول یا پلټل سره څومره نږدېدي؟

دریمه بیلګه: غونډالې د کړنې، کړوني او (پرې) په کړوني سره.

بخښنه دې وي، چې د وهلوبیلګه راوړم، دا وهل موپه ذهن کې داسې کلک ناست دی، دا وهل او ...، خو اوس مې لیکلي اوبیایې سمون راته لږ ستونځمن بریښي.

دریم الف- د لومړي کس له پاره:

۱ - زه تا وهم Ich schlage dich

۲ - زه به تا ووهم،خو Ich werde dich schlagen ,

۳ - ما ته ووهلې Ich habe dich geschlagen

۴ – ما ته وهلې Ich schlagte dich

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ – ما ته وهلی وې Ich hatte dich geschlagen

د پورته او لاندې درې تاسووليکې، د وړانديزونو سره

دريم ب – ددويم کس له پاره
ته ما وهې.

ته به ما ووهې.

تا زه وهلم.

تا زه ووهلم.

تا زه وهلی وم.

دلته نو کومه ژبلارده، چې لومړي کې يوائې کړنه بدليږي او نومځاينيوی نه بدليږي اوپه دې نوروکې بيا وخت-اړوند نومځاينيوي او کړنه دواړه بدليږي؟ خبره څه کې يا چيرته ده؟

دا د نومځاينيووبدليدنې له پاره هم کړنه ونډه لري يا د کړنې په غاړه دئ.

موږ دا بدلون د دې ډول کړنو په بنسټ کوو:

لومړی: کړنې، چې هغه يوڅه ته اړنه وي، دا په دې مانا، چې دا کړنې پرې کيږي، که ووايو، چې خپلواکې وي.

دويم: هغه کړنې دي، چې هغه يوبل څه ته يا د يوبل څه له امله دي.

لومړي ته: د دې کړنوبيلګې دي. تلل، بيدېدل، پاڅيدل. دلته يوائې کړونی دئ اود هغه کړنه.

دويم ته: د دې کړنو بيلګې دي: ليدل،وهل، اورېدل. دلته کړنی دي او د کړنو سره مل يو بل څه ونډه لري، که ياد يې شوی وي يا نه، په دې مانا، چې يوڅه به ګورې، يوڅه به اورې، يوڅه به وهې، که يو په -کړونی وي اوکه نه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هرې بلې ژبې کسان، چې پښتوزده-کوي،ستونځې یې په څه کې دي؟

دا خبره مو پورته ځواب کړه، چې په پښتو کې ګړن-اړوند نومځاینیوي هم بدلیږي.

په پورته کې ګورو، چې د پښتو د نومځای نیوي کاروني سره پوره توپیر لري.

داسې لږ څه ګډې وډې به راشي:

ګورو چې د الماني نومځاینیوو کې بدلون نه دی راغلی یا نه رځي، خو په پښتو کې

ګورو، چې په راتلونکي او تلن وخت کې د کړوني اوپرېکړوني رول د لنډ - - اواوږد تیر وخت سره توپیر لري اوپه نوروژبو یا لږتر لږه الماني اودري کې داسې نه ده.

دا هم باید په ګوته شي، چې د کومو کړنوله پاره.

د هرڅه د مخه باید په یاد ولرو، چې هرد بلې ژبې زده-کوونکی(ردکوونی) خپله لومړۍ ژبه په دویمه ژبه ژباړي. هغه غونډالې، چې دوی په دویمه ژبه وایي، د هغې له پاره دا غونډاله په خپله ژبه لږترلږه په فکر کې وایي اوبیا یې په دویمه ژبه اړوي. دا کار تر هغه وخته کیږي، چې دویمه ژبه هم ښه زده شي اوپه ژبلار یې هم ښه وپوهیږي یا د غونډالو جوړولو په لار.

تل په فکرپسې فکر راځي: کړل کیدل دي او که کیدل؟؟؟ یوه کړنه ده، چې کړونی یې نا څرګند دی او په یو چا څه کیږي. ایا دا په-کړونی دی اوکه څنګه؟ ووهلم؟ دلته زه وهلکیږم دلته وهل کیدل اووهل، دا هم بیا بله لار ده، چې یوه څه کیږي او یو څه کیدل کیږي، دې ته هم باید په کړنو کې پام وشي........

زه لیدل کیږم. ته لیدل کیږي. زه لیدل شوی یم. دلته بیا ټاکلی کړونی نه شته.

یادونه: دا ما ته نه دهروښانه چې زه دلته په کړونی دی اوکنه.

نوایا دې ته اړیو،چې په پښتوکې د لیدلو او کړلوتوپیر هموکړو،که څنګه؟

ایا دا کړنه او کیدنه په نوروژبو او پښتو کې څنګه دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په الماني او همداسې په فارسي کې دوي باید داسې ووایي. دوي فکرکوي، چې ګوندۍ په ټولوغونډالډولونو کې د کړوني له پاره د درې ،، ما،، له پاره زه راځي، خو داسې،

۳ ــم یو : زه تاته وهم

۴ ــ م یو : زه تاته وهلی یم

دا ځکه چې دوي دا څه له خپلې ژبې پښتوته را اړوي.

د پښتو پوهاوندنده: دوي باید دا روښانه کړی شي او لارې چارې یې سمې روښانه کړی شي. دې تغیرته باید دوي له پیله پام وکړي او دا د پښتو زده کوونکو ته له ښوونځي روښانه کړي.

ګران لوستونکي به راته دا بخښنه کوي، چې زه ددې لیکلو څه یادونه کوم. دا به یا د مخه روښانه او لیکل شویوي او که نه، نو ما لږ ترلږه دا لارورته پرنیسته.

دا هره موضوع د یوه پوهنیز کار لیکنه ده، چې پوره روښانتیا ته اړتیا لري او دا هم ښه روښانه شي، چې دا د بلې ژبې کسان دا څنګه اسانه او ښه زده-کولی شي.

یادونه: دا بدلونونه باید دښوونځي نصاب کې راشي او د نورو ژبورده-کوونکوله پاره باید له پیله دا بدلونونه په ګوته شي، چې هغو همغه له پیلهورته پام اوبلد شي، خو:

دا باید له پیله ټول وڅیړل شي او ژبلارې ته د ژبلارې له یوې لارې برابرشي، چې د خپلې پوهې برسیره، نورهم ښه پرې وپوهول شي.

ډاکتر ماخان میرړی شینواری

ګڼونه په شمیرنیزه ښه او په تورو لیکل.

یادونه: د دې نامه لاندې مې یوه لیکنه ولوستله، نو له دې امله دا لیکنه.

موخه ترې ګڼونه په ادبي او نور لیکنو کې څنګه لیکل کیږي، ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داسې یوه لنډه ننوتنه.

ما دا اوس هم پرته له سلني، چې ناسمه ده، د لیکوالانو زیاتو لیکنو کې د ګڼونو لیکلو سره یو ډول نه یو ډول ستونځې ولیدلې، چې له امله يې غواړم د یوه مسلکي په څېړ دا لو روښانه کړم.

یادونه: که رښتیا درته ووایم، زه پهدې درجو او طبقو نه پوهېږم، خو موږ، چې د ګڼونو ځومره والی غواړو راته څرګند کړو، نو د هغې کورونو ره سر او کارلرو، چې دا یویز، لسیز، سلیز ، زرریز او اداسې نور دي.

موږ په شمیرپوهنه کې د دوه ډوله شمېرنیزو کارونو سره سر او کار لرو. ګڼل او شمیرل.

یادونه: موږ د ګڼلو کارونه له پام غورځولي او دې ګڼلو ته شمیرل وایو، چې دا به په همدې لیکنه روښانه کوو.

پیل:

۱ – ګڼل: د ګڼلو د وي سره موږ له همغه کلې بلد یو، وایو چې دا خلک و ګڼه چې څو دي یا

دا پیسې وګڼه!

د ګڼلو سره موږ دوه څه روښانه کوو:

الف: د یوې لویې څو – یا څوموالیوالی

د ګڼلو دنده: .... څو منه، ـمتره،-ساعته

لومړی: د څه ټاکلو غوښتونو شیانو د څووالي، څوومووالي او څومره والي ټاکل دي

دا په څه کیږي. په دې کې شیان ګڼل کیږي او دا په ګڼونو کیږي.

ګڼونه (پیداېښتي -):۰ ۱ ۲ ۳ ۴ ۵ ....۱۰۰ ...

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوستل: یو، دوه(دوې)، درې، څلور، پنځه، ....

لومړی الف: لکه په یوه لوښي کې د منو ګڼل (شمیرل نه لیکو، وروسته یې روښانه کوو)، چې څو منې دي.

لومړی ب: د شیانو څوموالی: لکه په یوه لیکه کې ولاړ کسانو یو ځانګړی سړی د بېلګې په توګه سپین ځوم سړی دی، چې له ګڼلو وروسته روښانیږي، چې د بېلګې په توګه سلم سړی دي یا سلم ځای لري یعنې سلم دی (هیله ده، چې د سلم په ځای د سلن ناسمون به مو اوس سم کړی وي).

په ترتیب داسې لیکو:

۱ – م، ۲ – م، ۳ – م ، ۴ – م، ۵ – م ، ....، ۱۰۰ – م (نه ۱۰۰ - ن)

یوم(لومړی) ، دوهم (دویم)، دریم، څلورم،پنځم، ....، سلم(نه سلن)

یادونه: په پورته کې که دوه وي، نودوهم اوکه دوې وي،نودویم دی. دریم سم دی. زموږ ځنې لیکوالان یې په دوه اوځنې یې په درې بیګانو لیکي،چې ناسم دی.

ګڼل. د یو څه څووالي اوڅومره والي له پاره هغه څه ګڼو، چې کړ یې ګڼل دي او هغه څه چې پرې ګڼو یې هغه ګڼونه (یو یې ګڼ) بلل کیږي.

شمیرل: ګڼونه چې د کړنو یا د نښلونښنو له لارې سره ونښلي یا وتړلشي، لکه زیاتون(جمع)، کمون، ځل اونور، دې ته شمیرل ویل کیږي.

موږ د ګڼونویا عددونود لیکلو له پاره کورونه (کوټه ګی یا ځایونه) لرو، چې هغه څنګه لولو بیایې همهغسې لیکنه هم ده.

موږ د ګڼونو له پاره (ارزښت) کورونه یا ځایونه لرو، چې لومړی کور یا ځای کې له صفر تر نه ولیکل کیږي او له دې امله دا ځای یویز بلل کیږي. دویم (ځای ارزښت) کور یا ځای لسیز بلل کیږي، چې په هغه کې، که نور ګڼونه پسې را نه شي یا بل ځای ونه لري، نو ۱ څخه تر نهه(۱ – ۹) په کې لیکل کیږي او لس، شل، ...،نوي ځایارزښت لري، نوله دې امله د ځای ارزښت له مخې دا داسې ګڼو:

یویز، لسیز، سلیز، زریز او ... کورونه لرو چې ارزښتځایونه هم ورته ویلی شو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېلګه: ۶۱۸ دا شپږ سوه اتلس لولو، چې همدا یې لیکنه ده.

په پورته کې د سلیز کور کې شپږ،د لسیز کور کې یو او د یویز کور کې اته دي.

مات یا کسر:

که ولرو: ۸/۳ لولو:درې پر(په) اته، یعني له اتوبرخوڅخه درې برخې یا د یوه یوون (واحد،چې ناسم دئ) څخه چې په اته برخو ټوټه شي، درې برخې واخلو. دا داسې لولو: درې پر اته،چې همدا یې لیکنه یا لیکبنه هم ده.

که د چا پیسې زیاتیږي، نووايي، چې پیسې مې دوه برابر یا یونیم برابره یا درې برابره شوې. دا چې څوک یې ناسم وايي، د هغې ناسم ویلو یا بللو له پاره، نو موږپه ژبه کې کومه لار نه لرو او نه برابروو.

لسمیز یا عشاریه:

که ولرو: ۳.۰۸۲ نو دا داسې لولو: درې لسمیز (عشاریه) صفر، اته دوه او همدا یې لیکنه هم ده.

موږ په تورو د ګڼونو د لیکلوسره ستونځې نه شو لرلی، دا یوه پیداښتي پروسه ده اودا زموږ په ژبه کې هم لرو.

که ولرو: ۶۳۵.۸۰۴ نو دا په سلیز کورکې شپږ، په لسیزکور کې درې په یویز کور کې پنځه لري او په لسمیز کور اته په سلمیز کور کې صفر اوپه زرمیرکورکې څلورلري اوداسې یې په تورو لیکو: شپږسوه پنځه دېرش لسمیز اته، صفر، څلور. ګورو چې په کوم ځای کې په تورود لیکلو سره ستونځې نه لرو.

په سلنه مې یوه لیکنه کړې، چې ناسمه ده او سمه یې سلمه ده.

لنډ بیا د پام وړ: موږ هر ګڼ بې له کوموستونځو په تورو یا د توروسره لیکلی شو. څنګه چې یو ګڼ دئ، نو همهغسې یې لیکو.

ګران لیکونکي دې پوره پام وکړي، چې د پیداښت سره په خپلو لیکنو کې ځان د مخامخوالي سره مخامخ نه کړي. زه دلته درې ګڼونه په ګوته کوم، چې له پیداښته څنګه دي، نو ولې یې بیا بدلوو؟ موږ ل دې امله دژبې سره بوخت نه یو، چې یو څه نویوالی مو راوستی وي. ژبه هغ په خپل پسداښتي جوړښت کې نویوالي ته اړتیا نه لري او هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه چې د نویوالي اړتیا لري، هغه بیا پیداښتې د ګڼونو اړوند څه نه دي، هغه بیا چې نوي څه ګڼونو کې راځي هغه دی او باید سره بدل وي.

بیا: دریم په دوه یا درې یې‌ګانو یعني دریم او یا دریېیم، لیکل همداسې ناسم دي، لکه چې د سلم له پاره د سلن لیکل.

ستونځې لرو او دا هره ژبه، خو د هغو ستونځو سره موږ له پیداښته بلد یو او دا بیا بلدې ستونځې دي او وي به او موږ به همداسې ورسره بلد پاتې شو.

د ژبو پیدا ښت، چې غبرګې پیدا شوې:

د ژبوپیداښت:

زه ژبپوه نه یم، خوداسې په اند یم - په دې هکله مې په ن ج کې هم د پوهیدلو هلې ځلې وکړې، خو اند مې همدا پاتې شو-، چې په ژبه پوه یم او دا اند تاسو سره ګډوم:

د پیداښت څخه ټولې ژبې یو د بل سره غبرګې دي. که په انګرېزي کې until ولرو، نو د پښتو اندول یې ،، تر،، دی. که موږ وغواړو په ،، تر ،، ښه وپوهیږو اود کاروني ځای یې راته ښه څرګند شي، نو د اندول لکه until یا د الماني bis د کتنې څخه ګټه اخستلی شو. دوی په خپلوژبوکې ډېر کار کړی او هر څه یې څو لسواره څیړلي. څنګه چې د یوه څه، وخت یا ځای پای په ګوته کوي، په همدې ډول ،، تر،، هم، چې دا یې یوازې او یوازې د کاروني ځای دی او بس. همداسې دا ،، تر،، باید د ،، له،، او همداسې د نورو ځایناستی نه شي.

یو څه چې پیلیږي، د هغه له پاره ،، له ،، راځي او یوڅه چې پای په ګوته کوي، د هغې له پاره ،، تر ،، راځي، یود بل ځای ناستی باید نه شي.

بیا یې تکرار.

دا د نړی ژبې چې منځ ته راغلي یو د بل سره غبرګې - په همغه وخت یا یوپه بل پسې - د همغو یا ورته ستونځو په هکله منځ ته راغلي، یعني د ژبو په منځ کې یو غبرګون یعني موازیت Parallelity شتون لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ژبه کې د هغې بلې ژبې د وی(لغات) لپاره انډول یا برابر او که غواړئ معادل وی یا لغات شتون لري او که نه نو انډول یې یا د بلې ژبې رانیسي او یا یې په خپله ژبه کې په مناسب ډول ورته دا انډول پیداکوي.

که یو وی (لغات) ورځنی نه وي یعنې کورنی شوی نه وي او غواړو پښتو یې ورته پیدا کړو، نو د نورو زده او پرمخ تللو ژبو څخه په همغه موخه یا برابر دا په پښتو کوو.

لکه د بیلګې په توګه زموږ د کار مسؤولو لیکوالانو د عربې ،،مایع،، په اوبلن ژباړې یا مایع یې اوبلن بلله، چې دا ژبې سره تیری دئ اوله مسلک سره خوهیڅ بلدتیا نه شته. په هیواد کې یې واورې هم شته او په دې هم پوهیږي، چې د شیانودا ټولګی بهیږي او دوي یې د خپلې ناتوانئ سره اوبلن بولي. دا نور د اوبلن لیکنه کې روښانه دئ.

په دې لاندې څیړنه کې ځان داسې لړد ګرانولوستونکود جنجال سره مخامخ کوم، چې اړیین راته بریښي. (مخ له مخه دې راته بخښنه وي.).

که یو څه دې له بلې ژبې څخه رانیولي وی موخه ناسمه شوه، نو وی، خوي اوکه نوم وي نو هم بیا ناسم دی. د بیلګې په توګه، که موږ مو په هیواد کې لا تراوسه (پورې) شفاخانه یا بیمارستان یا د الماني Krankenhaus نه لرودی یا تراوسه نه وی نومولی، نو د دې لپاره به موږ هم په پښتو کې د ژبې په بنسټ او سم اندیز اړونده نوم لرودی یا ورکولی، دا چې دا د ناروغانو ځای دی، نو موږ به دا ناروغتون بللی وی. یا دا چې دا د شفا ځای دی، کیدی شي رغنتون مو هم بللی وی.

دا نومونې موږ له دې د باندنی ژبو څخه نه رانیسو، بلکه دا زموږ په ژبه کې همداسې دي یعنې ناروغ لرو او د ناروغ لپاره باید ځای ولرو، چې دا به ناروغتون شوی وی،. زموږ مشرانو دا په هغه وخت کې دا د روغانو ځای نومولی. دې ته دې پام وي، چې په ولس کې مو په پیداښتي یا طبیعي ډول داسې نومونې نه شته. که دا زموږ د پوهانو کار نه وي او په ولس کې منځ ته راغلی وی، نو باور وکړي، چې دا به د ناروغانو ځای یا ناروغتون او یا رغنتون بلل شوی وی، خو دا زموږ د لیک لوست خاوندانو د شفاخاني او بیمارستان په ځای نا سم لیکلی یا راوړي.

داسې څه، چې نا سم ونومول شي، نو بیایې سمه ونه ډیر زور غواړي. له دې امله باید وهڅیږو، چې هغه څه هغسې ونوموو، چې څنګه دي یعنې د نوم څخه موخه یا شی باید روښانه جوت شي یا نوره هم ښه نوم باید له خوي څخه روښانه وي.

یوه بله بیلګه: زه چې د کورنیوچاروزارت کله کله خبروکې وایم،نوزه ورته تلد،،دننیوچاروزارت،،وایماودا ځکه‌چې‌د کورنیوچاروزارتد کورنیوچارودندهباید په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غاړه ولري اود ،، ننښیوچاروورارت،، د دننښیوچارو دنده په غاړه لري. زه نهپوهیږم،چېموږد کورنیوچارووزارت څه بولو؟

بیا وایم: پښتانه چې څه ژبې ته را ننباسي باید دلیل یې راوړي. د کومې ژبې په پښتو کې راننوتي څه چې په پښتو کوو، نو په هغه پردۍ ژبه هم باید پوه وو او بیا لږ تر لږه په هغه وي(لغات) موخه باندې هم له هره اړخه باید وپوهیږو.

داسې کیدی شي، چې یو څه یا یو شی یوه ځای کې وی په یوه بل ځای کې نه وي، ځکه چې هلته به یا دا ستونځې نه وي او یا دا د شیانو څرګندیدنې، نو بیا د بل ځای نوم باید وکاروو.

کیدی شي، چې یو څه په بیلو بیلو ځایونو کې په بل نوم نومول شوي وي، چې دواړه یې سم دي او دا په ټولو ژبو کې داسې شته.

بله بیلګې

د دننښیو چارو وزارت ته د کورنیو چاروورارت وایو، چې ناسم دی.

بله بیلګه:

له سلو دیرش له پاره اوس زموږ ژورنالستان په ډېر ناسم ډول دېرش سلنه کاروي، چې د ژبې تخریب دی. دې ته تل دېرش سلمه ویل شوی او همداسې یې ژبنۍ او شمیرپوهنیزه بلل هم دي، ولې نو دا د نږدې شلوکالو راپه دې خوا سلنه شوي؟ اونورو هم په همدې ناسم ډول خپله کړې؟

دا په خپل اړوندځای کې روښانه شوي.

بله بیلګه یې: د ستاندار یا معیار لپاره په پښتوکې نوم نه لرو، نو موږ ورته بیا په پښتو کې نامناسب انډول ګورو، چې په ربښتیا کې بل څه دی(په بل ځای کې خبرې پرې شوي.

لیکنې مې ځانګړې دي

له پیله یوه اړیینه یادونه: دا څه چې ما لیکلي، دا مې له الماني ژبې څخه رانیولي او راټول کړي، دا په دې مانا، چې زه نه دومره هوښیار یم او نه دومره پوه، خو یوه وتلې ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

الماني مې زده او د هغې په مټه او لیکنو مې لیکنې وداني دي. دې ژبې راته دا توان هم راکړی، چې د پښتو ناسمونونو ته مې پام را اوښتی او سمونونه یې د دې ژبې په مټه کوم.

بسې:

په دې کې خو زه هم کوم شک نه کورم، چې لیکنې مې ځانګړې دي او په ډېرو ځایونو کې ان تردې، ستاسو د لیکنو مخامخ دي، خو تراوسه مې دا اند دی، چې د ژبلارې سره بېلارې نه دي.

زما په لیکنو کې د هغه پوهنیز څه شننو او څېړنو پرته کوم نومونه یا نور ویونه ما نه دی جوړ کړي، هغه څه چې دي، هغه مو په ژبه کې شته. دا چې موږ په ښوونځیو کې څه لولو او نه پوهیږو، چې ترې پوهېدنه به یې څه وي، نو د دې پوښتنه هم نه کوو، چې دا به نو په پښتو څه وي او وښایي، نو هغه ښوونکی او یا بل پوه یې هم نه پوهیږي، چې څه ترې پوهېدنه لري.

موږ تراوسه- دا په خواشینی وایم- پوهنه هم خپله کړې نه ده، دا مو له نومونو سره راپور کړې، دا په داسې ترې پوهېدنه، چې فکر پرې نه کوو او یا نه شو کولی، چې د بېلګې په توګه دا کره چې لولو وایو، دا بهنو پهپښتو څهوي.

هغه څه چې ما دژبې په توان اندول نومولي، دا همداسې ده او په پښتو کې ورته بل څه نه شو ویلی. دې ته مو فکر نه دی کړی چې پښتو هم همداسې یوه ژبه ده، لکه دا نورې ژبې. په نورو ژبو کې چې څه وي، هغه زموږ په ژبه کې شته، خو میندل یې د لومړي ځل له پاره داسې لږ ستونځې غواړي.

موږ چې کومه پوهنه راپور کړې، نو د هغې هغه خوندیونه مو راپور کړې، هغې نومونه مو راپور کړي او خپل نومونه یا و یونو ترې پوهېدنه مو راته پردي یا نا بلد دي.

که د کرې په ځای غونډوسکه یا غونداری ووایې، نو هغه ناست لوستي کسان درپورې خاندي.

له همدې امله ده، چې که اوس زموږ ژبپوهان له عربي زموږ له پاره ورځني کوم نوم له پاره پښتو نوم غواړي پیدا کړي، نو هغوي دا کار بې له دې کوي، چې د هغه نوم په خوي ځان وپوهوي، په دې هکله مې لیکنه شنه، چې،، پښتو ناسم راننباسلي نومونه،، سر لیک لاندې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره به نه اوږدوم، اوس به راشم هغې خپلې موخې ته، د ښوونځي ليکنې ځنګه دي او دا زما ليکنې، چې له دې امله ځانګړې دي.

د ښوونځي له زده کړې زدکړې په بنسټ به وليکو :

په دايره کې تعريف شوي د داېرې توکي:

داېره، محيط، سطحه،قطعه،قطاع،قطر،قوس،وتر.

دا د ښوونځي نومونه دي، خو زموږ لوي او واړه نه پرې پوهيږي او موږ هم نه پرې پوهيږو، چې دا به نو څه وي، خو په هغه ځمککچپوهنيز پېژند يې پوهيږو. په مثلث نه پوهېږو، چې په پښتو څه ترې پوه شو.

دا پورته عربي نومونه که واورو، نو نور پرې نه پوهيږو، خو دومره پوهيږو، چې دا په يوه يا يوه پوهنيزه ريښه اړه لري. له بلې خوا دا موږ ته هغه له پيله ځکه ورځني او بلد برېښي، چې ليکلوست مو په دري کړی- لږ تر لږه هغو پخوانيو- او دا نومونه راته بلد دي يا د دې نومونو سره بلد يو. دا چې په هغه وخت کې او اوس هم زدکړې او لا تراوسه هم په پوره توګه په عربي يا دري دي، نو پښتو ته يې چا فکر هم نه کاوه، ان تردې چې هېڅ چا به له ښوونکي پوښتنه هم نه وي کړې، چې ايا د بېلګې په توګه دې کرې او مثلث ته په پښتو هم نومونه شته او که نه او همداسې يې په پښتو اندول کې ښونکو هم فکر نه دی کړی..

ما د دې په پښتو نومونه ميندلي – دا په دې ترې پوهېدنه، چې ما نه دې ټاکلي او نه يې د ټاکلو توان لرم او نه په دې هکله د شپې خوب ګورم، چې د راپاڅېدو سره سم مې بيا نوم ورته پيدا کړی وي- او هغه دالماني ژبې په مرسته. د داېرې له پاره به داسې وليکم يا مې داسې ليکلي:

ګردی، چاپېريال، هواره، ټوټه، برخه، ټوټيوونې، وړانګه، نيمی.

که دا د لومړي ځل له پاره واورو، خو ورسره بلد يو، د خپلې ژبې نومونه مو دی، خو که ووايو، چې دا په ځمککچپوهنه کې راځي، نو بيا به ورته هکپک، ځکه شو، چې هغه ورسره بلد ځمککچپوهنيز نومونه نه دي.

که د دې هغه ځمککچپوهنيز پېژند ورکړ شي، نو بياله چا نه هېريږي، خو دا به دا اوس هم دموږ له پاره څومره هکپک کوونکی وي.

راځئ چي يو څه له يوه بلې ريښې هم راوړو:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که په یوه مرطبان کې یو ممبران نصب (که نسب) کړو او د ممبران یوه طرف ته یو د مالګې رقیق محلول واچوو او بلې لور ته یې غلیظ محلول، چې دا رقیق محلول مشبوع هم وي، نو دلته به دا د اوبو حرکت له رقیق محلول څخه د غلیظ مشبوع محلول په طرف وي.

ګورئ، چې دلته به د پښتو په کې څه وي؟

پرته له هغه تړنویونو به نور څه په کې په پښتو ونه ګورو.

یوه یادونه دې همدلته وي: که چېرې همداسې موږ دا پور شوي ویونه وکاروو، نو لرې نه ده، چې همدا به مو د ژبې نومونه وګرځي او د پښتو انډول به نور خپله د ورکېدو لار ونیسي.

راځئ چې اوس دا په پښتو ولیکو:

که چېرې په یوه بوتل یا ساده یې لوښي کې یوه پرده کېږدو او د پردې یوه لور ته د یو نرې ملګوبې واچو او بلې لور ته یو موږ تینګ ملګوبې واچوو، نو د اوبو خوزښت به د نرې ملګوبې څخه د ماړه تینګ ملګوبې په لور وي. دې باندې به ګوره هغه کلیوال پښتون هم پوه شي او زده کړه به یې هم اسانه وي، ځکه چې په لومړي پېژند کې خو باید محلول، رقیق، غلیض، مشبوع هم زده کړې و دا پوره ستونځمن نومونه دي.

زه په مشبوع هلته پوه شوم، چې په کوم ځای کې مې په لیکلو دا نوم راغئ، چې له الماني څخه مې یې بیاپه پښتو انډول ومینده.

زما لیکنو او ژباړو ځانګړنوالی:

لومړی: ما چې نږدې څلوېښت د شمېر پوهنې کتابونه په پښتو لیکلي، ما هڅه کړې، چې هیڅ یو نوم هم جوړ نه کړم او دا نومونه مې د پښتو ژبه کې میندلي او شته. دا دې ځانله د شمېرپوهنې مینه وال نه، بلکه د پښتو مینه وال هم وګوري، چې د ژبې له مخې څنګه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دويم: ما درې د فزيک کتابونه هم ژباړلي او هغه هم د هرڅه سرهپېښتو دي او دا هرڅه پېښتو کې شته، د کېدوني يا شوني پولې پورې.

دريم: ما شپږ او که د مخه ور سره کړو نو اوه کتابونه او څو مجلې په پښتو ليکلي، له دلې يې يو د فلسفي کتاب ژباړه ده، چې ماته په زړه پورې برېښي او هرو مرو به د نورو ژباړو او ليکنو سره پوره ډېر توپير ولري. په دې مې دوه دمخه چې ليکلي وو، هغه مې پوره وغزول، نو له دې امله دوه غزول شوي دي.

په دې کتابونو کې د گرامر کتاب لا تراوسه ن ج ته نه دې پورته شوي، خو د ټولو ليکنې د تاند او د دعوت درنو خپرونو کې لا د مخه خورې شوي، چې گرانو مينوالو به لوستې وي.

د پښتو په لار کې د گرامر ليکنې، چې د الماني ژبې په مټ مې کړي، هم ماته دپام وړ برېښي، خو هغه زه يې چې دگرانو لوستونکو څخه د لوستلو هيله کوم- سره له دې، چې دا به هم تاسو د مخه هم په پورته يادو درنو خپرونو کې لوستلې وي – چې دا بيا هم ولولي.

دا د ،، په پښتو کې ناسم ننباسل شوي ويونه،، کتاب دی: دا ليکنه - په ډېره بخښنه – ستاسو د ټولو په مخامخ يوه ليکنه ده، او دا ويونه، چې ما په پښتو ناسم بللي، دا نړدې زموږ ټول ليکوالان ليکي، نوله دې امله

هيله: گرانو ژبپوهان او ژبمينوالو! زه په دې ليکنو سوچ بوچ ځانله يم. دا بدبختي او دا نامنندويه دنده لوي ښتن يواځې زما په برخه کړې. د کتاب په سر کې مې ليکلي، چې: که چا راته دا وښووله، چې دا دې ناسم دی، نو له ما څخه دې د ډاکترۍ شهادتنامه واخستل شي، که نه د پښتو ژبې ډاکتري دې راته راکړي، چې بيا دا دومره هڅې په دې ارځې.

زما هيله له ټولو لوستونکو بيا په ځانگړې توگه ژبپوهانو څخه دا ده، چې زما ليکنې ولولي او ماته بيا له هغې وروسته په گوتنيونې ډول خپل اند ووايي يا وليکی. که دا ساده نيسی، نوزه به داسې ترې وپوهېږم، چې يا مې ليکنې بې ارزښته دي او يا تاسو دې ليکنو ته پوهنيز ځواب نه لرئ او خولهپه پټوئ، چې په دې حالت کې بيا دا پوهنيز اخلاق نه دي او هرومرو به پېره ياستې.

ډېره بخښنه غواړم، چې ځېره ژبه مې وکاروله، خو ځان راته په حق برېښي او يا يې تاسو راته داپهڅېږ يامخامخ وښاياس. بيه هم په بخښنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان علومو اکادمي پښتو څانګې محتورم ریاست او لړ تر لړه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم ریاست ته په ډېر درنښت.

موږ د ولس په زیان یا مو ولسي څه ته زیان رسول، که د هر چا له لورې وي، بابیز ګورو اونیسو، خو که زموږ ځانیز زیان په کې وي، نو بیا دزیانرسونکي سره له مریو نیسو.

هرڅوک چې ناروا کوي او دا د ولس سره نو زموږورسره په ښتکړنه نه شته. له دې امله زه غواړم، زما په تن، بدن او اند د دې کار سره لږ تر لږه په داماته په زړه پرته مسئله کې د پای ټکی کېږدم، له دې امله دا لیک:

د افغانستان د علومو اکادمي پښتو څانګې او د افغانستان د پوهنتونونو د پښتو پوهنځیو محترمو ریاستونو او په ځانګړې توګه د کابل پوهنتون د پښتو پوهنځي محترم ریاست ته په خورا درنښت غواړم خپله غوښتنه په لاندې ډول وړاندې کړم:

ما ستاسو او زیاتو پوهانو له خوا لیکنو کې ناسم ویونه راټول کړي او په هکله مې لیکنې د تاند او دعوت او نورو زیاتو خپرونو کې خورې شوي او همداسې مې د ،، پښتو ته ناسم رانټباسل شوي وینه،، د سرلیک لاندې، چې دا ټول ناسمونونه مې هلته رایوځای کړي، خپور شوی. دا ژبه زما م هم ده او حیږم، چې ناسمونونه یې په ګوته کړم او مسئول یې سمون ته راوبولم، که داهرڅومر هستونځمن کار هم وي او یا دا چې زه د دې خپلو داسې لیکنو سره ستاسو د لیکنو له امله له تاسو سره تېرې دې، چې تاسو یې هم بابېزه باید ونه ګڼئ او زما د داسې کړنو مخامخ باید ودرېږئ، ما پوهنیز محاکمه کړئ.....

زه په تاسو دا دعوا کوم، چې یا مې دا ستاسو ناسمونونه، چې ما سم کړي ومنئ او یا زما د لیکنو په ناسم ښودلو راته کلکه سزا راکړئ. یو ځل باید وښایو، چې څوک موږ ته په ناحق وبلو او نا حق ملامتولو نه پرېږدو.

زما جزا: شهادتنامه راڅخه واخلئ او یا د پښتو ډاکتري راکړئ.

د ډاکتر ماخان میرې شینواري کتابونه یا ژباړې او لیکنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ډاکتر ماخان شینواري پوهنیز کارونه، ځانګړي دي، دا په دې مانا چې د نورو پښتو لیکنو سره د پښتو ژبې له مخې پوره توپیر لري او سوچې بوچې نوې دي. په لاندې ډول:

١ – ډاکتر شینواري نږدې څلوېښت کتابونه د شمېرپوهنې ریښه کې په پښتو کړې، دا په دې مانا، چې د عربي ویونو په ځای یا یې نوره هم ښه د مسلکي نومونو انډول پښتو ویونه لیکلي.(دا انډول نومونه په پښتو کې شته، جوړ شوي نه دي)

٢ – په درې کتابونو کې یې فزیک هم په پښتو لیکلی، دا په دې مانا، چې پوهنیز او مسلکي ویونه په پښتو دي، چې دا هم د پښتو ژبې له پاره لومړی ځل دی.

٣ – دوه کتابونه د ژبې په هکله، چې هلته هم د نورو لیکوالانو د لیکنو د سمون سره سر او کار لری ، چې نوموړی په کې تراوسه ځانله دی، لکه په دې نورو لیکنو کې هم. ملامتي به د نومړي وي، خو وایي، چې کړنې یې د ژبلار سره سمې او سم اندیزې دي.

که ژبسمون، چې بیا هم ډېر غزېدلی او چاپ ته چمتو دی، هغه ویونه د څېړنې لاندطې نیولي، چې ناسم ژبې ته را ننباسل شوي.

زما زیاتي لیکنې له پخوا په ټول افغان او اوس همداسې هغه زیات یې د تاند په خپرونه او د دعوت خپرونه کې خواره شوي او نور هم دا کار پسې روان دي.

د ډاکتر ماخان شینواري چاپ او ناچاپ لیکنې:

:Vienna (Austria) 1988

لومړی:

H.K. Kaiser , M. Shinwari : Aproximation compact topological algebra : contributions to general algebra 6 ; Page 117 – 122

:Vienna (Austria) 1987

دویم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی- Interpolation und Aproximation durch Polynime in Universalen Algebren . Diss . Uni. Wien

دویم- *Interpolation and Aproximation by Polynome in universal Algebras, Dissertation at the University of Vienna/Austria*

لاندې د شمیرپوهنې پښتوټول کتابونه په المان کې د ،، افغانستان کلتوري ودې ټولنه،،له خوا چاپ شوي دي

<u>Bonn (Germany) 2000:</u>

دریم: د شمیرپوهنې ستر کتاب : د شمیرپوهنې برسیره د انجنري، فزیک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زده کوونکو لپاره (دا کتاب په ۹۰۰ مخونو کې چاپ او دا نوې لیکنه به یې ځنو ځایونو غزېدلې او ځنې ځایونه ترې لرې شوي دي)

<u>Bonn (Germany) 2003:</u>

څلورم: ځمککچپوهنه(هندسه) ، په سلو، زرو کې شمیرنه، د ګټې – او کټې د کټې شمیرنه ، د اختمالوالي شمېرنه کتاب د ښوونځي ټولي اړتیاوې پوره کوي

<u>Bonn (Germany) 2003:</u>

پنځم: الجبرونه (د الجبر بنسټونه دي) (ketabton:com ته پورته شوی)

<u>Bonn (Germany) 2003:</u>

شپږم: د شمیرپوهنې انګرېزي – پښتو ډکشنري.(ketabton:com ته پورته شوی)

<u>Bonn (Germany) 2003:</u>

اووم: د شمیرپوهنې الماني - پښتو- او پښتو الماني ډکشنري (ketabton:com ته پورته شوی)

Mathematical dictionary German/ Pashto and Pashto/German

<u>Bonn (Germany) 2003:</u>

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: دفرنځیال برابرون (دا کتاب په دې ځانګه کې یو پیل دی، ساده لیکل شوی)
(ketabton:com ته پورته شوی)

Differential equation Translation; An Introduction

Bonn (Germany): 2003

نهم: د شمیر پوهنې فرمولونو ټولګه

Mathematical Formulas

Bonn (Germany) 2003:

لسم: شمیرپوهنه له عربي په پښتو

Bonn (Germany) 1997:

یوولسم: د افغانستان په هکله سپیني خبرې: په المان کې

،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خو

یادونه: له ۲۰۰۰ کال دمخه ډاکتر ماخان شینواري د ،،د افغانستان روغې او بیا ابادولو ټولنه،، له خوا درې سیاسي مجلې هم را وستلي.

ژباړې او نورې لیکنې:

: *Prof. Brinkmann. (From Brinkmann.du.de)*

لاندې د برینکمن لیکنې چې له پرینکمن ن ج څخه ژباړل شوي دي. دا کتابونه د ښوونځي له پاره او همداسي د کانکور ازمویښې له پاره ګټور دي.

دولسم - شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره لومړی ټوک (ketabton:com ته پورته شوی)

دیارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دویم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

څوارلسم – شمیرپوهنه د ښوونځي لپاره دریم ټوک(ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم - د احتمالوالي شميرنه د ښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

شپاړسم – احصايه يا ستاتيستيک دښوونځي لپاره(ketabton:com ته پورته شوی)

لاندې کتابونه د شتوتګارت د پوهنتون د استادانو د لکچرونو څخه چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپاره شوي را ژباړل شوي.

اولسم – انالیزی ۱ (ketabton:com ته پورته شوی)

اتلسم – انالیزې ۲(ketabton:com ته پورته شوی)

نولسم – کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

شلم - د شميرپوهنې بنسټونه (ketabton:com ته پورته شوی)

يوېشتم - د فرمولونو ټولګه(ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ويشتم – فنکشنل انالیز(ketabton:com ته پورته شوی)

درويشتم – وکتور شميرنه (ketabton:com ته پورته شوی)

نورې ژباړې

۱۳څلرويشتم – له grundstudium.info/linearealgebra/www. څخه:کرښيز الجبر (ketabton:com ته پورته شوی)

پنځويشتم – Georg Gutenbrunner ګڼونپوهنه يا د اعدادو تيوري(ketabton:com ته پورته شوی)

Bonn (Germany):

شپږويشتم - د شميرپوهنې ستر کتاب دويم چاپ لومړۍبرخه: د پوره تغيراتو سره : دا کتاب د شميرپوهنې برخې برسيره د انجنري، فزيک او اقتصاد لپاره ، همداسې د ښوونکو او زدهکوونکو لپاره پوره ګټور دی. په کتاب کې د اړتيا سره زياتونه او کونه راغلي (ketabton:com ته پورته شوی)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوه ویشتم- د شمیرپوهنې ستر کتاب دویمه برخه (ketabton:com ته پورته شوی)

اته ویشتم - څمککچپوهنه (هندسه) دویم چاپ د پوره تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

نه ویشتم – الجبر بنسټونه دویم چاپ له تغیراتو سره (ketabton:com ته پورته شوی)

دېرشم - ډېرۍ پوهنه یا سټ تیوري (ketabton:com ته پورته شوی)

یودېرشم – د شمیرپوهنې سم اند (منطق ریاضي) (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه دېرشم - د یو څو شمیرپوهانو ژوندلیک(ketabton:com ته پورته شوی)

دریدېرشم – د شمیر پوهنې ګډې وډې لیکنې

څلوردېرشم- داهم ژباړه ده، خو لیکونکی یې متآسفانه راڅخه نابلد شوی: د مشتق او انتیګرال شمیرنو ته تمرینونه او اوبیونې یا حلونه یې(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه دېرشم – د شمیرپوهنې انګریزي پښتو او عربي + درې ډکشنري

شپږدېرشم – د شمیرپوهنې پښتو انګرېزي ډکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

اوه دېرشم – د شمیرپوهنې پښتو ډکشنري د شمیرپوهنیزو ویيونو په پښتو روښانه ونه(ketabton:com ته پورته شوی)

اته دېرشم - د زړه له کومې(دا هغه لیکنې دي، چې ځنې یې په نړیول جالونو کې خپرې شوي دي.)

نه دېرشم – د افغانستان په هکله سپینې خبرې، چې وبه غزیږي.

نوري لیکنې، چې په ژباړه یې پیل شوی، خو لا پوره نه دي

څلوېښتم– د شتوتکارت پوهنتون لکچرنوټونو څخه ، چې د شتوتګارت پوهنتون ن ج څخه خپریږي: د ګروپونو تیوري(ketabton:com ته پورته شوی)

- د ښوونځي لپاره فزیک د برینکمن لیکنه

له پنځم ټولګي څخه تر اووم ټولګې پورې ژباړل شوی (دا چې زما دویم مسلک فزیک دی، دا لیکنې ژباړم. دا هم د دې لیکوال یوه ډېره ښه لیکنه ده، چې -د شمیرپوهنې په څیر-

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته هم زیات تمرینونه د حل یا اوبیونې سره په کې راغلي او ماته زیات ګټور برېښي) او دالاندې د برینکن څخه راژباړلي

یوځلوېشتم - فزیک لومړۍبرخه (ketabton:com ته پورته شوی)

دوه ځلوېښتم – فزیک دویمه برخه. برېښنا پوهنه. همدا کتاب. (ketabton:com ته پورته شوی)

درېځلوېښتم – د پوهنې وزارت له خوا چاپ د ښوونځي شمیرپوهنې کتابونو ته کتنه. دې کتاب کې د دښوونځي کتابونو د هر کتاب یوې برخې ناسمونونو ته ګوته نیول شوې او ناسمونونه بیا سم شوي هم دي.(ketabton:com ته پورته شوی)

څلورځلوېښتم – د فزیک کوچنۍ ویونو دکشنري(ketabton:com ته پورته شوی)

پنځه ځلوېشتم – پرېپوزېشن یا اړیکویونه.(ketabton:com ته پورته شوی)

شپږځلوېشتم = ژبسمون(پښتو کې ناسم راننوتي ویونه، چې سم شوي دي)

اوه ځلوېښتم – پښتو ژبلار یا ګرامر ۲۰۲۰

اته ځلوېشتم – ژبسنوم (که غواړۍ دویم غزېدلې لیکنه) : له پخوانۍ لیکنې څخه نوی شوی او پوره غزېدلی ۲۰۲۰.

تازه لیکلې خو تراوسه کتابتون ته نه دې پورته شوي او دا د ځانله لیکنو په توګه له درې کاله را په دیخوا د تاند او په دا ورسته کې د دعوت او همداسې د نورو د ج څخه خورېږي او خواره شوي دي. په دې کتاب کې د پښتو ناسم ننوتي ویونه څېړل شوي ناسمونونو ته ګوته نیول شوي او په دلایلو روښانه شوي، چې ژبمینوالو لهپارهیې لوسته او ګوتنیونه اړیینه ده.

نهه ځلوېښتم – داسې څه له فلسفې ۲۰۲۰

پنځوسم – ژبې مري او نورې لیکنې ۲۰۲۰

دا د کتابونو نوملړ سره تېر او بېر راغلی، بخښنهدې وي.

ډا کټر شینواری لیکنې چېرته میندلکیږي؟:

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما نړدي له ۳۹ نه دېر کتابونه په کتابتون ټکی کوم Ketabton.com زما د غزيز او ان د ښوونځي له وخت ملګري، خو له ما پوره ځوان ستانه مير زهير شينواري ځوي زما د ګران ځوان وراره ګل شمشاد زهير شينواري له خوا خواره شوي او هيله ده، چې دا نور به هم زر تزره راته خواره کړي، چې ډېره مننه ترې کوم.

د ډاکتر شينواري د پوهنيزو هلو ځلو له امله ستاينليکونه:

۱ – د افغانستان کلتوري ودې ټولنه. جرمني

۲ – د افغانستان کلتوري ټولمه کولن ميشنيش

اړيينه يادونه: د ښوونځي نهم ټولګي شميرپوهنې کتاب کې مې نوم ليکل شوی، خو ما په کې څه نه دي ليکلي.

د دولسم ټولګي له پاره يې پښتو او دري کتابونه ليکلي وو، چې هغه بيا په بل نامه چاپ شو او پوره ناسمونونه يې درلودل، پرته له هغو پوښتنو يا نور جملو اوبيونو يا حلونو څخه، چې هغه همغه د ډاکتر شينواري د ليکنې په کې پاتي وو او د ده نوم هم په کې نه وو. د پوهنې وزارت او تر جمهورريس پورې يې ليکنې ولېږلي، خو د نصاب استادانو په غوښتنه يې د نورو کارونو څخه ډډه وکړه، وايي، چې څه مې بې له دې هم نه شو کولی

.

د ډاکتر ماخان ميړي شينواري ژوند ته يوه لنډه کتنه

نوم: ماخان (په لومړي ځل يې نوم ،،ميړی،، وو، چې د رحمابابا ليسه کې نومليکلو وروسته ماخان باندې بدل شو)

د کورنۍ نوم : شينواری

د پلار نوم: اروابناد نورالرحمان

د مور نوم: اروابناده پستو

د نيکه نوم: اروابناد حسن خان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نیا نوم: اروابښاده صبربي بي

دزیږېدو کال: ډاکتر ماخان شینواری د ۱۹۴۶ ز ک د سپتمبر په ۱۵ نېټه زیږېدلی دئ (دا خو هغه رسمي ز ک دی. سمه نیټه یې ۱۳۲۲ او ۱۳۲۰ ش ه کلونو منځ کې باید وي، خو تره مې وایي ۱۳۲۰ ه ک دئ)

د زیږېدو ځای: ننگرهار د شینوارو د هسکې مېنې ولسولي په مورگې کلي کې زیږېدلی.د مورگی غارخلي کلي کې د لمنځتون استادانو څخه له قرانکریم تر پنجکتاب، خلاصه، مونیه، گلستان پورې، چې دا مو بیا په ښوونځي هم لوستل، لوستلي، خو بې له دې چې پوره پرې پوه شي.

کلیوالي ښونځي: له ۱۹۵۱ تر ۱۹۵۴ پورې د هسکې مېنې مورگی لومړني ښونځي، چې دی یې هم د لومړنیو زوکوونکو له ډلې څخه وو.

د رحمان بابا لېسه : له لومړي او بیا له دریم تر ۱۲ ټولگې پورې له ۱۹۵۴ تر ۱۹۶۵ پورې.

دی د رحمان بابا لیسه کې له دریم تر ۱۲ ټولگي پورې د خپل ټولگې اولنمره پاتې شوی.

۱۹۶۶ ز ک د کابل پوهنتون دطب پوهنځي په همدې کال کې

۱۹۶۶ ز ک د سپتمبر میاشت د ښوونځي برس له لارې اتریش ویانا ته تگ.

۱۹۶۶ تر ۱۹۶۷ کال پورې ویانا اړوند مودلینگ کې د الماني یا ښه یې اتریشي ژبې او د دیارلسم ټولگي لوست.

اکتوبر ۱۹۶۷ د وینا پوهنتون کې نوملیکنه، چې د پوره زیاتو ستونځو سره په ۱۹۸۹ ز ک کال کې د ډاکترئ په اخستلو بریالی شو(دا نو پوره ستونځې دي).

له۱۹۸۷ ز ک تر ۱۹۸۸ ز ک د فبروري تر پای د دباندنیو چارو وزارت کې مامور.

د ۱۹۸۸ مارچ څخه تر ۱۹۹۲ جون پورې په بون جرمني کې د افغانستان جمهوریت سفارت کې د سفیر دندې د شارژد افیر(صفر نه وو) تر نوم لاندې.

له هغې وروسته په جرمني کې سیاسي پناه.

د ۲۰۰۴ ز ک جون څخه د ۲۰۰۵ ز ک جنوري پورې د کابل علومو اکادمي د پیداېښتي پوهنو څانگه کې دنده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ۲۰۰۸ ز ک د مارچ څخه د ۲۰۰۹ زک دسمبر پورې د رياضي څانګه کې د پوهنې وزارت درسي نصاب کې دنده.

ماخان شينواري بې کاره نه دی او لږ تر لږه له ۱۹۹۷ څخه همدا د کتابونو ليکلو او د ژباړې دنده په غاړه اخستې، چې خپل فکر تر شونې پولې پورې تازه وساتي.

ماخان ميرزي په ۱۹۷۲ کې له لرې د ميرمن ښاپيرۍ سره واده شوی، چې د واده خبر ورته اتريش ويانا ته ورغلی.

ده د ميرمن ښاپيرۍ سره په ۱۹۶۳ ز ک کې کوزده کړې وه.

دوي ته لوي څښتن په اتريش ويانا کې د مای په شلم ۱۹۷۹ ز ک دوه بچيان وبخښل، چې څانګه او اباسين نوميږي. څانګه په المان کې د پوهنتون علمي همکاره هم وه او د حقوقو ډاکتره ده او اباسين ملي اقتصاد او ټولنيزه سايکولوژي لوستلې.

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library